

Tudástár

a közösségi művelődésben

XI. kötet

Civil ismeretek
a közösségi művelődésben

Nemzeti
Művelődési
Intézet

Márkus Edina – Pete Nikoletta

Civil ismeretek a közösségi művelődésben

Nemzeti
Művelődési
Intézet

2018

Tudástár a közösségi művelődésben

Az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. kötetsorozata

Felelős kiadó: Závogyán Magdolna, ügyvezető

Sorozatszerkesztők:

Dr. Juhász Erika
Dr. Márkus Edina

A sorozat megjelent kötetei:

1. A közösségi művelődés képzési és továbbképzési rendszere
2. A közösségfejlesztés alapjai a közművelődésben
3. Közösségi események menedzsmentje
4. Kulturális közösségi marketing és média ismeretek
5. Minőségügy a közművelődésben
6. Szervezési-vezetési ismeretek, vezetői feladatok a közösségi művelődésben
7. Kulturális vállalkozás- és gazdaságfejlesztés
8. Motiválás a közösségi művelődésben és az ifjúság bevonása
9. Mentorok a közösségi művelődésben és az amatőr művészeti mozgalomban
10. Kultúrakutatás módszertani alapjai
11. Civil ismeretek a közösségi művelődésben
12. Kulturális turizmus

A sorozat lektorai:

Dr. Hegyi-Halmos Nóra
Dr. Horváth Ágnes
Dr. Juhász Erika
Dr. Márkus Edina
Dr. Mócz Dóra
Dr. Németh János
Dr. Pavluska Valéria
Pósfay Péter
Salamon Hugó
Dr. Simándi Szilvia
Dr. Szabó Irma
Dr. Szabó János Zoltán
Dr. Szabó Péter
Szedlacsek Emília
Dr. Szirmai Éva
Dr. T. Molnár Gizella
Dr. Újvári Edit
Závogyán Magdolna

Márkus Edina – Pete Nikoletta

Civil ismeretek a közösségi művelődésben

Márkus Edina – Pete Nikoletta:
Civil ismeretek a közösségi művelődésben

Tudástár a közösségi művelődésben sorozat
13. kötet

Az I., II., V. és VI. fejezet szerzője Márkus Edina
A III. és IV. fejezet szerzője Pete Nikoletta

© Szerzők

Technikai szerkesztő: Kőműves Anikó

Kiadó: NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft.
Felelős kiadó: Závogyán Magdolna, ügyvezető

Elektronikus ISBN szám: 978-963-651-519-5

A kötet az Emberi Erőforrások Minisztérium támogatásával az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. közreműködésével a „Közművelődési szakemberek 2017. évi támogatott továbbképzési programja” keretében készült.

Tartalomjegyzék

I. Elméleti háttér	3
1. Fogalmi háttér.....	4
2. A nonprofit szektor létrejöttét magyarázó nonprofit elméletek	8
2.1. Közgazdasági elméletek	8
2.2. Interdiszciplináris elméletek.....	13
2.3. A nonprofit elméletek összehasonlító elemzései.....	19
3. A nonprofit szektor társadalmi, gazdasági szerepei.....	23
4. A nonprofit szektor hazai története	27
5. A nonprofit szektor jelenlegi helyzete, különös tekintettel a kulturális célú szervezetekre	34
5.1. A szervezetek száma, szektor tevékenységszerkezete.....	34
5.2. A szervezetek gazdasági-, humán erőforrás helyzete.....	39
5.3. A kulturális célú szervezetek.....	41
6. A nonprofit szervezetek vezetése, menedzsmentje	45
Hivatkozott források.....	58
1. számú melléklet Gyakorlati tudnivalók a nonprofit szervezetek alapítása, adminisztratív működtetése területén.....	74
II. Fogalomtár	75
III. Gyakorlati feladatok.....	78
1. gyakorlat: Rövidített vita.....	78
2. gyakorlat: Mi városunk	82
3. gyakorlat: Nonprofit szervezeti formák	85
4. gyakorlat: Nonprofit szervezet alapításának folyamata	89
5. gyakorlat: Nonprofit szervezetek alapító dokumentumai.....	93
6. gyakorlat: Fogalompárosító.....	95
7. gyakorlat: Éves munkaterv készítése	103
8. gyakorlat: Civil C-SWOT elemzés	108
9. gyakorlat: Belső kommunikációs eszközök előnyei és hátrányai	111
10. gyakorlat: „Az én történetem” kampány.....	114

11. gyakorlat: Civilmenedzsment feladatai	117
12. gyakorlat: Kulturális célú civil szervezet – poszter.....	120
13. gyakorlat: Jogok – kötelezettségek – hatáskörök.....	122
14. gyakorlat: Határidők, beszámolási kötelezettségek.....	126
15. gyakorlat: Bevételek és kiadások a civil szervezetekben.....	130
16. gyakorlat: Külföldről támogatott szervezetnek minősül-e a szervezet?.....	133
17. gyakorlat: Jó gyakorlatok feldolgozása.....	141
18. gyakorlat: Nonprofit szervezetek tevékenységei a statisztikák tükrében.....	144
19. gyakorlat: Önkéntesség a nonprofit szektorban.....	149
20. gyakorlat: Ideális munkatárs.....	155
IV. Jó gyakorlatok, esetpéldák.....	158
1. esetpélda: Önkéntesség személyre szabva.....	159
2. esetpélda: Szervezeti kommunikáció.....	163
3. esetpélda: A Lakiteleki Népfőiskola.....	167
4. esetpélda: Az Én történetem.....	168
5. esetpélda: Nemzeti Kulturális Alap.....	171
6. esetpélda: Egyesületi alapszabály.....	174
7. esetpélda: Egyszerűsített beszámoló és közhasznúsági melléklet.....	175
8. esetpélda: A kultúra civil partnerei.....	176
9. esetpélda: Kulturális projektbemutató.....	177
10. esetpélda: Nonprofit elméletek.....	178
V. Tanulást segítő kérdések.....	181
VI. Források.....	183

I. Elméleti háttér

A tananyag civil szervezetekre vonatkozó témakörökben elméleti és gyakorlati ismereteket tartalmaz a közösségi művelődésben dolgozó szakemberek számára. Az első négy fejezet elsősorban a szektor elméleti szempontú megismerését szolgálja. Akár fejezetenként is el lehet mélyülni benne. Az ötödik fejezet már egy átvezetés, a hazai szektor statisztikai mutatói révén megismerhetjük, hogy jelenleg Magyarországon milyen mennyiségi és minőségi jellemzői vannak a szektornak. A hatodik fejezet a működtetéshez, vezetéshez szükséges ismereteket mutat be. Külön mellékletben jelenítettük meg a civil szervezetek alapításával, nyilvántartásával kapcsolatos ismereteket, adminisztratív teendőket, az ebben szereplő egyes információk, eljárásrendek változhatnak, így az ellenőrzésük, aktualizálásuk fontos lehet a tananyag használatakor.

A kulturális szakemberek képzésében szerencsére valamilyen formában már megjelenik a civil, nonprofit ismeretek kérdésköre, az első hat fejezet ehhez tud hozzájárulni, ezt tudja kiegészíteni. Az elméleten túli, gyakorlati tudnivalókra vonatkozó melléklet egy a jelenlegi jogi szabályozásról szól, az aktuális működtetéshez szükséges ismeretkört tartalmazza. Ez a 2017-es, 2018-as időszakra vonatkozik. Ebben az alapításra, működtetésre, adminisztrációra vonatkozó ismeretekben lehetnek módosulások.

A tananyag azért lehet fontos, mert a közösségi művelődésben maguk az intézmények is gyakran alapítanak saját szervezetet pályázati, forrásteremtő céllal. Ezen túl az intézményben működő, általuk segített, vagy az intézménnyel együttműködő szervezeti kör megértéséhez is fontos, hogy tisztában legyenek a szakemberek a szektor alap- és működtetési jellemzőivel.

A statisztikai fejezetben részletesebben bemutatjuk, hogy a hazai szektor jelentős részét alkotják a kulturális célú szervezetek. Néhány adat szemléltetésképpen. A 2015-ben működő mintegy 62,2 ezer civil és egyéb nonprofit szervezet bő egyharmada (21 ezer) alapítványi formában, 41 ezer társas nonprofit szervezetként tevékenykedett. Az alapítványok jelentős részének tevékenysége az oktatáshoz (33%), a szociális ellátáshoz (16%) és a kultúrához (15%) kötődött. A társas nonprofit szervezetek körében az előző évhez hasonlóan a szabadidős (23%) és a sportegyesületek (19,5%), valamint a kulturális szervezetek (14%) aránya volt a legnagyobb (KSH, 2016).

1. Fogalmi háttér

A civil, nonprofit jelleg jelentése sem nemzetközi, sem történeti összehasonlításban nem egységes, ezért kezdetben számos szerző a fogalom és elnevezések meghatározásával, történetével, értelmezésével foglalkozott.

Az állami szerepvállalás átértékelésének következtében a társadalmi és gazdasági élet szerkezetéről való gondolkodásban is változások történtek. A közgazdasági gondolkodás klasszikus intézményi paradigmája, amely az intézmények működési alapelveire és céljaira épül, a gazdaság szervezeteit két szektorba – piaci (magán) és állami (közületi) – sorolta. Emellett ráirányította a figyelmet az intézményeknek egy harmadik, jogi formáját tekintve a magánszektorhoz tartozó, de közcélokat szolgáló csoportjára (harmadik, civil, nonprofit, önkéntes, nem-kormányzati szektor elnevezésekkel), amely már hosszú ideje világszerte jelentős mértékben járult hozzá a társadalmi problémák megoldásához.

Korten (1996:118) is ezt a három szektort különbözteti meg, de egész más viszonyokat felételez a szektorok között. A piac, az állam és a civil társadalom erői tartják fenn a dinamikus egyensúlyt az egymással gyakran versenyző társadalmi szükségletek – az alapvető társadalmi rend és igazságosság, az áruk és szolgáltatások gazdaságos termelése, a hatalom elszámoltathatósága, az emberi szabadság védelme, és a folyamatos intézményi megújulás iránti igények – között. A civil szektor állam és szervezett piac nélkül nem más, mint anarchia. Ez az oka annak, hogy a civil társadalom államot hoz létre és megszervezi a piacot. Ez azonban nem változtat azon, hogy a civil társadalom az alapvető szektora a társadalomnak. Az összes többi emberi intézmény hatalma és legitimitása ettől a szektortól ered. Mivel az állam az, amelyen keresztül az állampolgárok létrehozzák és fenntartják azokat a szabályokat, amelyek az emberi érdekeket szolgáló piac működését eléri, az állam tekinthető a második szektornak. Ebből következően a piac intézményei alkotják a harmadik szektort.

Seligman (1997) szerint a civil társadalom szociológiai fogalmának két általános alkalmazási köre ismeretes. Az egyik a politikai szociológia intézmény- és szervezetkutatásához, a másik az értékek, és meggyőződések világához kapcsolódik, tehát analitikai és normatív szemlélet egyaránt megjelenik. Az utóbbi időben az elemző fogalomhasználat az elterjedtebb, amely szerint a civil társadalom a gazdaság és az állam közötti interakció szférájaként értelmezhető, mindenképp a nyilvánosságból és a különböző szabad társulásokból áll (Arató, 1992).

A civil társadalom fogalmának értelmezése, a fogalomtörténet feltárása a hazai szerzők részéről leginkább a nemzetközi szakirodalmi munkákra reflektálva (Hankiss, 1986; Márkus, 1992; Miszlivetz, 2000) vagy kutatások fogalmi tisztázásának céljából történt. A civil társadalom fogalma, mint a témával foglalkozók közül többen (Bozóki, 1992; Molnár, 1993, 1995, 1996) is hangsúlyozzák, meglehetősen általános, sok értelmezési lehetőséget kínál. Gyűjtőfogalomként olyan elemeket is magában foglal, mint alkotmányosság, állampolgárság vagy demokrácia.

A civil társadalom szűk, a társadalom önszerveződésre korlátozott értelmezése szervezetek és egyesületek egy meghatározott csoportját sorolja a civil társadalmi szervezetek közé. Hankiss (1989:185) a társadalmi mozgalmak és a civil társadalmi szervezetek között a különbséget abban határozza meg, hogy az utóbbiak sajátos hangsúlyt helyeznek a mikrohálózatok lassú és informális regenerálódásra, a civil társadalom sejtjeinek fokozatos kiépülésére, az emberi méltóság és autonómia lassú megerősödésére.

A civil társadalom eszméje az autonóm kezdeményező személyiségen alapszik, az állampolgári ethoszon. E vállalkozói mentalitás megnyilatkozhat a személy gazdasági tevékenységében (bourgeois) vagy társadalmi, közösségi tevékenységében (citoyen). Az állampolgári szabad cselekvés társadalmi megnyilvánulása, a számunkra még kissé idegenül hangzó közösségi vállalkozók tevékenysége az alapja a nem kormányzati, azaz magán /civil/ kezdeményezésű nonprofit szervezetek működésének is (Györffy, 1995:51).

A nyolcvanas években a civil társadalom fogalma radikális politikai töltettel bírt. Lázadást testesített meg a monolitikus, központosító, a szabad kezdeményezéseket letörő politikai rendszerek ellen. Uralom-ellenességet, részvételi alapú bázis-demokráciát sugallt, valamifajta harmadik utasságot fémjelzett. A kilencvenes évek azonban gyorsan sterilizálták a civil társadalom fogalmát. A politikai átmenet során rövid idő alatt világossá vált, hogy a magyarországi és a többi közép-kelet-európai új demokráciák nem széles társadalmi részvételen alapuló, kifinomult társadalmi koordinációs eljárásokra és intézményrendszerre építik a politikai rendszert, hanem a parlamentarizmust a politikacsínálás parlamenti monopóliumaként értelmezik /lásd: “lebegő politikai pártok” /. Így válhatott a civil társadalom fogalma, politikai tartalmát veszítve, a nonprofit szektor legújabb kori szinonimájává. A civil társadalom, azonban, nem azonos a nonprofit szektorral, mint ahogy a civil társadalom részét képező civil /nem kormányzati/ szervezet sem feltétlenül azonos a nonprofit szervezettel – mivel léteznek kormányzati alapítású és/vagy kormányzati ellenőrzés alatt működő nonprofit szervezetek is (Györffy, 1995:51).

A civil társadalomnak nem csak a szervezett formák a részei, hanem az állampolgárok aktív önszerveződése is (például: közösségek informális kezdeményezései, társadalmi mozgalmak, szomszédsági együttműködések stb.).

A nonprofit szektor a civil társadalom része, de bizonyos értelemben szűkebb, bizonyos értelemben tágabb a jelentése, mint a civil társadalomé. Szűkebb a nonprofit szektor fogalma abban az értelemben, hogy nem reprezentálja a civil társadalom egészét (a nem intézményesült informális közösségek, önszerveződő csoportok nem részei), ugyanakkor tágabb is, mint a civil társadalomé, mert a nonprofit szervezetek közé számos olyan szervezet (például: közalapítvány, köztestület) tartozik, amely nem állampolgári kezdeményezésre jött létre, tehát kevésbé felel meg a civil társadalom működési kritériumának, a civil, állampolgári szerveződésnek (Bartal, 1999:21).

A nonprofit szervezet fogalmának további pontosítását teszi lehetővé a jogi és a statisztikai-tudományos definíciók áttekintése. A jogi definíció szerint minden olyan nem profitcélú szervezet (alapítvány, közalapítvány, köztestület, nonprofit gazdasági társaság, önkéntes kölcsönös biztosítópénztár, a civil törvény hatálya alá tartozó társadalmi szervezet), valamint nem költségvetési gazdálkodást folytató intézmény, a nonprofit szektor részének tekinthető, amelyet az adott országban önálló jogi személyként bejegyeztek.

A tudományos/statisztikai definíció a nemzetközi kutatási gyakorlatban kialakított kritériumokra épül, amelyek a következők: a profitszétosztás tilalma, a kormányzattól való szervezeti függetlenség, az intézményesültség (jogi személyként bejegyzés), az önkormányzatiság, az önkéntesség valamilyen eleme (önkéntes adományozás, önkéntes munka), s a pártjellegű működés kizárása (Salamon – Anheier, 1996).

A hazai tudományos/statisztikai fogalomban az önkormányzatiság helyett a közcélúság jelenik meg. Összességében megállapíthatjuk, hogy a kutatások – a nonprofit szektor értelmezését illetően – szűkebb és némiképp más terminológiával dolgoznak, mint a közkeletűbb jogi értelmezés (az 1. számú mellékletben ábrán megjelenítve).

A szektor és szervezetek különböző – civil, önkéntes, közhasznú, nem kormányzati, nonprofit – elnevezései egy-egy jellemzőt emelnek ki, amely elnevezések mindig visszavezethetők a használó értékrendjére. Országonként, nyelvterületenként is különböző elnevezések (Nagy-Birtanniában voluntary sector, charities; Franciaországban économie sociale; Németországban gemeinnützige Organisationen, Gemeinwirtschaft, Nicht-

Erwerbssektor; az Egyesült Államokban third sector, nonprofit sector, independent sector, tax-exempt sector, voluntary sector, philanthropic sector; Olaszországban volontariato, associazionismo, terzo settore) figyelhetők meg, szintén a szervezetek más-más jellemzőjét kiemelve, amelynek háttérében korántsem történelmi véletlenek tükröződnek, hanem a szervezetek társadalmi-gazdasági szerepének, beágyazottságának országok közötti különbségei is (Kuti – Marschall, 1991:62).

A harmadik vagy nonprofit szektor és szervezetek elnevezést általában a statisztikai, közgazdaságtani és szociológiai a nem kormányzati szervezetek, a civil társadalom elnevezést, pedig főképp a politológiai irodalom használja.

Megfigyelhető az a megkülönböztetés is, hogy a nonprofit szervezet megnevezés a gyakorlatban a professzionális, fizetett alkalmazottakkal dolgozó, bürokráciával rendelkező szervezetek leírására szolgál, míg a civil szervezet alatt a legtöbbször az önkéntes alapon, általában fizetett munkaerő nélkül működő szervezeteket értik (Czike, 2002).

A fogalomhasználat kezd egységessé válni, mind a nemzetközi, mind a hazai szakirodalomban, leginkább a nonprofit elnevezést használják. Kuti (1998:5) szerint a fogalom alkalmazása – ha nem is tudatos döntés nyomán – összhangban alakult azzal a képpel, amely a közgondolkodásban a szektorról megjelenik. Matematikai hasonlaltal élve: a legkisebb közös többszöröst nem sikerült megtalálni, így a legnagyobb közös osztó vált általánosan elfogadottá: az elnevezés nem a szektor összetettségét, szervezeteinek sokféleségét tükrözi, hanem arra az egyetlen jellemzőre utal, amellyel kapcsolatban az érintettek között nagyjából teljes az egyetértés.

2. A nonprofit szektor létrejöttét magyarázó nonprofit elméletek

A nemzetközi kutatások egy jelentős része, amelyeket összefoglalóan nonprofit elméleteknek neveznek, egyrészt egymással versengve, másrészt egymásra építve a szektor létrejöttének okaira, szerepének, viselkedésének magyarázatára próbálnak választ adni. Az elmúlt évtizedekben a nonprofit szektort érintő kutatások ezekre az elméletekre építenek.

A civil társadalom gazdaságilag, társadalmilag egyre meghatározóbb szerepű nonprofit szervezetei a jóléti állam válságának megoldási kísérletei kapcsán kerültek előtérbe társadalmi, gazdasági, politikai és tudományos területen egyaránt.

Az elméletek csoportosításának rendező elve munkánkban elsősorban a tudományági megközelítés (közgazdasági, interdiszciplináris), másodsorban az alapproblémák (a nonprofit szektor létrejöttének oka, eredete, szerepe, viselkedése), ez a csoportosítás megjelenik hazai és külföldi szakirodalmi írásokban is (Barbetta, 1991; Salamon – Anheier, 1996b; Kondorosi, 1998; Bartal, 1999; Pavluska, 1999). Találhatunk másfajta megközelítéseket is, DiMaggio és Anheier (1990) a szakirodalmat két alapkérdés a nonprofit szervezetek léte és szervezeti magatartása szempontjából vizsgálva szervezeti, ágazati és társadalmi szintű elemzéseket különít el, azokra a szociológiai, politológiai, közgazdasági, történeti vizsgálatokra összpontosítva, amelyek középpontjában a nonprofit jelleg áll. Frič (2004) tudományágakat tekintve gazdasági és a szociológiai elméleteket különít el, megközelítése szerint a gazdasági elméletek a nonprofit szervezeteket, mint szolgáltató szervezeteket, a szociológiai elméletek, mint érdekvédő szervezeteket vizsgálják.

2.1. Közgazdasági elméletek

Közgazdasági megközelítéseket két csoportra oszthatjuk, egyrészt *a szervezetek gazdasági jelentőségét, szerepét vizsgáló elméletek*, amelyek a szervezetek létrejöttének okát, a gazdasági szerepüket vizsgálják; másrészt a *viselkedéseméletek*, amelyek a szervezetek hatékonyságát, működését vizsgálják (Barbetta, 1991).

A *közjavak biztosításának elmélete* vagy más néven *heterogenitáselmélet* (nevezik piac és állam kudarca elméletnek is) (Weisbrod, 1977, 1986, 1988) alapkérdése, hogy miért a

kormányzattól független nonprofit szektor gondoskodik bizonyos a közjavak körébe tartozó kollektív fogyasztási javak biztosításáról. Célja, nem valamennyi nonprofit szervezet létének magyarázata, hanem azoké a szervezeteké, amelyek közjavakat biztosítanak kormányzati kereteken kívül. A kiindulópont, hogy mind a piaci, mind az állami szektor kudarcot vall a kollektív javak iránti tényleges társadalmi kereslet kielégítésében.

A piac kudarcának oka, hogy a piacgazdaság a közjavakból nem tud az igényeknek megfelelő mennyiséget előállítani, mert ezek a javak mindenki számára elérhetőek attól függetlenül, hogy fizetett érték vagy sem, a potyautasként viselkedő fogyasztók nem támasztanak elegendő fizetőképes keresletet ahhoz, hogy a profitelvű vállalkozásoknak érdemes legyen a közjavak termelésével foglalkozniuk. A piac kudarcának további oka, hogy sokan nem képesek a piacon megvásárolni olyan termékeket és szolgáltatásokat, amelyek magánjavaknak minősülnek, de általános fogyasztásuk a társadalom számára fontos (pl. egészségügyi ellátás).

Az állami kudarc alapja pedig, hogy a kormányzat nehezen tudja megítélni, hogy a közjavak biztosítása milyen minőségű és mennyiségű legyen; a kormányzat a többségi vélemény alapján állítja elő a közjavakat. Minél nagyobb a kereslet heterogenitása, annál nagyobb azoknak a fogyasztóknak a száma, akik nem elégedettek a kínálattal, erre válaszul az elégedetlen fogyasztók többféle reakciója lehetséges: elköltöznek egy közjavakkal jobban ellátott térségbe; alacsonyabb szintű kormányzatokat hoznak létre, mely biztosítja igényeik kielégítését, vagy magánjavakkal helyettesítik az általuk hiányolt közjavakat, öntevékeny szervezeteket hoznak létre. Weisbrod szerint a nonprofit szervezetek által nyújtott megoldás valódi alternatíva, mivel a nonprofit szervezetek képesek a közjavak kínálatát növelni, és így csökkenteni az igényektől elmaradó állami kínálat hátrányos hatásait.

Az állami, piaci és nonprofit szektor közötti munkamegosztást elemezve Weisbrod arra a következtetésre jut, hogy az állami szektor által biztosított javaknak az irántuk megnyilvánuló kereslet teljes kielégítéséhez hiányzó mennyiséget vagy a piaci vagy a nonprofit szektor nyújtja attól függően, hogy egyéni vagy kollektív fogyasztási javakról van-e szó. Az állami szektor relatív nagyságát megmagyarázó modellnek egyik fontos változója az adott javak iránti kereslet heterogenitása, minél kisebb a heterogenitás, annál kisebb a kormányzati kívüli szektor.

Hansmann bírálta Weisbrod elméletét, mivel a heterogenitáselmélet csak azokat a szervezeteket vizsgálta, amelyek közjavakat állítanak elő, nem magyarázza meg, hogy miért foglalkoznak szervezetek magánjavak nyújtásával. Bírálata után egy új elméletet dolgozott ki a *szereződéses kapcsolatok kudarca vagy bizalomelmélet* néven, támaszkodva Nelson és Krashinsky kutatásaira (Nelson – Krashinsky, 1973; Hansmann, 1987), arra keresve a választ, hogy miért vállalnak szerepet a nonprofit szervezetek a magánjavak előállításában is.

Nelson és Krashinsky (1973) amerikai gyermekjóléti intézmények vizsgálva kimutatta, hogy azért gyakoriak nonprofit formában működő bölcsődék és óvodák, mert a szülők nehezen tudják megítélni az ellátás minőségét, így inkább a nonprofit formát választják, mivel tartanak a profitorientáltak minőségromlásától. A nonprofit szervezeteknek az az előnyük, hogy nem oszthatják fel profitjukat, így vezetőik nem húzhatnak hasznot a minőség csökkentésével, kevésbé érdekeltek a fogyasztók megkárosításában. Hansmann (1987) továbbfejlesztve és általánosítva megállapította, hogy a nonprofit szervezetek azokban a helyzetekben jelennek meg, amikor a fogyasztók (akár a szolgáltatás jellegénél fogva, akár a vásárlásával kapcsolatos körülmények folytán, például a vásárló és a fogyasztó nem ugyanaz a személy vagy szervezet) nem érzik képesnek magukat a kapott szolgáltatás megítélésére. A szerződéses kapcsolatok kudarca nem más, mint a piac kudarcának egy speciális esete, amely akkor áll elő, ha a vásárlók nem rendelkeznek teljes körű információkkal fogyasztói döntéseik meghozatalához.

A *fogyasztói ellenőrzés elmélete* (Ben-Ner, 1986, 1993; Hansmann, 1987) azoknak a nonprofit szervezeteknek a létrejöttét igyekszik megmagyarázni, amelyek léte nem vezethető vissza a szerződéses kapcsolatok kudarcának elméletére. Ilyenek, például a különböző társadalmi csoportok klubjai. Ezekben a szervezetekben a tagok jól meg tudják ítélni a szolgáltatások minőségét, mégis a nonprofit formát választják. Az elmélet kidolgozója azzal magyarázza, hogy a klub tagjai ellenőrzésük alatt akarják tartani az intézményt, nehogy egy esetleges tulajdonos a monopolhelyzetével visszaélve az indokoltnál magasabb árat fizettessen velük. A monopolhelyzet ezeknél a társadalmi kluboknál abból adódik, hogy a klubtagság válogatott személyekből áll. Tagnak lenni annyit jelent, mint rendszeresen kapcsolatba kerülni magas társadalmi állású, vonzó társaságot jelentő emberekkel. Ha egy ilyen klub forprofit vállalkozásként működne, akkor tulajdonosa számára igen nagy lenne a csábítás, hogy ne csak a tényleges költségeket

fizettesse meg a klubtagokkal, hanem a klubtagságból származó társadalmi előnyök egy részét is.

Kínálati oldal elmélete más néven *történeti elmélet* (James, 1987) a keresleti megközelítés mellett kínálati oldalról is vizsgálja a nonprofit szervezetek létrejöttének okait, méretének országok közötti különbözőségét. James elismeri, hogy Weisbrod és Hansmann modelljei alkalmasak a nonprofit szervezetek ágazatok közötti megoszlásának előrejelzésére, de az országok közötti különbségek nem magyarázhatók általuk. A korábbi elméleti megközelítések figyelmen kívül hagyják, hogy a nonprofit szervezetek által előállított kollektív javak kvázi-közjavaknak tekinthetők, mivel egyszerre elégítenek ki közfogyasztási és magánfogyasztási igényeket, így a nonprofit szervezetek igazából nem is a piaci szektorral, hanem az állammal állnak versenyben, valamint, hogy a nonprofit szervezeteket elsősorban egyházak vagy más ideológiai szervezetek hozzák létre. James szerint (1987) a többletkereslet helyett inkább a kereslet heterogenitása magyarázza a magánszektor részvételét a közjavak és kvázi-közjavak előállításában, azonban arra keresi a választ, hogy az ilyen szerepre vállalkozók miért választják a nonprofit szervezeti formát.

James Weisbrod modelljét tovább finomítva nemzetközi összehasonlításban vizsgálja a nonprofit szektor (azon belül az oktatás területén működő nonprofit szervezetek) méretét és jellemzőit. A fejlődő országokban se a hagyományos mezőgazdaságban, se az alacsony technikai fejlettségű ágazatokban dolgozó munkaerő nem igényli az oktatást. Ráadásul a mezőgazdasági népességtől rendkívül nehezen lehet adókat beszélni, a gazdagok pedig kifejezetten ellenzik az állami szektor bővítését. Következésképpen igen kevés forrás áll rendelkezésre az állami oktatás finanszírozására. Különösen igaz ez a középfokú oktatásra. Az alapfokú oktatásban ezt egyaránt érzékelik szegények és gazdagok, városiak és vidékiek. A leggazdagabbak annak sincsenek ellene, hogy a felsőoktatás fejlesztése (és így nagyobb hozzáférhetősége) érdekében magasabb adóterheket vállaljanak, de a középfokú oktatás senkinek se igazán fontos. Amikor azonban beindul a városfejlődés, és a szolgáltató szektor bővülése is megkezdődik, akkor hirtelen nagy mennyiségű szakképzett munkaerőre van szükség, s ez jelentősen megnöveli az új városi és vidéki középosztály középfokú oktatás iránti keresletét. Erre a többletkeresletre elsőként a nonprofit szervezetek reagálnak a kínálat megteremtésével. Emellett néhány fejlett országban, például Svájcban, Belgiumban és Hollandiában a lakosság heterogenitása magyarázza, hogy nagy az ellenállás a központosított állami oktatási rendszerrel szemben, s nagy a magániskolák aránya (Barbetta, 1991:14).

A nonprofit szervezetek alapítóinak motivációit vizsgálva megállapítja, hogy a profitmotívum; státuszteremtés, politikai befolyás érvényesítése; és az ideológiai indíték az alapítás leggyakoribb indoka. A rejtett profitmotívum, mint indíték esetén, a szervezet álcázott forprofit, a nonprofit szervezetek számára járó szabályozási előnyöket használják ki. A státuszteremtés, politikai befolyás növelése is gyakori ok az alapításra. Az alapítóknak komoly érdekük, hogy személyüket vagy intézményüket jó ügyekkel összefüggésben emlegessék. Az iskolalapítók jutalma számos országban (pl. Japán, India) az, hogy a helyi közösségben komoly politikai befolyáshoz jutnak. A legerősebb motívum az ideológiai indíték James szerint, a nonprofit szervezetek többségét nem egyéni előnyök megszerzésére törekvő magánszemélyek hozzák létre, hanem inkább csoportok (egyházak, politikai csoportok, szakszervezetek). A weberi terminológia szerint tehát inkább érték-, mint célracionálisak.

A szolgáltatásokat nyújtó nonprofit szervezetek között jelentős alapítók az egyházak. A nonprofit szervezetek alapítóiként az egyházak versenyben vannak egymással, illetve más ideológiai csoportokkal. A nonprofit szektor kiterjedtebb azokban az országokban, ahol sok egymással versengő, saját ideológiájának terjesztésére törekvő vallási, politikai vagy egyéb ideológiai szervezet van, mint azokban, amelyek vallási és politikai szempontból viszonylag egységesek. Ezt a feltevést James és Levin (1986) nemzetközi összehasonlító empirikus kutatásában, magániskolákat vizsgálva megerősítette, a vallási tényezők hatása szignifikánsnak bizonyult a magániskolák arányának alakulására.

A kormány a szolgáltatások nyújtásában versenytársa ugyan a nonprofit szervezeteknek, de a finanszírozás szempontjából inkább kiegészítő szerep és együttműködés jellemző, nemzetközi összehasonlító vizsgálatok alapján megállapítható, hogy az állami támogatás a nonprofitok legfontosabb forrása (különösen azokban az országokban, ahol a nonprofit szektor kifejezetten nagy), felmerül a kérdés, hogy kormányokat mi indítja a nonprofit szervezetek finanszírozására. Három okot talál James (1987), a kormányzat így kívánja elérni bizonyos társadalmi csoportok támogatását; gyakran kisebbek az államot terhelő költségek, ha a szolgáltatást nem állami intézmények végzik; a nonprofit szervezetek munkaerőköltségei alacsonyabbak, az önkéntes munkából kifolyólag.

James megközelítése azért újszerű, mert vallási, politikai, kulturális tényezőket von be az elemzésbe, amelyeket a korábbi közgazdasági elméletek elhanyagolnak, pedig fontosak a nonprofit szektor kialakulásának magyarázatában. A *szervezetek viselkedésével foglalkozó elméletek* két csoportra oszthatók, az optimalizációs és hatékonysági modellekre.

Ezeknek a modelleknek a közös jellemzője, hogy a nonprofit szervezetek költséghatékonyságát, tevékenységük hatékonyságát vizsgálják.

Az *optimálási modellek* esetében problémát okoz a célfüggvény megválasztása. A forprofit szervezeteknél egyszerű a helyzet, hisz azok a maximális profitra törekednek. A nonprofit szervezeteknél a leggyakrabban alkalmazott feltevés, hogy céljuk a szolgáltatásaik mennyiségének és/vagy minőségének emelése, a szervezet költségvetésének növelése (Hansmann, 1987).

A *hatékonysági modellek* alapfeltevése, hogy a nonprofit szervezetek hatékonysága – törekedjenek bár maximális mennyiségre vagy minőségre – mindenképpen alacsony, mivel hiányoznak a profitérdekelt tulajdonosok, akik ezt kikényszerítenék. Mivel az esetleges profit nem osztható szét, a vezetők legfeljebb a költségek csökkentésében érdekeltek, mert így nő a szervezet kibocsátása, s így személyes presztízsük is. A hatékonysági modellek kidolgozói szerint a nonprofit szervezetek alacsony hatékonysággal működnek, ez magyarázza azt, hogy csak azokban az ágazatokban vannak jelen, ahol a piac nem működik tökéletesen, a szerződéses kapcsolatok kudarca rontja a forprofit vállalkozások hatékonyságát is, s így szükségessé és lehetségessé teszi a nonprofit forma megjelenését (Hansmann, 1987). A hatékonysági elméletek eredménye, hogy rámutatnak a nonprofit szolgáltatások magasabb hatékonyságának ellentmondásaira, nem eleve hatékonyabbak az állami szolgáltatóknál.

2.2. *Interdiszciplináris elméletek*

A nonprofit szektorral foglalkozó elméletek második generációja interdiszciplináris megközelítésű, a politológia, a szociológia, a szociálpolitika, a közgazdaságtan elemzési szempontjait is alkalmazzák. Az interdiszciplináris szemléletű elméletek a jóléti állam válsága kapcsán próbálnak meg válaszokat találni a nonprofit szektor léte, társadalmi-gazdasági szerepére.

Salamon (1987) *interdependencia-elmélete*, más néven *öntevékenység kudarca elmélet* (partneri viszony elméletének is nevezik) intézményi oldalról kiindulva a kormány és a nonprofit szektor közötti kapcsolatokat vizsgálja. Az alapfeltevése, amellyel eltér a legtöbb szociológiai és közgazdasági elemzéstől, hogy a kormányzat és a nonprofit szektor között nem szembenállás, verseny, hanem partneri viszony van. A nonprofit szektor Salamon

szerint nem a kormány vagy a szerződéses piac kudarcára reagálva jön létre, hanem mint elsődleges válasz a társadalmi problémákra. A kormány csak másodlagos megoldást nyújtja, az öntevékenység kudarcára reagálva veszi át azokat a funkciókat, amelyek betöltésére a nonprofit szektor nem alkalmas. A legfőbb érv, amely az új megközelítés mellett szól, az, hogy a kollektív javak hiányára való kormányzati reagálás "tranzakciós költségei" sokkal magasabbak, mint az öntevékeny akciók megszervezésének költségei. Ahhoz, hogy a kormány cselekedni kezdjen, a társadalom jelentős csoportjainak fel kell figyelniük a problémára, tájékoztatniuk kell a döntéshozókat, a megoldást sürgető politikai többségnek az ügy mellé kell állni, törvényeknek kell készülniük, programokat kell kidolgozni, és beindítani.

A problémákra adott öntevékeny válaszhoz ezzel szemben elegendő annyi, hogy az egyének egy kis csoportja a saját erejéből vagy külső forrásokra is támaszkodva megpróbálja egy programot kidolgozni és elindítani.

Az öntevékenység kudarcá háttérében Salamon szerint több tényező megfigyelhető: *alacsony hatékonyság, partikularizmus, paternalizmus, amatőrizmus*. Az öntevékenységen alapuló rendszer legnagyobb gyengesége az, hogy nem képes annyi és olyan megbízható forráshoz hozzájutni, amennyi elegendő lenne a fejlett társadalmakban jelentkező összes jóléti szolgáltatási probléma megoldásához, a kollektív javak iránti kereslet kielégítéséhez. Ennek részben a "potyautas probléma" az oka, mivel a gondoskodó társadalomban a szükségét szenvedők valamennyien részesülnek a számukra szükséges ellátásban, függetlenül attól, hogy fizetnek-e érte vagy sem, az emberek hajlanak rá, hogy inkább másokra hagyják ennek az ellátásnak a finanszírozását. A nonprofit szervezetek nem rendelkeznek hatósági jogkörrel és anyagi eszközökkel, hogy a potyautasként viselkedő polgárokat hozzájárulásra kötelezzék.

A nonprofit szervezetek partikularizmusa azt jelenti, hogy a szervezetek csak bizonyos társadalmi csoportok problémáival foglalkoznak. Salamon szerint ez egyszerre előny és hátrány. Előny, mert ezáltal adnak alkalmat arra, hogy a társadalom különböző, például etnikai, vallási, lakóhelyi vagy érdekcsoportjai megszerveződjenek, és erőiket közös célok érdekében egyesítsék. Néhány elméletben (heterogenitáselmélet, kínálati oldal elmélete) éppen ez a partikularizmus adja a nonprofit szektor létének értelmét és magyarázatát. A partikularizmus ugyanakkor hátrány is, ha ez az alapja az emberi szükségletekre adott társadalmi válasz kialakításának. Fennáll annak a veszélye, hogy bizonyos társadalmi csoportok nincsenek kellően reprezentálva az öntevékeny szervezetek között. New York

városában működő nonprofit szervezetek megfigyelése kapcsán Beck megállapította, hogy a gyerekeknek szánt szolgáltatások oroszlánrészét egészen a hatvanas évek elejéig a katolikus és a zsidó szervezetek biztosították. Mivel pedig a második világháborút követően a városba bevándorolt szegény feketék zömükben protestánsok voltak, az ő gyerekeik számára nem volt hely a szociális ellátás kialakult nonprofit rendszerében (Salamon, 1987). Az öntevékeny szervezetek létrehozását és a jótékonyági akciókat nemcsak a társadalmi szükségletek felismerése motiválja, hanem az egyéni vagy közösségi összefogás is. Minden társadalmi csoport azt akarja, hogy saját szervezetei legyenek, s az embereket gyakran, mint vallási, etnikai csoportok tagjait hívják fel adományozásra. Az eredmény az, hogy az öntevékeny szervezetek száma messze meghaladhatja a gazdaságosság által indokolt szintet, csökkentve ezzel a rendszer hatékonyságát, és növelve a költségeket.

A közösségi feladatok öntevékeny szervezetek segítségével történő megoldásának harmadik problémája az, hogy ez a rendszer elkerülhetetlenül azokra bízta a közösségi szükségletek definiálását, akiknek a kezében a pénz van. Amíg az öntevékeny szektor jelentős forrását az egyéni jótékonyosság képezi, addig a jótékonykodók határozzák meg, hogy a szektor pontosan mivel foglalkozzon, és kiket szolgáljon. Nem a közösség egészének akarata határozza tehát meg a nonprofit szektor jellegét, tevékenységét, hanem a közösség vagyonos tagjainak preferenciái.

Az öntevékeny szervezeteken alapuló rendszer utolsó gyengesége az, hogy amatőrök segítségével, amatőr megközelítésben próbál megbirkózni az emberi problémákkal. A szegénység és a nyomor problémáját igen hosszú ideig a szegények erkölcsi gyengeségének tulajdonították, a szegényekkel, elmebetegekkel való törődést olyan amatőrökre bízta, akiknek a rászorulók erkölcsi meggyőzése, vallásos nevelése, nem pedig orvosi ellátása vagy szakmai képzése volt a feladatuk.

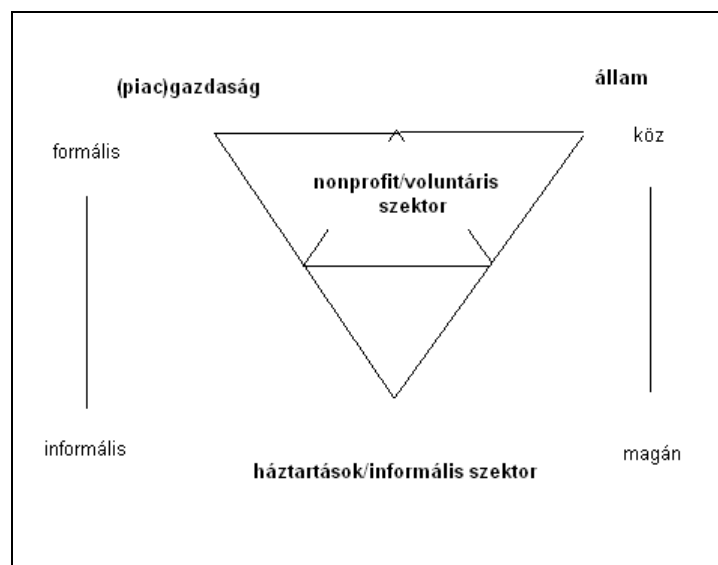
Összefoglalva Salamon megközelítése szerint a kormány és a nonprofit szektor jól kiegészítik egymást, a kormány megbízhatóbban képes a lakosság szükségleteit kielégítő szolgáltatások forrásainak előteremtésére, a szolgáltatási kínálat demokratikus döntési folyamatként alakul ki általa, az ellátások állampolgári jogok alapján nyújtásának biztosítója, ellenőrző szerepet tölt be a szolgáltatások minőségének betartásában. A nonprofit szervezetek alkalmasak a szolgáltatások személyesebbé tételére, versenyhelyzet teremtésére a szolgáltatások piacán, alkalmasabbak a kereslethez való rugalmas alkalmazkodásra.

Az összefoglaló néven *jóléti elméleteknek* nevezett elméletek a nyolcvanas években a jóléti állam válságának időszakában jelennek meg, az állam jóléti szolgáltatások területén betöltött egyre szélesedő szerepére összpontosítanak. Noha az elméletek középpontjában nem a nonprofit szervezetek eredetének a tisztázása áll, a társadalomtudósok szemléletét jelentősen formálták a nonprofit szervezetek társadalomban betöltött szerepét illetően. Az elméletek egyes képviselői (Offe, 1985) problémaként vetik fel a nonprofit szervezetek létét, a jóléti állam stabilitásának fenntartása érdekében egyre több funkciót ad át a magánszektorba tartozó és a félállami szervezeteknek, ennek következtében szuverenitása csökken, irányítási lehetőségei szűkülnek. Mások a nonprofit szervezeteket, a társadalmi problémákra adott premodern válaszokként értelmezik, az iparosodás és az állami jóléti politika kialakulásával a nonprofit szervezetek jelentőségének csökkenését regisztrálják (Quadagno, 1987). Más történeti munkák az állami expanziót a gazdasági fejlődés automatikus „melléktermékeként” értelmezik. Rámutatnak arra, hogy a jóléti államok azért nem tudták a jóléti biztosítékok gazdasági fejlettségüknek megfelelő szintjét kialakítani, mert a társadalmi problémákra adott premodern piaci és nonprofit megoldásokat megtartották (Flora – Alber, 1981). Flora (1986:515) későbbi művében megváltoztatja ezt az álláspontját, felismerve, hogy a reziduális jóléti modell elhanyagolja a középszintű struktúrák sokféleségét, amelyeknek jelentős jóléti funkciójuk van, vagyis a nem közszolgálati és félig közszolgálati támogatott jótékonyági formákat.

Ennek a folyamatnak az elméleti modellálását tükrözi a *jóléti mix, a jóléti háromszög modell és a jóléti pluralizmus koncepciója*. A *jóléti mix* koncepciója (Rose, 1985) már az államot, a piacot és a háztartásokat egyaránt jóléti szolgáltatóknak tekinti. A *jóléti háromszög modell* (Evers, 1988), amelyben a háztartás, piac, állam viszonylatai által működik a jóléti rendszer, kiegészül az önkéntes szervezetekkel, önszervező csoportokkal.

A *jóléti pluralizmus* koncepcióban (Evers, 1990, 1995, Laville et al., 1999), a 90-es években, továbbfejlesztve a háromszektoros modellt a jóléti háromszög modelljéhez kapcsolódóan az önkéntes szervezetek önálló szektorként jelennek meg, így *négyszektoros modell* alakul ki (1. ábra).

1. ábra A jóléti pluralizmus koncepciójának szereplői

Forrás: (Evers, 1990, 1995) (saját szerkesztés)

A szektorok közötti együttműködésre helyezték a hangsúlyt, felhasználva az öntevékenység kudarca elméletet, valamint a közgazdasági megközelítésű nonprofit elméletek keresleti és kínálati elemeit is, igyekeznek ezeket beépíteni a jólét pluralizmus koncepciójába.

Pestoffnál (1992, 1998) valamelyest másként jelenik meg a modell, a szereplők ugyanazok, de az ő ábrázolásában a háztartások és a piac van a háromszög egymás mellett levő vízszintes csúcsainál.

A jóléti állam elméletek megközelítése a kezdeti a nonprofit szervezeteket a jóléti állam válságjelenségeként, a társadalmi problémákra adott premodern válaszokként való értelmezésétől a szervezeteket önálló jóléti szolgáltatásokat nyújtó szereplőkként való megjelenítéséig terjed. A jóléti állam elméletek a nonprofit szervezeteknek kiegészítő, korrigáló szerepet tulajdonítanak.

A *társadalmi eredet elmélet* (Salamon – Anheier, 1996b) válaszokat keres a nonprofit szektor nemzetenként eltérő kialakulási és fejlődési folyamatára, illetve az állam és a nonprofit szektor közötti együttműködés jellegzetes típusait igyekszik meghatározni. Az elmélet alapfeltevése, hogy a közszolgáltatások igénybevételekor az egyes szektorok közötti választás nem a fogyasztók egyéni döntésétől függ, hanem valószínű, hogy e

választásokat a történelmi hagyományok, történelmi fejlődés előzményei, a legfontosabb szereplők (s ebbe az állampolgárok és közösségek mellett a kormányzati, sőt, a gazdasági szervezetek is beleértendő) kulturális háttere, értékrendje, ideológiai, erkölcsi és politikai elkötelezettsége, jótékonyági, problémamegoldási, konfliktuskezelési kultúrája befolyásolják. Minden társadalomnak megvannak a maga szerveződési mintái, azok a hagyományai, amelyek a társadalmi és a gazdasági élet szervezeti felépítését befolyásolják. A nonprofit szektor szerepének teljes megértéséhez éppen ezért a szervezeti és vallási hagyományok átfogó ismeretére is szükség van. A nonprofit szervezetek beágyazottak a társadalmi, gazdasági struktúrába, ez a beágyazottság nemzetenként eltérő.

Titmuss (1958) illetve Esping-Andersen (1991) jóléti állam tipológiáját felhasználva az állam és a nonprofit szektor közötti együttműködést vizsgálva, a kormányzati jóléti kiadások mértékét és a nonprofit szektor méretét alapul véve, lehetséges nonprofit modelleket alakítottak ki Salamonék, megkülönböztetve liberális, szociáldemokrata, korporatista és államhatalmi típust (Salamon – Anheier, 1996b:31). Esping-Andersen néhány fogalmát használják, az állam-nonprofit kapcsolat különböző típusai besorolására, míg Esping-Andersen jóléti és nyugdíjpolitika különböző típusaira tette. A *liberális* nonprofit modell jellemzője: relatíve alacsony az állami, kormányzati kiadások mértéke, és relatíve nagy a nonprofit szektor. Ez a modell ott épült ki, ahol a társadalmi-gazdasági fejlődés a széles középosztályra alapozódott. A liberális modellben a kormányzat és a nonprofit szektor alternatív mechanizmusokban kap teret. Ez a modell jól kimutatható az USA-ban, ám Angliát már a liberális és a korporatista modell keverékeként lehet jellemezni. A *szociáldemokrata* modellben az univerzális állami szolgáltatások mellett kis szerepe van a nonprofit szektornak (pl. Svédország). A *korporatista* nonprofit modellben a magas jóléti kiadások mellett egy meglehetősen nagy súlyú nonprofit szektor található. A nonprofit szektor bevételi forrásai közül a kormányzati források a döntőek. Az állam a társadalmi fejlődésben lezajlott, karakterisztikus folyamatok miatt (munkásmozgalmi erők és a középosztály) a nonprofit szervezetekkel való együttműködésre kényszerült (Németország, Olaszország). A 19. században az állam konfrontálódott az alulról jövő radikális igényekkel, és szövetséget hozott létre a meghatározó egyházakkal. Ezért az állam által finanszírozott, jóléti gondoskodásban a nagyrészt vallásilag elkötelezett nonprofit szervezetek, mint szolgáltatók, máig fontos szerepet játszanak. Az *államhatalmi* terminussal jelölt nonprofit modellben a korlátozott kormányzati szociális, jóléti védelem mellett korlátozott nonprofit szektor található. Az állam saját részére, vagy a gazdasági és

az üzleti élet javára őrzi meg ellenőrző szerepét a szociálpolitikai ellátások felett (szemben a szociáldemokrata modellel, ahol mindez a munkavállalók javára történik). A szektor bevételi forrásai az üzleti életből származnak, és sem a magánfilantrópia, sem az állami szerepvállalás nem játszik jelentős szerepet (Japán).

A modell alkotói is elismerik (Salamon – Anheier, 1996b; Salamon – Sokolowski – Anheier, 2000) vizsgálatuk ellentmondásait. A vizsgált összetett modellek néhány jellemzőjét tudták csak megragadni, és további mutatók bevonásával lehet igazolni feltételezéseiket. Emellett az állami és magán szektor definíciója és a köztük lévő munkamegosztás nem stabil, nem formalizált, idővel szükségképpen változik. A társadalmi eredet elméletet értékelők azonban, kiemelik az elmélet erényeként, hogy a nonprofit elméletek közül a legösszetettebb módon törekszik a nonprofit szektor létének és kiterjedtségének magyarázatára, igyekszik összekötni a gazdasági elméletek modelljeit a történeti elemzések eredményeivel.

2.3. A nonprofit elméletek összehasonlító elemzései

A nonprofit elméletek összehasonlító elemzésére, továbbfejlesztésére, egységes elméleti keret kidolgozására is történnek kísérletek.

Salamonék (Salamon – Anheier, 1996b) összehasonlító elemzése hat nonprofit elmélet jellemzőit foglalja össze (*1. táblázat*), a fontosabb hipotéziseken és az elméletek bizonyítási terepének áttekintésén túl, az elméletek hipotéziseinek tesztelését is megkísérlik, a vizsgálatuk első szakaszában nyolc, második szakaszában huszonkét országra kiterjedően.

1. táblázat Nonprofit elméletek áttekintő bemutatása

Elmélet	Összegzés	Fő hipotézisek		
		Méret	Vizsgált terület	Nonprofit pénzügyek
Heterogenitás-elmélet	Köz és kvázi-közjavak kielégítetlensége a heterogén kereslet helyzetében a nonprofit ellátások növekedéséhez vezet.	A nonprofit szektor mérete különböző a kereslet heterogenitásának mértékétől függően.	oktatás	A heterogén kereslet nagyobb bizalommal van a magánadományok felé a bevételekben, mint relative más források iránt.
Kínálat oldal elmélete	A kereslet heterogenitása magyarázza a magánszektor részvételét.	A vallási, ideológiai verseny magas szintje nagyobb nonprofit szektort eredményez.	oktatás	Minél magasabb a vallási/ideológiai verseny szintje, annál nagyobb a magán adományozás iránti bizalom a bevételekben a nonprofit szervezeteknél, mint más bevételi források iránt.
Bizalom-elmélet	A nonprofit szervezeteket megbízhatóbbak az információs asszimetria (a fogyasztó nem tudja ellenőrizni az igénybe vett szolgáltatás minőségét) feltételei mellett a piaci szervezeteknél.	Ha a bizalom a piac iránt és a társadalom iránt magasabb szintű, akkor a nonprofit szektor kisebb.	egészségügy, szociális szolgáltatások	Minél alacsonyabb a társadalomban az üzleti/piaci szféra iránti bizalom szintje, annál nagyobb fontosságúak a nonprofit szektor bevételeiben a saját bevételek.
Jóléti állam elméletek	Az iparosodás a jóléti állam kialakulásához vezetett, amelyben kiszorultak a nonprofit ellátók	A nonprofit szektor fordítottan arányos az emberek egy főre jutó jövedelmével.	egészség-ügy, szociális szolgáltatások	Az elmélet nem foglal magába specifikus pénzügyi hipotézist.
Interdependencia elmélet	A kezdeti alacsonyabb tranzakciós költségek miatt a nonprofit szervezetek megelőzik a kormányt a közjavak előállításában, de az öntevékenység kudarca következtében együttműködő kapcsolat alakul ki a kormányzati szektorral hosszabb távon	A kormányzati jóléti szektor jóléti kiadásai és a nonprofit szektor mérete összefügg.	oktatás, egészségügy, szociális szolgáltatások	Minél nagyobb a kormányzat szociális jóléti kiadása, annál nagyobb a nonprofit bevételeken belül a kormányzati támogatások aránya.
Társadalmi eredet elmélet	A nonprofit szektor mérete és szerkezete a társadalmi-gazdasági viszonyoktól függ	A kormányzati kiadások és a nonprofit szektor közötti kapcsolat függ a jóléti állam típusától.	szociális szolgáltatások, oktatás, kultúra és rekreáció	A nonprofit szektor bevételeinek mintázata függ a jóléti rendszer típusától

Forrás: (Salamon –Anheier, 1996b:23)

Az elméletek összehasonlítása egy egységes értelmezési keret kialakítását célozza, azonban a legjelentősebb elméletek sajátosságainak feltárásánál tovább nem jutnak. Későbbi munkájukban (Salamon – Sokolowski – Anheier, 2000) három elméletet emelnek ki, amelyek a nonprofit szektor kiterjedtségének és fejlődésének különbözőségeit leginkább magyarázhatják, a heterogenitáselméletet, az interdependencia-elméletet és saját társadalmi eredet elméletüket.

Több elmélet kidolgozója továbbfejlesztve korábbi elképzeléseit megpróbálja összehangolni, a nonprofit elméleteket. Fentebb kifejtettük, hogy James saját kínálati oldal elméletét keresleti oldalra vonatkozó elméleteket kiegészítendő alakította, elismerve azok értékeit. Weisbrod saját heterogenitáselméletét a szerződéses kapcsolatok kudarcának elméletével ötvözi. Rámutat arra, hogy a két elmélet nincs ellentmondásban, csak a fogyasztói választások más-más problémájára helyezi a hangsúlyt. A fogyasztói választások két szakasza különíthető el, elsőként a vásárló az információs asszimetria veszélyeit mérlegelve olyan szervezetekhez fordul, amelyek nem osztják szét nyereségüket (állami, nonprofit), így kevésbé érdekeltek a visszaélésekben, ez a szerződéses kapcsolatok kudarc elméletnek az alapfeltevését igazolja. A második szakaszban a fogyasztó arról dönt, hogy állami vagy nonprofit szervezet szolgáltatásait vegye-e igénybe, s ennek a döntésnek a háttérében a fogyasztói kereslet heterogenitása és a kormányzat által nyújtott közjavak mennyisége és minősége áll, így saját elméletét is igazoltnak tekinti.

A közgazdasági elméletek a piaccal vagy az állammal versengő nonprofit szektort vetítenek elénk, megmaradva a klasszikus és neoklasszikus közgazdaságtan keretein belül, magyarázataikat mindenekelőtt gazdasági kategóriákra alapozva. A gazdasági szempontokon, a nonprofit szervezetek szolgáltató szerepén túllépés, egy-két kivételtől (James kínálati oldal elmélete) eltekintve nem jellemző.

Az interdiszciplináris elméletek előnye, hogy rámutatnak arra, hogy a nonprofit szervezetek létrejötte és magatartása nemcsak az ösztönzőrendszerekkel és haszonfüggvényekkel függ össze, amelyekre a közgazdászok helyezik a hangsúlyt, hanem az intézményi struktúrákkal és az állam politikájával is (DiMaggio – Anheier, 1990). Az állami, piaci és nonprofit szektor kapcsolatrendszerének magyarázatára helyezik a hangsúlyt, komplexebben, a gazdasági tényezőkön túl nehezebben mérhető, megfogható tényezőket (a legfontosabb szereplők értékrendje, kulturális háttére, történelmi hagyományok) is bevonnak elemzéseikbe.

A nonprofit elméleteket összefoglalására törekvő kutatók (Barbetta, 1991; Salamon – Anheier, 1996b; Kuti, 1998; Bartal, 1999) mindannyian rámutatnak arra a tényre, hogy az

elméletek jelentős segítséget nyújtanak a nonprofit szektor létrejöttének, társadalmi-gazdasági szerepének megértéséhez, az elméletek átfogó értelmezésére (Salamon – Anheier, 1996b; Salamon – Sokolowski – Anheier, 2000) is történtek már kísérletek, de ezek egyelőre nem álltak össze olyan elméletté, amely teljes értelmezési keretet adna a nonprofit szektor fejlődésének vizsgálatához.

Kramer (2000) az elméleteket összefoglalva három csoportot különít el, az első a hatvanas években a nonprofit szektor erősödéséhez – „globális egyesületi forradalom” (Salamon – Anheier, 1995) – szervezeteinek elterjedéséhez köthető, leginkább a szektor gazdasági szerepét vizsgáló keresleti és kínálati elméletek; a második a ’80-as években a nonprofit szektor kudarcával, állammal való viszonyával foglalkozó elméletek (pl. öntevékenység kudarc elmélet); a harmadik a jóléti államok fejlődése kapcsán kialakuló jóléti mix, jóléti háromszög, jóléti pluralizmus koncepciók, amelyek a szektorok közötti együttműködésre helyezik a hangsúlyt.

3. A nonprofit szektor társadalmi, gazdasági szerepei

A nemzetközi szakirodalom egy jelentős része foglalkozik a nonprofit szektor társadalmi és gazdasági szerepének vizsgálatával. Ez a funkcionális megközelítés a nonprofit szervezetek társadalomban, gazdaságban, kultúrában elfoglalt szerepéről, azért fontos, mert lehetőséget teremt a szektor mélyebb megismerésére.

Számos kutató hívta fel a figyelmet a *szervezetek szerepére a demokratikus politikai rendszerek működésében*, valamint a kelet-közép-európai országok demokratikus átmenetében (Molnár, 1996; Arató, 1999). Putnam (1993b:167) szerint azok a társadalmak, amelyek kiterjedt horizontális társashálózattal rendelkeznek, felhalmozhatják azt az elsősorban bizalmon alapuló társadalmi tőkét, amely a demokrácia alapját képezi. Douglas (1987) a jótékonyág, illetve az önkéntes jellegű csoportosulások szerepét hangsúlyozza a pluralizmus és a sokszínűség kialakításában. Jenkins (1997:8) a civil szféra demokráciában betöltött szerepét négy pontban foglalja össze: a pluralizmus és sokszínűség elősegítése, integratív tényező, a kormány kontrollálója, valamint az egyének részvételének elősegítője a közösségi intézmények működésében. Ez a részvétel nem csupán az előbbi három szerep elérésének eszköze, hanem önmagában is érték és cél.

Korten (1996:116) is a civil társadalom *politikai szerepére* helyezi a hangsúlyt. Értelmezésében a civil szervezetek változatos és rugalmas fórumok, amelyeken keresztül a polgárok sokféle érdeket megfogalmazhatnak, illetve hangoztathatnak, helyi igényeket elégítenek ki, valamint követeléseket támaszthatnak a kormányzattal szemben. Oktatási szerepükben alapot teremtenek a demokráciát képviselő állampolgárok képzéséhez, fejlesztik a tagok politikai képességeit, továbbá mindenféle közérdekű kérdésben oktatják a szélesebb néprétegeket. További szerepük, hogy a sajtóval válllvetve öröködnék az állam felett (Aratónál is hangsúlyos ez a szerep). Korten kiemeli az *innovatív társadalompolitikai szerepüket* is. Ezek a szervezetek az értékek alapján létrejövő társadalmi újítások katalizátorai, mégpedig azért, mert megfogalmazznak és kimondanak bizonyos álláspontokat, érvelnek mellettük, és támogatókat szereznek számukra, elősegítve ezáltal, hogy az említett álláspontok végül támogatókat találjanak a politikában is.

A társadalmi tőke vizsgálatával foglalkozó kutatók (Coleman, 1986, 1988; 1991; Putnam, 1993a, 1993b, 2000; Fukuyama, 2000) rámutattak arra, hogy a civil társadalom aktorai,

intézményesült és intézményen kívüli formái részét képezik a *társadalmi tőkét* létrehozó folyamatnak.

Etzioni (1973) elsők között mutat rá a nonprofit szervezetek *speciális ellátó szerepére* a társadalomban és arra a tényre, hogy képesek a piac és az állam pozitív oldalait egyesíteni. Emellett nem a tulajdonos vagy a részvényesek, hanem a közösség érdekeit szolgálják. Továbbá a civil társadalom szervezetei képesek ellensúlyozni, mind a piac, mind az állami szektor hibáit. Etzioni szerint ezek a szervezetek felismerik azokat a területeket, ahol sem a piac, sem az állam nem képes vagy nem akar tevékenykedni, így egy *kiegészítő (szolgáltató) szerepet* is ellátnak.

Kramer (1981) négy kulcsszerepet (innovatív, értékőrző, érdekképviselő, szolgáltató) emel ki, amelyet a nonprofit szervezetek ellátnak, és amelyek véleménye szerint megkülönböztetik más szektorok (állami, piaci) szervezeteitől. *Innovatív*ak, új megközelítésekkel, programokkal kísérleteznek, a saját területükön a változások képviselői. Az újításokat a fejlesztés és kipróbálás után gyakran átveszik más szolgáltatók is, különösen kormányzati szervezetek. *Értékőrző* szerepet látnak el a nonprofit szervezetek, mivel elősegítik a különleges értékek megőrzését és elismerik a különböző társadalmi csoportok által kifejezett és terjesztett vallási, ideológiai, politikai, kulturális nézeteket, ezáltal elősegítik a sokféleség megőrzését a társadalomban, hozzájárulnak a pluralizmus és demokrácia érvényesüléséhez. A kormányzati szervezetek a többség igényeit tartják szem előtt, céljuk a választóik megtartása. Az üzleti szervezetek hasonlóképpen nem törekednek speciális csoportok értékeinek kifejezésére, mert a jövedelmezőség az elsődleges. A nonprofit szervezetek e kettővel szemben viszont hangot adnak a kisebbségi és különleges *érdekek és értékek kifejezésének*, képviselik a társadalomban alulreprezentált, diszkriminált csoportok érdekeit, és kritikájukkal, demonstrációjukkal a kormányzati politikákban változásokat ösztönöznek. A kormányzati programok széles rétegek számára nyújtanak szolgáltatást, egységesítettek, a nonprofit szervezetek fontos szerepet játszanak a *közjó és közszolgáltatások közvetítésében, elsődleges szolgáltatók* olyan területeken, ahol sem a kormányzati, sem a piaci szektor nem hajlandó szolgáltatást nyújtani. Egyes területeken kiegészítik a kormányzati és a piaci szolgáltatásokat, ha azok nem elérhetőek bizonyos csoportok számára.

Salamonék szerint (Salamon – Sokolowski – List, 2003:20) – hasonlóan Kramerhez – a nonprofit szervezetek több mint pusztán *szolgáltató szervezetek, mert képviselői, érték kifejező és közösségépítő* funkciójuk is jelentős. *Szolgáltató* tevékenységük sokféle lehet az egészségügyi ellátástól és az oktatástól kezdve a szociális gondozásig és a

közösségfejlesztésig. *Képviselési* szerepük a társadalmi problémák feltárása és nyilvánosságra hozása, az alapvető emberi jogok védelme, valamint egy sor szociális, politikai, környezetvédelmi, etnikai és közösségi érdekkörbe tartozó kérdés megfogalmazása. Az *értékkifejező* funkció által a nonprofit szektor szervezeteinek közvetítésével a legkülönbözőbb – művészi, vallási, kulturális, etnikai, szociális, szabadidős – attitűdök és aspirációk jutnak kifejezésre. Végül a *közösségépítő* szerepüket hangsúlyozzák, a társadalmi tőke megteremtésével a nonprofit szervezetek olyan bizalmi és kölcsönösségi kötelekeket hoznak létre, amelyek a demokratikus politika és a piacgazdaság hatékony működése szempontjából is nélkülözhetetlenek. Az egyesületek munkájában való részvétel során az egyének közösségbe szerveződnek és elsajátítják azokat az együttműködési normákat, amelyek aztán a politikai és gazdasági életbe is átvihetők.

Zapf (1984) az informális gazdaság jelentőségét emelik ki a modern társadalmakban. Véleménye szerint a jólét megteremtésében bizonyos területeken a piac, más területeken a jóléti állam mondott csődöt, nem képes a társadalom tagjainak szükségleteit megfelelően kielégíteni. Ennek következtében egyrészt a család és háztartás, másrészt az informális csoportok szerepe nőtt meg. Zapf megállapításai a szervezetek *szolgáltató szerepére* utalnak.

A *hazai szakirodalomban* is jellemző téma a nonprofit szervezetek társadalmi és gazdasági szerepének vizsgálata. Több szerző is hangsúlyt helyez a nonprofit jelenség megértésére.

Csanády (1999) a fejlett országokban a piaci viszonyok és a kormányzati tevékenység hiányzó láncszemeinek pótlását, valamint a két szektor szolgáltatásainak kiegyensúlyozását, mint *gazdasági szerepet* határozza meg. Ezen kívül még kiemeli a nonprofit szervezetek alapvetően *politikai* természetű területen játszott fontos *szerepét*. Az állampolgári részvétel szervezeti kereteinek biztosítása területén elsődlegesen politikai, érdekképviseleti, jogérvényesítési, vallási, kulturális, tudományos és szakmai célokat szolgáló közcélú szervezetek tevékenykednek. Ezek egyrészt az állami intézmények tevékenységének állampolgári ellenőrzését végzik, másrészt céljaik megvalósítása vagy népszerűsítése érdekében szolgáltató tevékenységet folytatnak.

Kuti (1998) a nonprofit szervezeteket, *mint a civil társadalom intézményeit* említi, amelyek közvetítenek az állam és polgárai, valamint a gazdasági hatalom és az állampolgárok között, s ezáltal szerepük hiánypótló a társadalom életében. A *társadalompolitika formálásában* töltenek be szerepet, a döntéshozók és a politika formálásában jelentős hatásuk van befolyásolási technikáik (kikényszerítés stratégiája, kezdeményező jellegű nyílt érdekérvényesítés, védekező jellegű nyílt érdekérvényesítés, a beépülés stratégiája) révén.

Emellett rámutat a nonprofit szervezetek *gazdasági-, jótékonyág- és jövedelem-újraelosztásban játszott szerepére*, valamint a *társadalomlélektani szerepre*.

Az egyesületek, társulatok, vallási gyülekezetek *politikai szerepének* tulajdonítható, hogy mint a helyi társadalom terepei lehetőséget nyújtanak a közéletben való részvételre (Kozma, 1999).

Pavluska (1999:94) *társadalmi-, szociális-, gazdasági-, politikai, ideológiai-, morális szerepeket* különböztet meg. Társadalmi szerepkörükben a nonprofit szervezetek a demokrácia fontos intézményei, megjelenítik a szabadság alapvető jogát, hozzájárulnak a társadalom formálásához, a társadalmi integrációs folyamatok megvalósulásához, a harmonikus társadalmi élet megteremtéséhez, a társadalom testi-lelki egészségéhez. Szociális szerepkörükben hozzájárulnak a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentéséhez. Gazdasági szerepkörükben gazdasági teljesítmény előállítói, foglalkoztatók és az újraelosztás fontos intézményei. Politikai, ideológiai szerepkörükben a hatalmi döntések aktorai és befolyásolói, nézetek terjesztői. Morális szerepkörükben értékrendformáló hatásúak a szolidaritás, az önzetlenség, a másokért való felelősségvállalás, az önkéntesség jellemzők mentén, melyek a kezdeti idők óta jellemzik a civil kezdeményezéseket.

4. A nonprofit szektor hazai története

A történeti munkák egyes korszakokra vonatkozóan, s egyes szervezeti típusokra összpontosítva vizsgálják a magyar nonprofit szektor történetét.

Bölony (1993) a magyar főváros klubéletét vizsgálja 1827 és 1944 között, Kovalcsik (1986) a XVIII. századtól kezdődően vizsgálja az egyesületek társadalomfejlesztő, kulturális életben betöltött szerepét. Pajkossy (1993) történeti dokumentumok alapján utólag próbálta rekonstruálni a reformkor egyesületi életét, megállapította, hogy elsősorban városokhoz kötődően jöttek létre és a magyarsághoz és németiséghez, Erdélyben a szászokhoz kötődtek. A történeti munkák közé sorolhatók még egyháztörténeti munkák, amelyek az egyház által alapított szervezetek tevékenységéről adnak teljesebb képet (Karner, 1931; Karácsonyi, 1985; Balogh, 1993).

Balázs (1991) *az alapítványi élet kibontakozásának társadalmi hátterét* (alapítványt tevők köre, céljai) vizsgálja, az 1800-as évektől kezdődően 1934-ig statisztikai adatokra, az államháztartás kiadásait és bevételeit tartalmazó számításokra, alapítványok és alapítványszerű juttatások jegyzékére (Schuler, 1935) támaszkodva. 1867-1945-ig az iskolák, valamint a kulturális, társadalmi és szociális intézmények legnagyobb részét felekezetek, községek, városok vagy magánemberek tulajdonában voltak, működésükhöz az 1800-as évek végétől valamely országos hatókörű szerv (Belügyminisztérium, Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium) jóváhagyása vagy ellenőrzése volt szükséges, amelyeknél lévő alapítólevelek forrásul szolgálhatnak. A vizsgálat fővárosi jótékonyági, oktatási és egészségügyi alapítványokra terjed ki, amelynek oka, hogy az alapítványok működéséhez hiába kellett országos közigazgatási szerv jóváhagyása a levéltári anyagok nagy része a háborúban megsemmisült vagy zárolták. A XIX. század közepén, második harmadában az alapítványt tevők között szinte egyforma mértékben szerepeltek grófok, bárók, gazdag nemesek, a királyi család tagjai és a gazdagabb polgárság képviselői. A hagyományos társadalom elitje tehát még elég jelentősen képviseltette magát. Az akkori társadalmi konvenciók szerint ettől a rétegtől elvárt volt a jótékonyág, ez a társadalmi hierarchiában elfoglalt presztízs részét képezte. Később az alapítványt tevők között túlsúlyba kerültek a főváros német, görög, macedón és zsidó származású polgárai, ahogy az alapítványi forma és az általa létrehozott illetve támogatott intézmények egyre inkább a polgári korszak igényeinek feleltek meg, úgy változott, módosult az alapítványt tevők köre is. Az alapítvány tevőket kezdetben az

alapítóleveleket vizsgálva a maradandót alkotás, a halhatatlanság törekvése vezette; emellett a lokálpatriotizmus; a rászorultság mint szempont is megjelenik.

Az alapítványi jogi szabályozás történeti áttekintésére Kecskés (1988) vállalkozik. Rámutat arra, hogy már az államalapítással egy időben megjelentek az alapítványnak megfeleltethető szervezetek, vagyonátengedés formájában. Géza fejedelem és István király a lázadó pogány vezetőktől elkobzott birtokok nagy részét a magyarországi szerzetesrendeknek adományozta. Működésük ellenére csak a XVIII. század első évtizedében foglalkoznak törvényi szinten az ún. kegyes alapítványokkal, létrejöttükhöz nem volt szükséges az alapítólevél előzetes bemutatása, s ezzel a kormányhatóság jóváhagyása. További részletesebb törvényi szabályozás már a felvilágosult abszolutizmus idején jött létre. Az egyházi alapítványok mellett a világi alapítványok is megjelentek, melyeket az 1800-as évek végétől bejelentési kötelezettség terhelt. A világi alapítványok felett a felügyeleti jogot a király gyakorolta. A dualizmus idején 1883. évi XXX: törvény, valamint az 1900-ban hozott rendelet ismét szabályozta az alapítványokat, az előbbi a felügyeleti jogot, utóbbi az alapítólevél kormányhatósági jóváhagyását rendelte el az alapítvány működésének feltételeként. Az első világháború után alkotott 1920. évi XXXIV. törvénycikk a mai értelemben vett nonprofit tevékenységet állami szinten legitimálta.

További fejlődést jelentett az 1931. évi XXII. törvény, amelynek „Jogi személyek” című alfejezete rendelkezett az alapítványok létrejöttéről, felügyeletéről, megszűnéséről és esetleges felszámolásáról.

Az alapítványok jogi szabályozásának eddigi főbb állomásait áttekintve látható, hogy az alapítványok szabályozása jelentős szabadságot nyújtott a szervezeteknek. Az 1940-es években az alapítványok létrehozását ugyancsak kevés megkötés kísérte. A rendeletek az alapítványi cél, a szolgálatba állított vagyon és kezelője kijelölését írták elő, hogy a vagyon az alapítványt, mint önálló személyt illesse. A közalapítványokat, melyeket közhatóságok létesítettek, külön jogforrás szabályozta. Az 1949. évi 2. törvényerejű rendelet még nyíltan nem szüntette meg az alapítvány jogintézményét, de megszüntetésükkel részletesebben foglalkozott, mint alapításuk lehetőségeivel. Az 1959-ben életbe lépett új Polgári Törvénykönyv az alapítvány jogintézményét nem is tartalmazta, helyette a „közérdekű célt szolgáló kötelezettségvállalást” jelölte ki. A szigorítás háttérében állhat az a feltevés, amelyet Tsyboula (1991), a franciaországi nonprofit szektor történetét elemezve igazolt, kimutatta, hogy a központi hatalom szemszögéből az alapítvány veszélyt jelent, hiszen elkülönített vagyona befolyást biztosít számára, mégpedig éppen azokon a területeken (oktatásban,

kultúrában, település- és gazdaságfejlesztésben), amelyeket az állam ellenőrzése alatt szeretne tartani. Az alapítvány jogintézmény 1987-ben kerül újra vissza a Polgári Törvénykönyvbe.

Papházi (1996) *az egyesületi és alapítványi pénzgazdálkodást vizsgálja* a reformkortól a második világháború végéig, szociális és egészségügyi területen budapesti szervezetek körében. Általános következtetéseiben az egyesülési jog törvényi rendezésének hiánya, a rendeleti jogalkotás garanciális elemeinek és a jogorvoslati lehetőségek terén fennálló hiányosságoknak az eredményeképpen az egyesületek nagyfokú kiszolgáltatottságát állapította meg. A két világháború közötti időszakban az egyesületek vállalkozási, piaci tevékenységekből jövedelmüknek általában csak kis részét tudták megszerezni, mivel legtöbbjük vagyona pénzben jelentkezett, tevékenységükhöz elengedhetetlen volt a stabil, inflációmentes környezet. Az egyesületi vagyoni ingatlanba fektetésére csak viszonylag kevés szervezetnek volt lehetősége. Az egyesületi „szegénységi küszöb” évi 2500 pengős bevétel volt, amely csaknem minden második egyesület számára áthághatatlan akadállyal bizonyult. A budapesti egyesületeknek a vizsgált időszakban gyakorlatilag a fele szegény volt. Papházi összegezve megállapítja, hogy a társadalmilag rendelkezésre álló tőke mennyiség behatárolja az egyesületek hatékonyságát és elterjedését. Az egyesületek vagyoni egyenlőtlenségei megközelítőleg visszatükrözik a társadalmi egyenlőtlenségeket, nagy anyagi inkonzisztenciával rendelkező társadalomban az egyesületek anyagi helyzet is hasonló eloszlást mutat.

Az egyesületi szektor fejlődését feltáró hazai szakirodalom (Reisz, 1988; Bocz, 1992, Kuti, 1998, Bartal, 1999) is jelentős. Az elemzések alapját a Magyarországon 1862-től időszakosan készített hivatalos statisztikák és elemzések (Hunfalvy, 1862; Vargha, 1880; Dobrovits, 1935; Jobb, 1972) képezik. Az egyesületi szektor változásai segítenek megérteni a társadalmi – gazdasági – kulturális folyamatokat.

1862-ben Magyarország területén 579 egyesületet regisztráltak, ebből a mai ország területén 350. Az akkori tevékenységi besorolás szerint (1862-ben az egyesületek tevékenység szerinti csoportjai: tudományos-, ipari- és kereskedelmi-, takarékpénz- és magtári, jótékonyági-, gazdasági-, társalgási-, egyéb egyesületek) az egyesületek között a legnagyobb arányban a társalgási (45,6%), majd a jótékonyági egyesületek (26,9) szerepeltek. Buda és Pest városokban az egyesületek 17%-a működött (Hunfalvy, 1862).

Az 1878-as felvétel adatai szerint (Vargha, 1880) Magyarországon 3995 egyesület létezett, s ebből 2000 a jelenlegi országterületen. Az egyesületeket 16 tevékenységi csoportba sorolták, és további alcsoportokat is meghatároztak. Az 1878-as adatfelvétel tevékenységi csoportjai:

jótejkony-, gazdasági-, társas-, tűzoltó-önsegélyező-, művészeti-, gyakorló-, vallásos-, ipartársulatok-, nevelő-oktató-, termelészövetkezet, fogyasztási szövetkezet, kereskedelmi-, vízszabályozó-, vegyes- egyletek (Vargha, 1880). Az egyesületek között a legnagyobb arányban az ipartársulatok szerepeltek (31,9%), őket követik a társas egyesületek (24,1%) és az önszegélyező egyesületek (13,3%). Az egyesületi tagok számát tekintve a legjelentősebbek az önszegélyező egyletek (36,0%) voltak, majd a társas egyletek (13,3%) és az ipartársulatok (10,3%). Budapesten a szervezetek 7%-a működött. Az egyesületi fogalom tisztázatlansága miatt, még az elsődlegesen gazdasági tevékenységet végző termelészövetkezetek, betegsegélyező egyletek is bekerültek a szervezetek közé.

1932-ben végrehajtott egyesületi statisztikai felvétel módszertanilag és feldolgozottságát tekintve a legrészletesebb (Bocz, 1992). A felvétel kettős célja az egyesületek nyilvántartásának megteremtése és az egyesületek céljainak, működésének, személyi és anyagi feltételeinek feltárása volt. 14365 egyesületet regisztráltak, az 1932-es felvétel tevékenységi területei: hazafias-, vallásos-, bajtársi-, kulturális-, művészeti-, tudományos-, sport-, jótejkony-, önszegélyező-, társaskör-, érdekképviselői-, egyéb- egyesületek (Dobrovits, 1935). Ezek közül az önszegélyező- (26,37%), az érdekképviselői- (20,16) és a társasköri (15,89) szervezetek aránya kiemelkedő.

1947 után már nem szerepeltek egyesületekre vonatkozó adatközlések 1970-ig. 1970-ben a Központi Statisztikai Hivatal az országos és helyi jellegű egyesületeket, a különféle egyesületi szövetségeket, valamint ezek helyi csoportjait, ha azok önálló jogi személyként működtek az őket felügyelő szervek segítségével vonta be a vizsgálatba. Nem tartoztak a vizsgálandók körébe a szövetkezetek, egyházi szervezetek és a különböző társadalmi szervezetek. 8886 egyesületet regisztráltak, a tevékenységi területüket (az 1971-es vizsgálat tevékenységi körei: vadász-, horgász-, állattenyésztő és állatvédő-, tűzoltó-, biztosító önszegélyező-, művészeti-kultúr- városvédő, port- és egyéb egyesületek) vizsgálva, a sportegyesületek (51,4%), a tűzoltó-egyesületek (15,0%) illetve a biztosító és önszegélyező egyesületek (14,9%) voltak legnagyobb arányban. Ha a tagságot tekintjük, akkor is a sportegyesületek (52,9%) emellett a biztosító- önszegélyező szervezetek (15,9%) a meghatározóak, a bevételeket tekintve a sport- (51,9%) vadász- (15,7%), majd a tudományos egyesületek (11,1%) a jelentősek. Az egyesületek 12,5 %-a működött Budapesten (Jobb, 1972).

Az 1982-es felmérés (az 1982-es és 1989-es vizsgálatok abban különböznek az 1971-estől, hogy kiegészítették a kultúr- és művészeti- egyesületek csoportját a városvédőkkel) annak ellenére, hogy a szervezetek száma 6570-re csökkent az 1971-es helyzethez hasonló

arányokat mutatott, a taglétszámot és a bevételeket tekintve. A tevékenységeket vizsgálva sem sok változás történt, a sportegyesületek (45,8%), majd a tűzoltó-egyesületek (22,5%) és a vadászegyesületek (11,2%) a meghatározóak.

Az 1989-es felmérés, az 1970-es és 1982-es felvételhez hasonló módszertannal az egyesülési törvény elfogadása után történt. 8514 egyesület létezett, még mindig bár csökkenő arányban a sportegyesületek (36%), majd a tűzoltó-egyesületek (15,9%), valamint az egyéb kategóriába (15,75) (az egyéb kategóriába a gazdasági szakmai érdekképviselések tartoznak) a meghatározóak a tevékenység szempontjából. Tagságot tekintve az egyéb kategóriába sorolt szervezetek (40,5%) átveszik a vezető szerepet a sportegyesületektől (18,2%), majd a biztosító-önsegélyező egyesületek (15,5%) következnek.

Már 1870-től egyes egyesületekre vonatkozó alapadatok, elemzések megjelennek a fővárosi statisztikai évkönyvekben, a Magyar Tudományos Akadémiáról 1870-től, a Mentőegyesületről 1887-től, a Vöröskereszt Egyletéről 1897-től kezdődően. Az ipartestületekre, majd a szabad érdekképviselésekre is kiterjedő statisztikai adatfeldolgozás 1896-tól évente bővítve, a sportegyesületekről 1931. és az 1941. között, valamint egyes szakszervezeti egyesülésekről időszakosan közölt statisztikai összeírások kutathatók. Egy adott város egyesületeire, vagy adott tevékenységi kört ellátó egyesületekre vonatkozóan már a '30-as években végeztek vizsgálatokat (Miskolc 1930. Eger 1933. Győr 1934. Kecskemét 1935. Budapest 1936.), hiteles képet nyújtva az egyes városok társadalmi életéről és a változások irányáról (Bocz, 1992).

Bocz (1992) egyesületi statisztikáról szóló munkájában 1848-tól az *egyesületi jog fejlődésének áttekintésével* rámutat az egyesületi jog fejlődésének korszakonként változó jellegére, az állam beavatkozó vagy megengedő szerepére. Az egyesületek jogi szabályozása mind hazai, mind nemzetközi tekintetben összefügg az egyesülési jog szabályozásának történetével. 1848 előtt az egyesületek működésének engedélyezése az uralkodó kizárólagos jogát képezte, e jogkörét 1848-ig a helytartótanács, majd az abszolutizmus idején a Belügyminisztérium útján látta el. 1867 után az egyesületek felügyelete, s így az alapszabályok láttamazása a magyar belügyminiszter hatáskörébe került. Egy 1873-ban keletkezett belügyminiszteri rendelet szerint az egyesületek hatósági felügyeletének feladatköre csupán az államérdek megóvására és a visszaélések megakadályozására irányult.

A dualizmus korszakára az egyesületi jog kodifikátlansága, a szokásjogra alapozott állami felügyelet a jellemző. A különféle kormányrendeletek a politikai és munkásegysületek, valamint a nemzetiségi egyesületek kivételével elég tág teret engedtek az egyesületek

szervezésének, működésének. Ezt a megengedő felfogást 1912-től az egyesületi életbe történő erőteljes állami beavatkozás váltja fel. Az első világháború kezdetét követően két miniszterelnöki rendelet megtiltotta új egyesületek alakítását, 1916-tól megengedték a hadviseléssel és a hadi jótékonyssággal kapcsolatos célok megvalósítására egyesületek létrehozását. A világháború után, a Károlyi-kormány idején született meg a magyar egyesületi jog első általános jellegű és egyben legliberálisabb törvényi szabályozása az egyesülés és gyülekezés szabadságáról szóló 1919. évi III. Néptörvény, amely szinte teljesen szabaddá tette az egyesületi életet. A Tanácsköztársaság alkotmánya szintén biztosította az egyesülési és szervezkedési jogot, de csak munkások és földművesek részére. 1919. évi szeptemberi törvény hatályon kívül helyezte a forradalmi időszak rendelkezéseit. 1922. évi XI. törvény a katonai célú tevékenységet megtiltotta, elrendelte az egyesületi alapszabály belügyminiszter, illetve az illetékes szakminiszter által történő láttamozását, általános előírásokat fogalmazott meg az egyesületi alapszabály tartalmi követelményeiről. 1938-tól ismét az államhatalom korlátozó jellege válik meghatározóvá.

1945 után az egyesületek törvényi szabályozása háttérbe szorul, és bár az egyesülési jogot az 1946. évi I. törvény, majd az 1949. évi népköztársasági alkotmány is biztosítja a hatalom általi elfogadottság alapfeltétel. 1959-ben elfogadott polgári törvénykönyv az egyesületeket céljaik szempontjából definiálta. Megfogalmazása szerint az egyesületek a dolgozók társadalmi, és kulturális és egyéb tevékenységének fejlesztése érdekében jönnek létre. 1970-ben, majd később 1981-ben kiadott törvényerejű rendeletek az állami felügyelet szigorodását jelzik, az említett időszakban bejelentési kötelezettség terheli az egyesület alapítását célul kitűző szervezőmunkát is, már a szervezést is betilthatták. 1983. évi 27. törvényerejű rendelet némileg csökkentette a közvetlen állami beavatkozás lehetőségét a felügyeleti jogkörök átcsoportosításával, lehetővé tette, hogy országos egyesület vagy annak helyi csoportja feletti felügyeletet társadalmi szervezet is elláthasson, vagy egyesületek felügyeletét országos egyesület vagy egyesületek szövetsége is gyakorolhassa. Az egyesületi jog demokratikus normákon alapuló általános törvényi szabályozására 1989-ben került sor az egyesülési törvény elfogadásával, valamint a polgári törvénykönyv módosításával.

A magyarországi nonprofit szektor történeti összefoglalásában Kuti (1998) négy szakaszt különít el: jótékonyági intézmények és önkéntes szervezetek a török hódoltság előtt; a felvilágosodás és a reformkor öntevékeny szervezetei; a jótékony és önkéntes szerveződések az önkényuralom kezdetétől a II. világháború végéig; az egyesületek és társadalmi szervezetek a Rákosi korban és az államszocializmus időszakában.

A részletes történeti áttekintésen túl Kuti vizsgálja az állam és a nonprofit szektor viszonyának alakulását a történelem folyamán, rámutat arra, hogy az együttműködés első példáit már a középkori dokumentumokban megtaláljuk. Nemcsak magának a jelenségnek a gyökerei nyúlnak vissza a középkorig, hanem a mai együttműködési formák, technikák legtöbbje is majdnem egy évezredes múltra tekinthet vissza. Mai szóhasználattal élve azt mondhatjuk, hogy az állam és a nonprofit szektor közötti együttműködésnek már a történelmi időkben is négy igen fontos területe volt, nevezetesen a szociálpolitika kidolgozása, a jóléti szolgáltatások finanszírozása, a tényleges szolgáltató tevékenység és a szabályozási keretek kialakítása. Az állam soha nem volt abban a helyzetben, hogy a társadalmpolitikát egyedül alakíthatta volna, bár többször tett kísérletet ennek a szerepnek a kisajátítására. Az első évszázadokban a szociális és az oktatási szolgáltatások fejlődésének irányait a legfontosabb szolgáltatók és finanszírozók határozták meg, így az egyháznak, a királyoknak, s valamivel később már a városi magisztrátusoknak és a céheknek is megvolt a maguk befolyása. Mivel a kormányzat pozíciói a későbbi századok során fokozatosan erősödtek, a társadalmi beleszólás technikáinak is fejlődniük kellett. Megnőtt a ma lobbitevékenységnek nevezett közbenjárás szerepe, s lassan az új, innovatív szolgáltatások jótékonyági alapú beindításának is fontos módszerévé vált (Kuti, 1998:57).

Bartal (1999) *a nonprofit szektor történeti szakaszait* a középkortól 1989-ig tekinti át a magyar társadalomtörténettel összefüggésben. A középkor, az abszolutizmustól a reformkorig, a dualizmus kora, a két világháború közötti időszak és a második világháború után és az államszocializmus idején szakaszokat különbözteti meg. Magyar nonprofit szektor történeti fejlődésének ciklikusságára hívja fel a figyelmet. A XVI. századig hasonló fejlődési úttal, mint a nyugat-európai országok nonprofit szektora az első virágkorát élte, amelyet csak a reformkorban követett egy második és a két világháború közötti időszak a harmadik teljesebb időszak. Három kényszerű szünet, a XVI. század közepétől a török hódoltság idején, a második az 1848-as szabadságharc leverése után, harmadik az államszocializmus idején.

5. A nonprofit szektor jelenlegi helyzete, különös tekintettel a kulturális célú szervezetekre

A nonprofit szektor helyzetére vonatkozóan több adatbázisra is támaszkodhatunk. Az Országos Bírósági Hivatal honlapján a civil szervezetek névjegyzékét találjuk, amely a nyilvántartott szervezeteket tartalmazza. A Központi Statisztikai Hivatal két adatbázisában is vannak a szervezetekre vonatkozó adatok a GSZR – KSH gazdálkodó szervezetek regisztere és az NPREG – nonprofit szervezetek regisztere. Ez utóbbinak az adatait elemezve igyekszünk bemutatni jelenlegi helyzetét.

A '90-es évek elejétől kezdve a Központi Statisztikai Hivatal Magyarországon évente végez nonprofit szervezeti adatgyűjtést és helyzetelemzést a nonprofit szektorról, amely elsősorban a szervezetek alap működési és gazdasági jellemzőinek feltárására irányul, így alapadatokat tekintve idősoros adatok is rendelkezésre állnak a szektor egészéről. Az éves adatgyűjtés alapkérdőíve mellett 1994-től egy-egy tevékenységi területre (szociális 1994, oktatási és tudományos 1996, kulturális 1997, környezetvédelmi 1998, egészségügyi 1999, településfejlesztési 2000, szociális 2002) kiterjedő vizsgálatot is végeztek, az adott területen működő szervezetek működéséről, szolgáltatási és támogatási tevékenységükről.

5.1. A szervezetek száma, szektor tevékenységszerkezete

A nonprofit szféra tevékenységét és teljesítményét meghatározó szervezetek körét két, egymástól markánsan eltérő sokaság alkotja: a 62 ezres szektor közel kilenctizedét adó, ám viszonylag szerényebb gazdasági súlyú klasszikus civil szervezetek, illetve a szektor bevételének és munkahelyeinek többségét biztosító mintegy négy és fél ezer nonprofit vállalkozás.

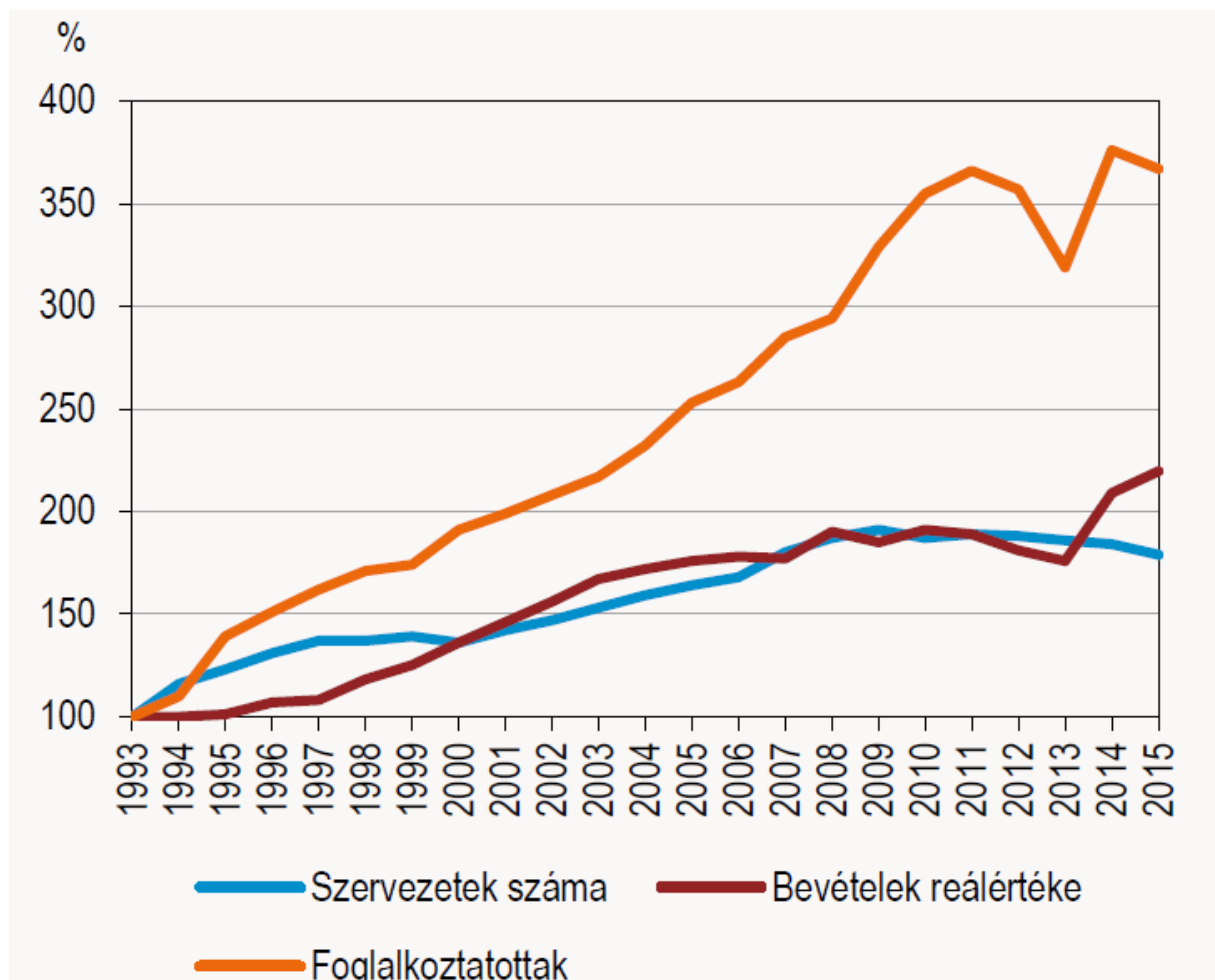
A teljes nonprofit szektor időbeni fejlődését makroszinten három fontos mutatóval lehet érzékeltetni: a működő szervezetek számával, a bevételek reálértékével és a foglalkoztatotti létszámmal. A rendszeres statisztikai megfigyelés kezdete (1993) óta ezek értékei – ha eltérő ütemben is, és egy-egy év kivételével – folyamatosan nőttek 2008-ig. Ezután a gazdasági válság első évétől ez a tendencia a foglalkoztatottság kivételével igen mérsékeltté vált.

2012-ben először fordult elő, hogy mindhárom görbe lefelé mozdult el az előző évhez képest, és ugyanez történt 2013-ban is (2. ábra). A szervezetek száma nem csökkent számottevően,

ugyanakkor a bevételek reálértéke körülbelül 3, a munkavállalók száma 11%-kal visszaesett (KSH, 2016).

2014-ben az utóbbi két mutató esetében ezzel teljesen ellentétes, erőteljes változás indult el: a bevétel 19, a foglalkoztatottság 18%-kal nőtt. Ez a szektorszinten bekövetkezett hullámvész a szolgáltató jellegű, nonprofit gazdasági társaságok körében lezajlott szerkezetátalakulásnak köszönhető (KSH, 2016).

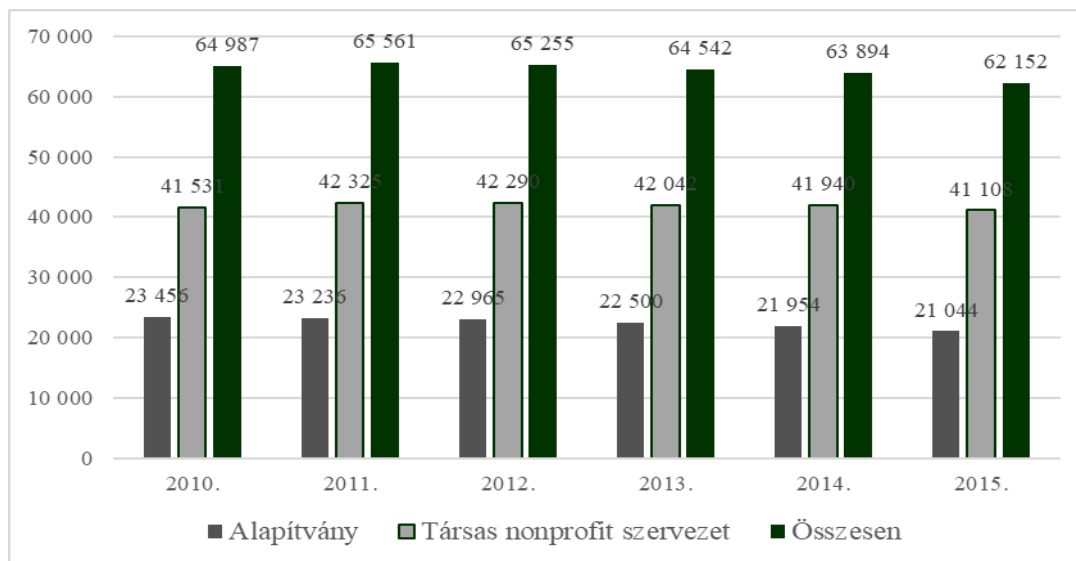
2. ábra A nonprofit szektor legfontosabb jellemzői, 2015 (Forrás: KSH, 2016)

2015-ben 62,1 ezer – az előző évinél közel 1800-zal kevesebb – civil és egyéb nonprofit szervezet működött Magyarországon, bő egyharmaduk (21 044) alapítványi formában, 41 108 társas nonprofit szervezetként.

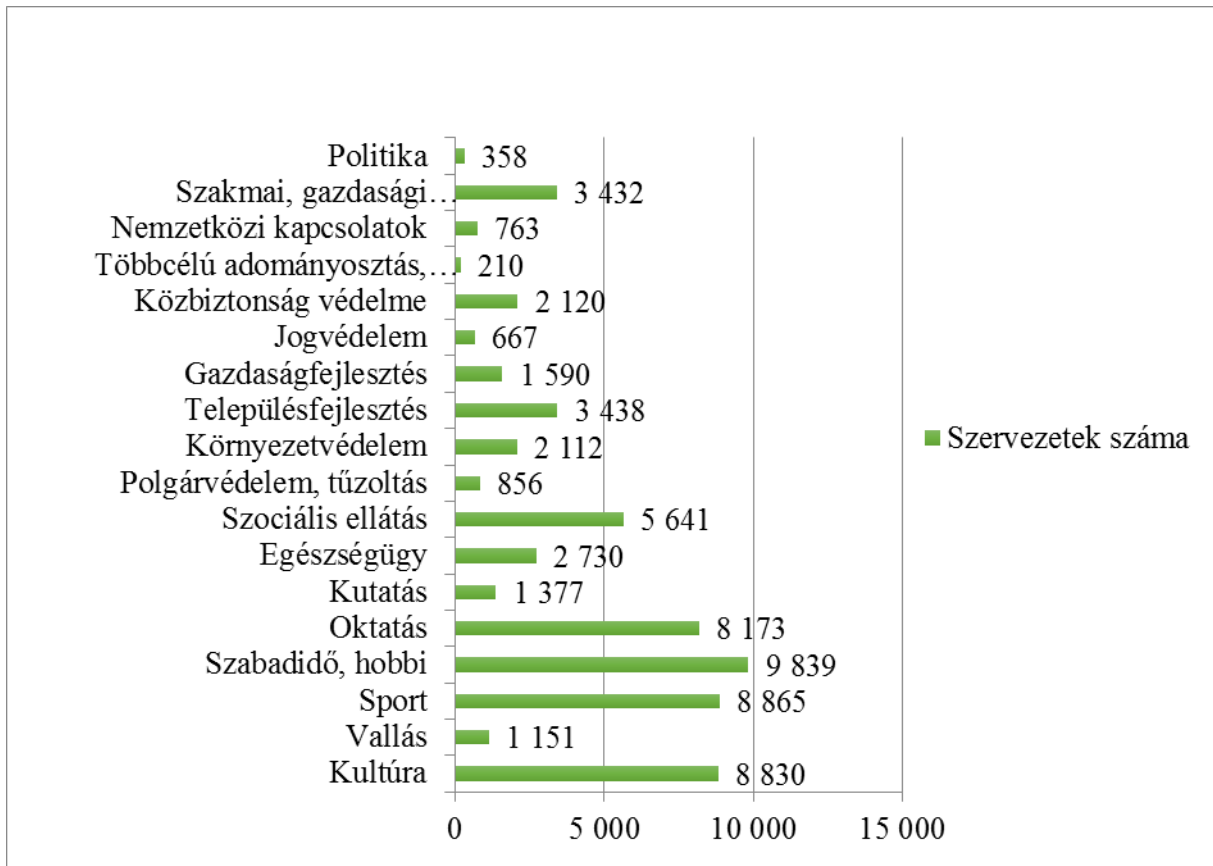
Ha idősorosan nézzük az egyesületi és alapítványi arányok közel azonosak (3. ábra).

3. ábra Az alapítványok és egyesületek száma 2010-2015 (Forrás: KSH, 2017 az adatbázis alapján saját szerkesztés)

Ha a szervezeteket tevékenységi területenként tekintjük, akkor látható, hogy a szabadidő, hobbi, a sport, a kulturális és az oktatási célú szervezetek vannak a legnagyobb számban (4. ábra).

4. ábra Szervezetek száma tevékenységi területenként (Forrás: KSH, 2017 az adatbázis alapján saját szerkesztés)

Ha szervezeti típusonként tekintjük az alapítványok 63%-nak a tevékenysége továbbra is három területhez: az oktatáshoz (32%), a szociális ellátáshoz (16%) és a kultúrához (14%) köthető. A társas nonprofit szervezetek körében a korábbiaknak megfelelően a szabadidős (22%) és a sportegyesületek (19%), valamint a kulturális szervezetek (14%) aránya volt a legnagyobb.

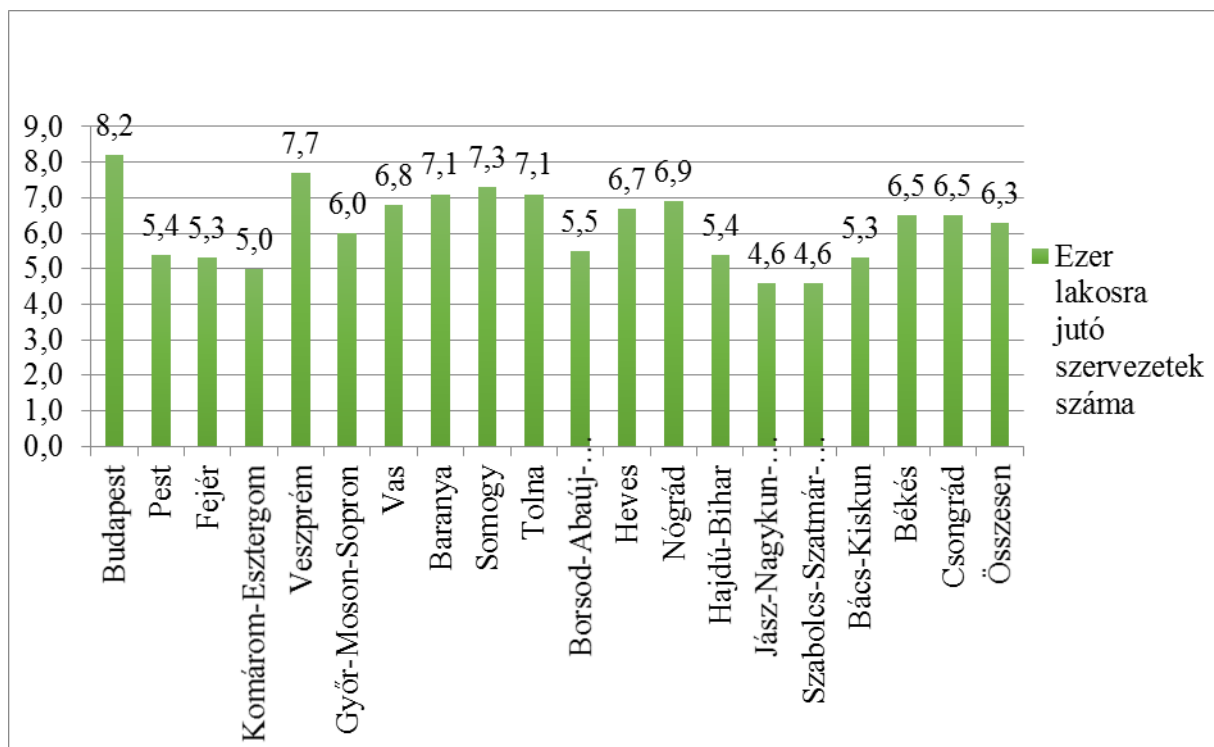
2. táblázat A nonprofit szervezetek száma és megoszlása tevékenységcsoportok szerint, 2015 (Forrás: KSH, 2017)

Tevékenységcsoport	Alapítványok		Társas nonprofit szervezetek		Összesen		Rangsor
	száma	megoszlása, %	száma	megoszlása, %	száma	megoszlása, %	
Kultúra	3 055	14,5	5 775	14,0	8 830	14,2	3
Vallás	914	4,3	237	0,6	1 151	1,9	11
Sport	855	4,1	8 010	19,5	8 865	14,3	2
Szabadidő, hobbi	518	2,5	9 321	22,6	9 839	15,7	1
Oktatás	6 833	32,6	1 340	3,3	8 173	13,2	4
Kutatás	561	2,7	816	2,0	1 377	2,2	10
Egészségügy	1 960	9,3	770	1,9	2 730	4,4	7
Szociális ellátás	3 364	16,0	2 277	5,5	5 641	9,1	5
Polgárvédelem, tűzoltás	90	0,4	766	1,9	856	1,4	12
Környezetvédelem	866	4,1	1 246	3,0	2 112	3,4	8
Településfejlesztés	1 121	5,3	2 317	5,6	3 438	5,5	6
Gazdaságfejlesztés	240	1,1	1 350	3,3	1 590	2,6	9
Jogvédelem	111	0,5	556	1,4	667	1,1	14
Közbiztonság védelme	156	0,7	1 964	4,8	2 120	3,4	8
Többcélú adományoztatás, támogatás	61	0,3	149	0,4	210	0,3	16
Nemzetközi kapcsolatok	251	1,2	512	1,2	763	1,2	13
Szakmai, gazdasági érdekképviselés	45	0,2	3 387	8,2	3 432	5,5	6
Politika	43	0,2	315	0,8	358	0,6	15
Összesen	21 044	100,0	41 108	100,0	62 152	100,0	

A civil törvénynek közhasznúsági jogállásra vonatkozó szigorítása 2014-ben kezdte éreztetni a hatását: a közhasznú státussal rendelkező szervezetek hányada mintegy 15%-kal, 40%-ra esett vissza, és ez a folyamat nem ért véget, 2015-ben a szervezetek 31%-a volt közhasznú.

A szervezetek területi eloszlása sem egyenletes. Budapesten és Veszprém megyében a legkiemelkedőbb az 1000 lakosra jutó szervezetek száma (5. ábra).

5. ábra Ezer lakosra jutó szervezetek száma (Forrás: KSH, 2017 az adatbázis alapján saját szerkesztés)

5.2. A szervezetek gazdasági-, humánerőforrás helyzete

A szektor szervezetei igen aktívak, mindössze 3,9%-a nem folytatott semmilyen pénzügyi tevékenységet 2015-ben. Bevételei és kiadásai a szervezetek 91%-ának voltak, 1,5%-uk csak bevételt, 4%-uk csak kiadást könyvelt el (KSH, 2017).

A 2015-re vonatkozó összbevétel közel 1543 milliárd forint volt, az előző évi 1472 milliárd forinthez képest növekedés volt tapasztalható.

Az 500 ezer forint alatti éves bevételű szervezetek aránya 39,5 % mindez 2014-ben 41% volt. Az alacsony bevétel továbbra is a klasszikus civil szervezetek, egyesületek, alapítványok esetében a gyakoribb.

A bevételek aránya településtípusonként továbbra is eltér, a kistelepülések erős hátrányban vannak. A bevételek több mint fele, 55,3%-a fővárosi szervezetekhez, 19%-a megyeszékhelyekre került.

A jellemző tendencia, hogy a nagy számban jelen lévő sport- és szabadidős szervezetek súlyuknál sokkal kisebb arányban részesedtek a forrásokból 2015-ben is megfigyelhető volt, míg a gazdaság-, valamint településfejlesztésben tevékenykedő szervezetek pénzügyi helyzete az átlagnál sokkal kedvezőbben alakult, vélhetően ez az ezeken a területeken létrejövő és már működő nonprofit gazdasági társaságoknak köszönhető.

2014-hez viszonyítva nőtt az állami támogatásokból származó források aránya, 29%-ról 33%-ra. Ezzel párhuzamosan a saját (alaptevékenységi, vállalkozási) bevételek aránya 51%-ról 46,5%-ra csökkent. A magántámogatás aránya 19,7%-os volt 2015-ben.

2015-ben a nonprofit szektorban munkaviszonnyal rendelkezők összlétszáma közel 143 ezer fő volt, a 2014-es 152-ezerhez képest csökkenés mutatkozik ebben. A 143 ezer főből 101 ezer főállású, teljes munkaidős és 42 ezer nem főállású, részmunkaidős munkavállaló. ű

A szektor együttes teljesítménye így 119 ezer számított főállású munkájának felelt meg, 63%-uk nonprofit gazdasági társaságokban, közel egyharmaduk egyesületekben és alapítványokban tevékenykedett.

A fizetett alkalmazottak 41%-ának a főváros, 26%-ának a megyeszékhelyek nonprofit szervezetei biztosítottak munkalehetőséget, 25 %-uk kisvárosi, 8%-uk községi szervezeteknél dolgozott.

A szektorban mért átlagos, közel 2,342 millió forintos bruttó éves bér elmaradt a nemzetgazdaságban mért átlagos bruttó keresettől.

2015-ben a szektorban tevékenykedő önkéntes segítők becsült száma közel 413 ezer fő volt. 2014-es összevetésben ez jelentős csökkenést mutat, mivel 2014-ben 490 ezer fő volt ez a szám.

Az általuk teljesített 47 millió munkaóra (2014-ben ez 55 millió munkaóra volt) több mint 22,7 ezer főállású foglalkoztatott munkaidejének felelt meg.

5.3. A kulturális célú szervezetek

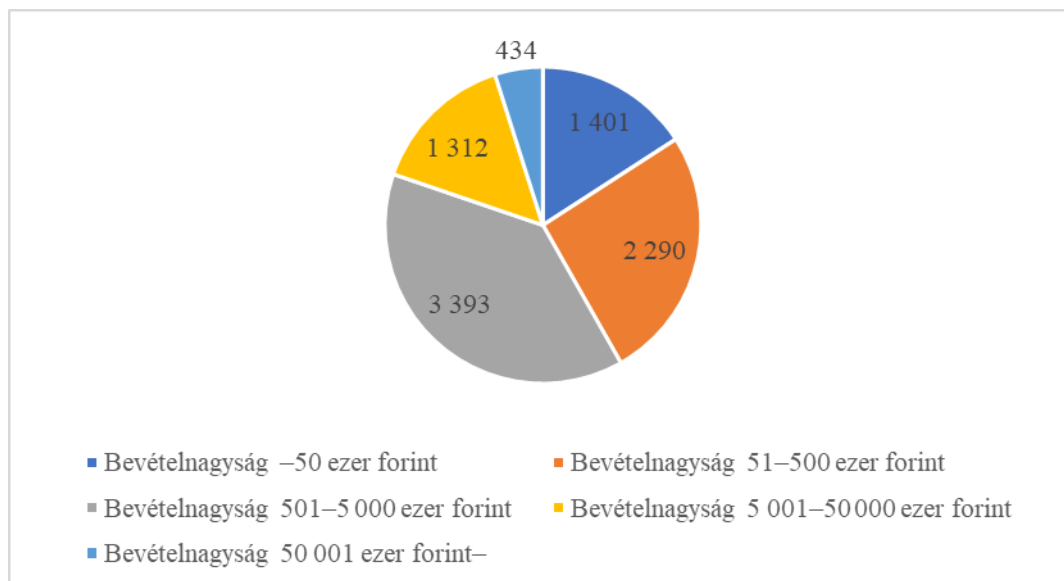
A statisztika számos esetben a szervezetek tevékenysége szerinti csoportosításban is jellemzi a szektor szervezeteit. A tevékenységet a szervezetek az adott év májusi statisztikai adatszolgáltatásukban fő tevékenységként megjelölik. E szerint megkülönböztetik a következő tevékenységi csoportokat: kultúra; vallás; sport; szabadidő, hobbi; oktatás; kutatás; egészségügy; szociális ellátás; polgárvédelem, tűzoltás; környezetvédelem; településfejlesztés, gazdaságfejlesztés, jogvédelem, közbiztonság védelme; többcélú adományosztás, támogatás; nemzetközi kapcsolatok; szakmai, gazdasági érdekképviselő; politika.

A szektor jelentős ágazatát képviselik a kulturális célú szervezetek. A 14, 2 százalékát teszik ki a kulturális célú civil szervezetek, mintegy 8830 szervezet. Ebből nagyobb számban vannak a társas jellegű egyesületek, 5775 szervezet, amely érhető, hisz a kulturális terület számos tevékenysége csoportban végzett tevékenység, pl. zenekarok, kórusok, táncsoportok, amatőr művészeti alkotókörök.

A szervezetek legnagyobb számban az 500 ezer és 5 millió bevétel közötti szervezeti körbe tartoznak, de igen jelentős a kis bevételű 50 ezer és 500 ezer közötti bevétellel gazdálkodó szervezetek száma.

A kulturális célú szervezetek 42 %-a, 3691 szervezet 500.000 ezer forint alatti bevételű kategóriába tartozik, ez valamivel kedvezőtlenebb, mint a szektor átlaga (39,5%).

6. ábra A kulturális célú szervezetek száma bevétel nagyság szerint, 2015 (Forrás: KSH, 2017 az adatbázis alapján saját szerkesztés)

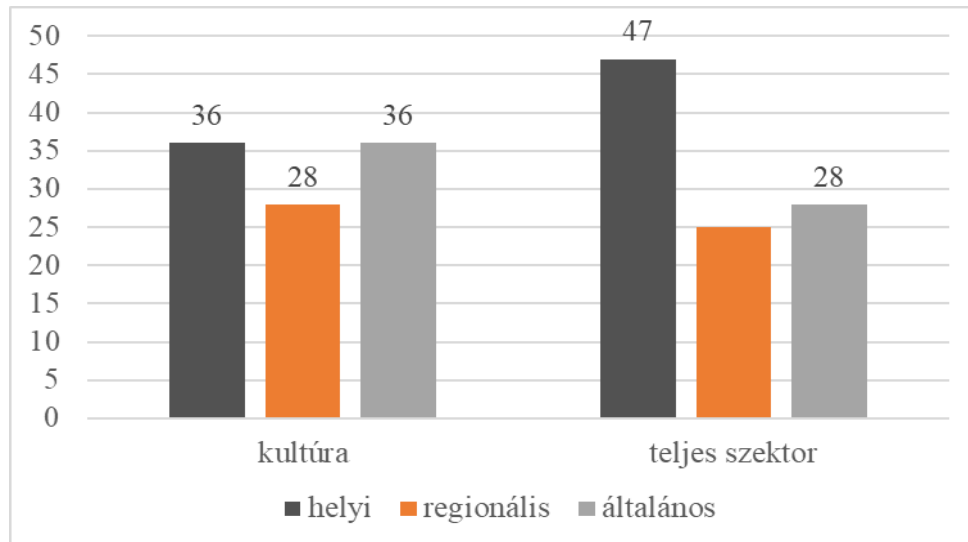

A kulturális célú szervezet 29 százaléka 3008 db szervezet közhasznú ez a szektor arányokhoz (31%-a közhasznú a szervezeteknek) viszonyítva negatívabb képet mutat.

A pénzügyi aktivitást tekintve, aktív, pénzbevétellel rendelkezik a szervezetek 93%-a, ez magasabb, mint a szektor egészére jellemző 91%.

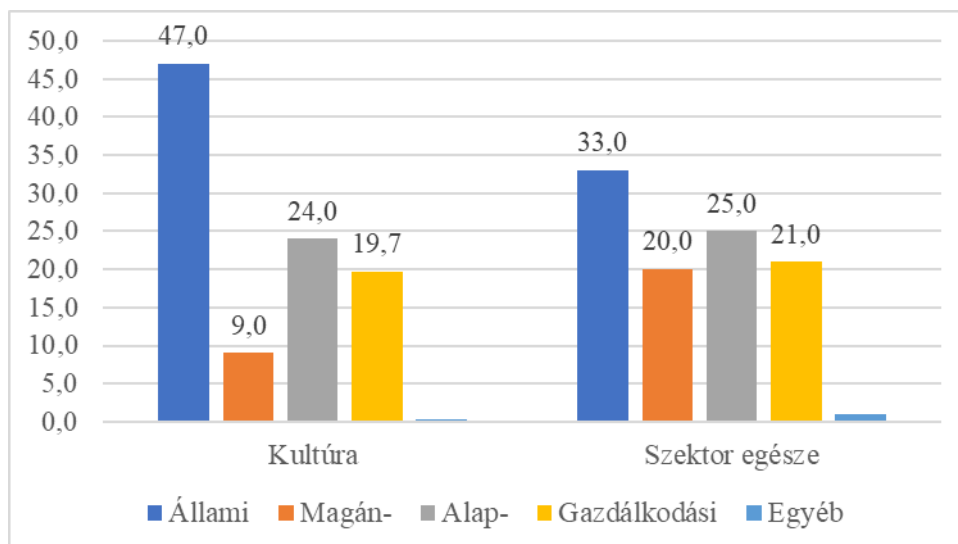
Ha a szervezetek hatókörét tekintjük, a három kategória, helyi, regionális, általános (ez az országos, nemzetközi, területileg nem lehatárolható szervezeteket jelenti) a következő arányokat mutatja (7. ábra).

7. ábra A kulturális célú és az összes nonprofit szervezet aránya hatókör szerint, 2015 (Forrás: KSH, 2017 az adatbázis alapján saját szerkesztés)

A szektor és kulturális szervezetek bevételtípusainak arányai eltérők (8. ábra). A kulturális célú szervezetek jóval jelentősebb mértékben érnek el állami támogatásokat, mint általában a szektor szervezetei. Ennek a hátterébe a Nemzeti Kulturális Alap és az önkormányzatok kultúratámogató tevékenysége állhat.

8. ábra A nonprofit szervezetek és a kulturális szervezetek főbb forrásainak aránya bevétel szerint, 2015 (Forrás: KSH, 2017 az adatbázis alapján saját szerkesztés)

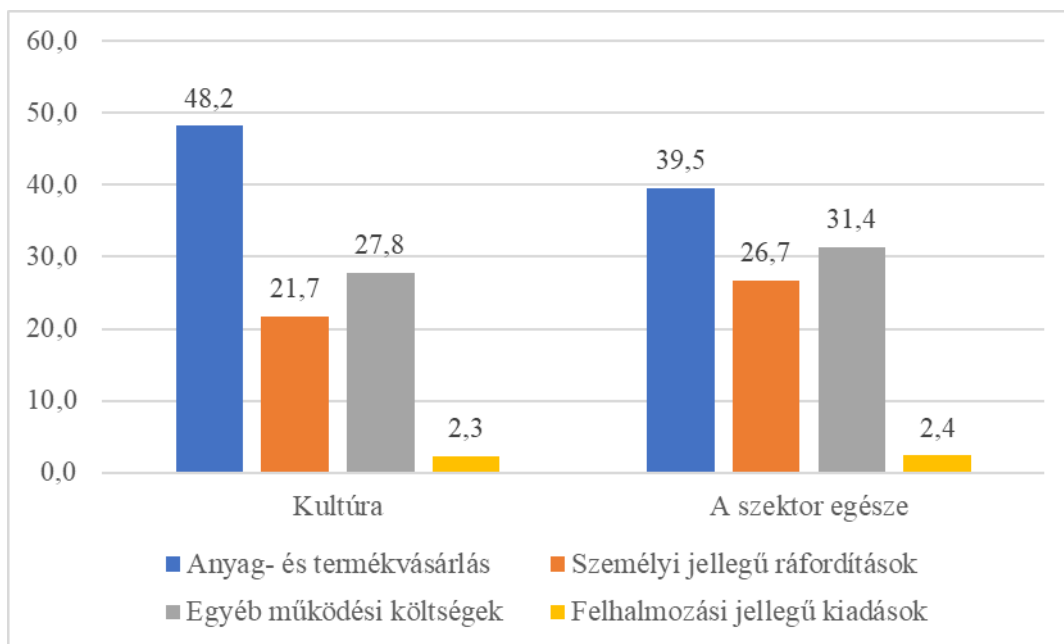
A 2015-re vonatkozóan a szektor összbevétele több mint 1543 milliárd forint volt, ebből 207 milliárd a kulturális szervezetek bevétele.

A kulturális célú nonprofit szervezetek éves kiadásai, 218 milliárd forintot tettek ki, valamelyest meghaladják a folyó bevételeket, valószínűleg korábbi évek pénzmaradványának egy része is felhasználásra került.

Ha nagyobb időtávban szemléljük szembetűnő a fejlődés, azonban a szektorhoz viszonyított arány jelentősen nem változott, a kulturális célú nonprofit szervezetek kiadásai 2002-ben elérték a 82 milliárd forintot (amely akkor a nonprofit szektor kiadásainak 12%-át tette ki), 2015-ben 218 milliárd forint volt a kiadás, amely a szektor kiadásainak 14%-át jelentette.

Ha a kiadás szerkezetét vizsgáljuk, az anyag- és termékvásárlás volt a meghatározó tétel. Ahogyan a 9. ábrán láthatjuk a kulturális célú szervezetek kiadásszerkezete némileg eltérő a szektor szervezeteihez viszonyítva.

9. ábra A nonprofit szervezetek és a kulturális szervezetek kiadásainak arányai, 2015 (Forrás: KSH, 2017 az adatbázis alapján saját szerkesztés)

6. A nonprofit szervezetek vezetése, menedzsmentje

Bernsdorf – menedzsment alatt a szervezetek célra irányított vezetését érti.

Korszerű értelemben a menedzsment olyan tevékenységet jelent, melynek célja

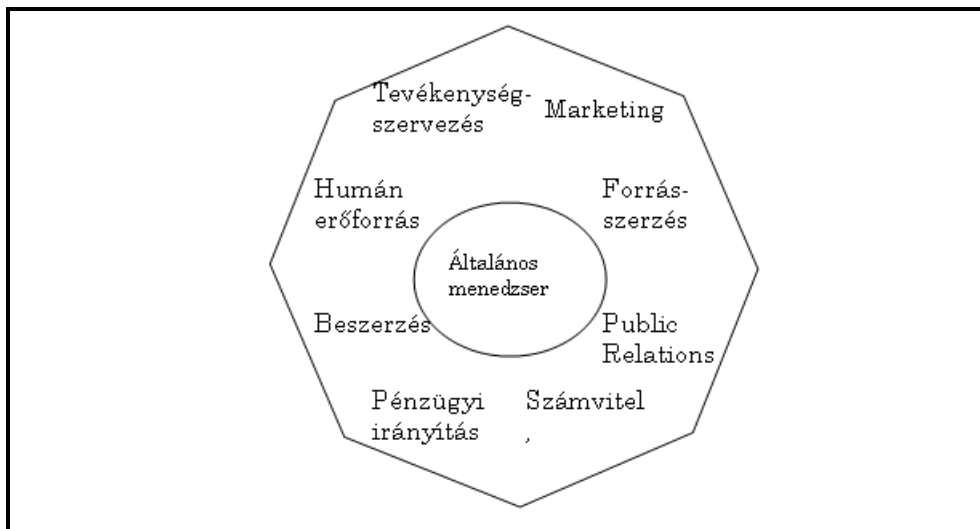
- nemcsak a cél megvalósításának megszervezése,
- a cél elérésének teljesítése,
- hanem egyúttal ennek a célnak a kijelölése,
- meghatározása,
- definiálása,
- döntések hozatalának sorozata,
- ellenőrzés,
- eredmények értékelése.

A menedzsmentkoncepció először az iparban, majd a modern kereskedelemben, később a kultúrában, végül a politikában és a szociális vonatkozásokban jelenik meg. A profitra irányuló menedzsment gondolata természetesen a civil szervezetek menedzsmentjében is fennáll, azonban itt nem közvetlen, pénzben-nyereségben kimutatható profitról van szó, hanem közvetett, hosszú távon az egész társadalmat érintő profitról (Pavluska, 2002).

A menedzselés, a menedzsment gyakorlata számos különböző funkcionális területen való jártasságot jelent.

A nonprofit szervezetek legfontosabb menedzsment funkcióit foglalja össze alábbi ábra foglalja össze (Pavluska 2002 Lovelock-Weinberg 1984, 9. p. alapján).

10. ábra A nonprofit szervezetek legfontosabb menedzsment funkciói (Forrás: Pavluska 2002
idézi Lovelock-Weinberg, 1984:9)

A kis- és közepes méretű szervezetekre jellemző, hogy egyes funkciók – pl. a pénzügy és az ellenőrzés vagy a tevékenység-szervezés és a beszerzés – közös felelősségi körbe tartoznak. Igazán kis szervezeteknél tipikus, hogy a vezető tölti be az összes funkciót úgy, hogy részfoglalkozású alkalmazottakra vagy önkéntesekre támaszkodik, esetleg külső szakmai segítséget vesz igénybe, leggyakrabban a könyvelés lebonyolításához. Néhány klasszikus (mindig meglévő) funkció még akkor is működik, ha a szervezet egyébként koncepciótlanul működik. Ilyen elemi funkció a tevékenység-szervezés, a beszerzés, a forrásbiztosítás, a humán erőforrás gazdálkodás (vagy más néven személyzeti munka). Ezek nélkül működésképtelen a szervezet, így irányításukról mindig gondoskodni kell (Pavluska, 2002: 6-7).

Vannak olyan funkciók, amelyeket a jogszabályi előírások határoznak meg pl. pénzügyi irányítás és a számvitel. Ezeket a szervezetek kötelelesszerűen teljesítik.

A menedzsment néhány más funkciója akkor kerül előtérbe, ha a szervezet a források csökkenése, az érdeklődés megcsappanása vagy az éleződő verseny miatt veszélybe kerül. Ilyen a marketing és a Public Relations.

Az intézményi gazdálkodás, pénzügyi tervezés függ az intézmény szervezeti formájától.

A forrásteremtés a szervezet működéséhez, céljainak megvalósításához szükséges források tudatos, tervszerű előteremtésének az eszköze.

Olyan döntések sorozata, melyek segítenek meghatározni, hogy a szervezet

- honnan
- milyen módon
- milyen mértékű forrást fog megteremteni.

A marketing olyan tevékenységfolyamat, mely során a szervezet

- a célcsoportok igényeit feltárva,
- azokra termékeket és szolgáltatásokat fejleszt ki,
- ezekhez ellenértéket és igénybevételi csatornát rendel,
- melyekről információt juttat el a célcsoportok tagjaihoz.

Akkor tudjuk marketingtevékenységünket sikeresen ellátni, ha a marketing gondolkodásmóddal is azonosulni tudunk, tehát szolgáltatásainkról, programjainkról úgy gondolkodunk, mint olyan értékekről, melyért csereérték elvárható.

A PR fogalmai:

- A szervezet kommunikációjának megszervezése. (Magyar PR Szövetség)
- A szervezet minden kommunikációját felöleli (a szervezeten belül és kívül), mely a szervezet és közönsége között a kölcsönös megértést segíti elő. (Frank Jenkins)

A PR-t gyakran összetévesztik a következő fogalmakkal marketing, marketing-mix 4 P, reklám, propaganda.

A **PR stratégia** része a szervezet hosszú távú stratégiájának és meghatározza

- a szervezeti kommunikáció alaphangját,
- hosszú távú célját/céljait,
- fő célcsoportjait,
- fő közvetítési csatornákat és eszközöket,
- az értékelési szempontokat és módszereket,
- az egyes felelősségi köröket.

Mindezek során figyelembe veszi a szervezeti kultúra meglévő elemeit, a szervezet történetét és a dolgozók személyiségét, ehhez rendelve a külső és belső kommunikációs eszközöket.

Látható, hogy a fenti vezetési funkciók professzionális szemléletben nem sokban térnek el a profitorientált szféra vezetési funkcióitól. Azonban azt fontos látni, hogy a hazai nonprofit szervezetek jelentős része, önkéntesek aktivitása révén, nem professzionális alapon működik, nem is várható el tőlük effajta tudatosság. A szervezet méret növekedésével, a foglalkoztatottak megjelenésével, a szervezet professzionalizációjával kerülnek előtérbe ezek.

A hazai viszonyokat tekintve megjelenik OKJ-s szakképzettség és közösségi és civil tanulmányok mesterszak keretében is a civil szakemberek képzése.

A fenti bemutatás elméleti szakirodalmi munkákon alapult. A hazai gyakorlatban az Országos Képzési Jegyzékben a Közösségi - civil szervező szakképesítés Nonprofit szervezetek menedzselése moduljában /Pénzügyminisztérium (2010): Útmutató 55 345 03 0000 00 00 Közösségi - civil szervező szakképesítés 272 2-06 Nonprofit szervezetek menedzselése modul. 3. vizsgarész 1. vizsgafeladat, szóbeli vizsgatevékenység Szakmai követelmények/ megfogalmazottak jól mutatják, milyen sokrétű feladata van a nonprofit szervezeteket működtető szakembereknek. Milyen menedzsment, működtetési feladatok vannak a szervezetek életében. Természetesen a szervezet tevékenységeinek komplexitása, a szervezeti méret nagyban befolyásolja, hogy milyen típusú feladatok, milyen súllyal jelennek meg. Azonban a jogszabályi megfeleléshez kötődő feladatokat a szervezeti mérettől függetlenül el kell végezni a szervezetet működtetőknek.

Az alábbi lista az ebben a dokumentumban felsorolt szakmai követelmények feladatait tartalmazza területenként csoportosítva:

Alapítás, működtetés jogszabályi megfelelés

- Alkalmazza a nonprofit szervezetek alapításával, működésével és megszűnésével kapcsolatos szakjogi, jogszabályi ismereteket.
- Közreműködik a nonprofit szervezetek alapításával kapcsolatos szervezési feladatok jogszerű lebonyolításában, közreműködik a szervezeti státusszal kapcsolatos dokumentumok (létesítő okirat és módosításai, nyilvántartásba vételi kérelem és mellékletei, közhasznú jogállás iránti kérelem) és a szervezeti belső szabályzatok elkészítésében.
- Közreműködik a nonprofit szervezet cél szerinti és vállalkozási tevékenységei jogszerű ellátásának ellenőrzésében.

- Alkalmazza a gazdálkodásra vonatkozó pénzügyi, számviteli, adó, TB, munkajogi szabályokat, részt vesz a kapcsolódó nyilvántartások, elszámolások elkészítésében.
- Részt vesz a hazai és nemzetközi szerződések, pályázati anyagok dokumentációjának összeállításában, figyelemmel kíséri az Európai Unió civil szervezetekre vonatkozó döntéseit.

Pénzügy, számvitel, forrásteremtés

- Közreműködik a gazdálkodást érintő döntések előkészítésében, megvalósításában és ellenőrzésében: részt vesz a gazdálkodást érintő döntésekhez szükséges információ biztosításában.
- Közreműködik a nonprofit szervezet stratégiájának kialakításában, a szervezet fejlesztési irányainak meghatározásában.
- Részt vesz a nonprofit szervezet cél szerinti és vállalkozási tevékenységeinek ellátásában.
- Kapcsolatot alakít ki és tart fenn a pénzügyi és számviteli funkciót ellátókkal, figyelemmel kíséri a pénzügyi forrásszerzési lehetőségeket (önkormányzati, költségvetési támogatások, hazai és nemzetközi pályázatok), alkalmazza a forrásszerzési technikákat (támogatásigénylés, pályázatírás).
- Részt vesz a forrásszerzési tevékenységekben.

Humánerőforrás, vezetési feladatok

- Önkéntes segítőköt toboroz, és szervezi az önkéntesek és az alkalmazottak munkáját, gondoskodik a tárgyi eszközök hatékony felhasználásáról,
- Részt vesz a gazdálkodás különböző folyamatainak ellenőrzésében.
- Részt vesz a nonprofit szervezetek szervezési, vezetési feladatainak ellátásában.
- Részt vesz a nonprofit szervezet szervezeti kialakításának, fejlesztésének folyamatában, a szervezet irányításában.
- Közreműködik a szervezeti változások menedzselésében.
- Ellátja a szervezési-vezetési feladatokhoz kapcsolódó adminisztrációs teendőket,
- Alkalmazza a hagyományos és modern ügyviteltechnikai eszközöket és eljárásokat.

Marketing, PR

- Közreműködik a modern marketing és a public relations nonprofit szervezetekre specifikált alkalmazásában.
- Vizsgálja és azonosítja a nonprofit szervezetek kapcsolatainak (cél szerinti és vállalkozási tevékenységek) sajátos jellemzőit.
- Alkalmazza a marketing döntéselőkészítés legfontosabb módszereit: mikro- és makrokörnyezet elemzése, a célközönségek magatartásának vizsgálata, verseny- és koalícióelemzés, szegmentáció, célközönség -választás módszerei.

- Közreműködik a szervezet alap- és kiegészítő tevékenységeinek stratégiai (pozicionálási) döntéseiben és a hatékony tevékenységszerkezet kialakításában: részt vesz a stratégiai döntések megvalósítását szolgáló eszközök (marketing - mix) meghatározásában és a döntések végrehajtásában,

- Alkalmazza a Public Relations eszközeit (írott és elektronikus tájékoztatók szerkesztése, PR események, rendezvények szervezése, szervezeti kapcsolatok ápolása stb).

A fenti tevékenységek és feladatok, részfeladatok ismerete azért lehet fontos, mert a civil szervezetek működtetése során a szervezet vezetőinek köre ilyen feladatokat kell, hogy elláson. Ilyen széles területeken kell, hogy jártas legyen. Természetesen a szervezet bevétel nagyságától, céljaitól is függ, hogy mennyire professzionálisan tudja, kívánja végezni ezeket a tevékenységeket, és attól is, hogy van-e szándéka, lehetősége képzett szakember alkalmazására.

Hivatkozott források

Arató András (1999): *Civil társadalom, forradalom és alkotmány*. Budapest, Új Mandátum Kiadó

Arató, András (1992): Civil társadalom Lengyelországban és Magyarországon. *Politikatudományi Szemle* 1, 2: 53-80.

Balázs, Magdolna (1991): Az alapítványi élet indulása Magyarországon, *Esély* 2, 1: 82-91.

Balogh, Margit (1993): Katolikus egyleti élet. A KALOT-ról. *História* 15, 2: 25-27.

Barbetta, Gian Paolo (1991): A nonprofit szektor gazdasági szerepe. *Esély* 2, 1: 11-22.

Bartal, Anna Mária (1999): *Nonprofit alapismeretek kézikönyve*. Budapest, Ligatura

Bocz, János (1992): Egyesületi statisztika Magyarországon. *Statisztikai Szemle* 70, 10: 841-852.

Bozóki, András (1992): Civil társadalom és polgárosodás. In Heller, Ágnes – Fehér, Ferenc – Bozóki, András – Fricz, Tamás: *Polgárosodás, civil társadalom, demokrácia*. Budapest, MTA Politikatudományi Intézete

Bölony, József (1993): Klubélet a magyar fővárosban. *História* 15, 2: 10-12.

Coleman, James S. (1986): Social Theory, Social Research and a Theory of Action. *American Journal of Sociology* 91, 6: 1309-1335.

Coleman, James S. (1988): Társadalmi tőke az emberi tőke termelésében. In: Lengyel György – Szántó Zoltán (szerk.) (1998): *Tőkefajták: A társadalmi és kulturális erőforrások szociológiája*. Budapest. Aula, 9-54.

Coleman, James S. (1991): Prologue: Constructed Social Organization. In: Bourdieu, Pierre – Coleman James S. (eds.): *Social Theory for a Changing Society*, New York, Westview Press; Russell Sage Foundation 1-14.

Czike, Klára (2002): *Számokba rejtve. A civil társadalom Magyarországon 1989-2002*. Doktori disszertáció

Csanády Dániel (1999): A civil társadalom szerkezete. In: Tóbiás László (szerk.): *Együttműködési lehetőségek civil szervezetek és a helyi önkormányzatok között*. Budapest, Hálózat a Demokráciáért Program

DiMaggio, Paul J. – Anheier, Helmut K. (1990): The Sociology of Nonprofit Organizations and Sectors. *Annual Review of Sociology* 95, 137-159.

Dobrovits Sándor (1935): Magyarország egyesületeinek statisztikája. *MagyarStatisztikai Szemle* 13, 1: 23-37.

Douglas, James (1987): Political Theories of Nonprofit Organization. In: Powell, Walter W. (eds.): *The Nonprofit Sector: A Research Handbook*. New Haven, Yale University Press. 43-54.

Douglas, James (1987): Political Theories of Nonprofit Organization. In Powell, Walter W. (eds.): *The Nonprofit Sector: A Research Handbook*. New Haven, Yale University Press.

Esping-Andersen, Gøsta (1991): Mi a jóléti állam? In Ferge, Zsuzsa – Lévai, Katalin (szerk.): *A jóléti állam*, Budapest, T-Twins Kiadó

Etzioni, Amitai (1973): The Third Sector and Domestic Missions. *Public Administration Review*, 33. 2: 314-323. p.

Evers, Adalbert (1988): Eltolódások a jóléti mixben. Új megközelítés a jólét- és a szociálpolitika transzformációinak tanulmányozásához. In Andorka, Rudolf – Hradil, Stefan, –Peschar, Jules L. (1995): *Társadalmi rétegződés*. Budapest, Aula

Evers, Adalbert (1990): Im intermediären Bereich Soziale Träger und Projekte Zwischen Hanshalt, Saat und Markt. *Journal für Sozialforschung*. 30, 2: 189-210.

Evers, Adalbert (1995): Part of The Welfare Mix: The Third Sector as an Intermediate Area. *Voluntas* 6, 2: 159-182.

Flora, Peter – Alber, Jens (1981): Modernization, Democratization and the Development of Welfare States in Western Europe. In Flora, Peter and Heidenheimer, Arnold (eds.): *The Development of Welfare States in Europe and America*. New Brunswick, N.J.: Transaction. 37-80.

Flora, Peter (1986): Növekedés a határokig. In Andorka, Rudolf – Hradil, Stefan –Peschar, Jules L. (1995): *Társadalmi rétegződés*. Budapest, Aula

Frič, Pavol (2004): Discourse on Nonprofit Sector Issues in Social Science. In: Priller, Eckhard – Zimmer, Annette (eds.): *Future of Civil Society*. CD, Robert Bosch Stiftung

Fukuyama, Francis (2000): *A nagy szétbomlás. Az emberi természet és a társadalmi rend újjászervezése*. Budapest, Európa Kiadó

Győrffy, Gábor (1995): A nonprofit szervezetek ismérvei és tevékenységük. In Török Marianna – Vincze Krisztina: *Civil szervezetek*. Budapest, NIOK

Hankiss, Elemér (1986): *Diagnózisok 2*. Budapest, Magvető Kiadó

Hankiss, Elemér (1989): *Kelet-európai alternatívák*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó

Hansmann, Henry (1987): Economic Theories of Nonprofit Organization. In Powell, Walter W. (eds.): *The Nonprofit Sector: A Research Handbook*. New Haven, Yale University Press

Hunfalvy, János (szerk.) (1862): *A hazai állapotok ismeretének előmozdítására*. Statisztikai Közlemények 4. kötet I. füzet. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Statisztikai Bizottsága 246–269.

James, Estelle (1987): The Nonprofit Sector in Comparative Perspective. In Powell, Walter W. (eds.): *The Nonprofit Sector: A Research Handbook*. New Haven, Yale University Press.

James, Thomas – Levin, Henry M. (eds.)(1987): *Comparing Public and Private Schools*. London, Falmer

Jenkins, Robert M. (1997): A nonprofit szféra és a politikai rendszer kapcsolata Magyarországon. In: Balogh Eszter – Bullain Nilda – Simon Ildikó (szerk.): *Egymás jobb megértése felé. Tanulmányok az állam, az önkormányzatok és a nonprofit szervezetek viszonyáról Magyarországon*. Budapest, Civil Társadalom Fejlődéséért Alapítvány 7-14.

Jobb, Sándor (1972): Egyesületek Magyarországon. *Statisztikai Szemle*. 50, 12: 1219-1233.

Karácsonyi, János (1985): *Magyarország egyháztörténete főbb vonásaiban 970-től 1900-ig*. Budapest, Könyvértékesítő Vállalat

Karner, Károly (1931): *A felekezetek Magyarországon a statisztika megvilágításában*. Debrecen, Debrecen Szabad Királyi Város és a Tiszántúli Református Egyházkerület Könyvnyomda Vállalata

Kecskés, László (1988): Az alapítványi jog fejlődése. *Magyar jog*. 35, 2: 104-116.

Kondorosi, Ferenc (1998): *Civil társadalom Magyarországon*. Budapest, Politika + Kultúra Alapítvány

Korten, David C. (1996) *Tőkés társaságok világalma*. Budapest, Kapu EKF Hálózat

Korten, David C. (1996): *Tőkés társaságok világalma*. Budapest, Kapu EKF Hálózat

- Kovalcsik, József (1986): *A kultúra csarnokai*. I-III. kötet Budapest, Művelődéskutató Intézet
- Kozma Tamás (1999): *Bevezetés a nevelésszociológiába*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó
- Központi Statisztikai Hivatal (2016): A nonprofit szektor legfontosabb jellemzői, 2015 *Statisztikai Tükör* 2016 december 23.
- Központi Statisztikai Hivatal (2017): *A nonprofit szervezetek Magyarországon, 2015*. Budapest, Központi Statisztikai Hivatal
- Kramer, Ralph M. (1981): *Voluntary Agencies in the Welfare State*. Berkeley, University of California Press
- Kramer, Ralph M. (2000): A Third Sector in the Third Millennium? *Voluntas* 11, 1: 1-2
- Kuti Éva (1998): *Hívjuk talán nonprofitnak... A jótékonyág, a civil kezdeményezések és az állami keretektől kiszoruló jóléti szolgáltatások szektorra szerveződése*. Budapest, Nonprofit Kutatócsoport
- Kuti, Éva – Marschall, Miklós (1991): A nonprofit szektor fogalma. *Esély* 2, 1: 61-69.
- Lovelock, Christopher H. - Weinberg B., Charles (1984): *Marketing for public and nonprofit managers*. New York , Wiley
- Laville, Jean Louis – Borzaga, Carlo – Defourny Jacques – Evers, Adalbert – Lewis Janet – Nyssens Marthe– Pestoff, Victor (1999): *Third System: A European Definition*. Brussels, European Commission
- Márkus, Mária (1992): A szükségletek politizálódása szükségletek, társadalmi mozgalmak és civil társadalom. *Szociológiai Szemle* 2, 3: 43-54.
- Miszlivetz, Ferenc (2000): A civil társadalom nyomvonalai az új európai térben. *Kritika* 29, 12: 6-10
- Molnár Miklós (1996): *Civil társadalom és akiknek nem kell*. Budapest, Educatio
- Molnár, Miklós (1993): A demokrácia hajnalodik keleten. Civil társadalom és kommunizmus Kelet-Európában: Lengyelország és Magyarország. (Tézisek). *Politikatudományi Szemle* 2, 2.
- Molnár, Miklós (1995): Mit kezdhet a történész a civil társadalommal. *Társadalmi Szemle* 50, 1: 51-56.
- Molnár, Miklós (1996): *Civil társadalom és akiknek nem kell*. Budapest, Educatio

- Nelson, Richard – Krashinsky, Michael (1973): Two Issues of Public Policy: Public Subsidy and the Organization of Supply. In Young, Dennis – Nelson, Richard: *Public Policy for Day Care of Young Children*. Lexington, MA: D. C: Heath&Co.
- Offe, Claus (1985): *Disorganized Capitalism*. Cambridge, MIT Press.
- Pajkossy Gábor (1993): Egyesületek a reformkori Magyarországon, *História*. 15, 2: 6-9.
- Papházi, Tibor (1996): Egyesületi és alapítványi pénzgazdálkodás. *Mozgó Világ* 22, 9: 59-67.
- Pavluska Valéria (1999): *A nonprofit szektor*. Pécs, JPTE
- Pavluska Valéria (2002): *Van-e helye a marketingnek a nonprofit szervezetek menedzselésében?* Budapest, Nonprofit Kutatócsoport
- Pénzügyminisztérium (2010): *Útmutató 55 345 03 0000 00 00 Közösségi - civil szervező szakképesítés 272 2-06 Nonprofit szervezetek menedzselése modul. 3. vizsgarész 1. vizsgafeladat, szóbeli vizsgatevékenység Szakmai követelmények* Budapest, Pénzügyminisztérium
- Pestoff, Victor (1992) Cooperative Social Services - An Alternative to Privatization, *Journal of Consumer Policy* 15: 21-45.
- Pestoff, Victor (1998) Beyond the Market and State: Social Economy and Civil Democracy in a Welfare Society. Aldershot and Brookfield, NJ: Ashgate.
- Putnam, Robert D. (1993a): The Prosperous Community: Social Capital and Public Life. *The American Prospect*, 4. 13: 22-32.
- Putnam, Robert D. (1993b): *Making Democracy Work. Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton, Princeton University Press
- Putnam, Robert D. (2000): *Bowling Alone - The Collapse and Revival of American Community*. New York, Simon and Schuster
- Quadagno, Jill (1987): Theories of Welfare State. *Annual Review of Sociology*, 13 109-128.
- Reisz, László (1988): Egyletek a dualizmuskori Magyarországon. *Statisztikai Szemle*, 10. 930–946.
- Rose, Richard (1985): *The State's Contribution to the Welfare Mix*. Glasgow, University of Strathclyde, Studies in Public Policy, 140.
- Salamon, Lester M. – Anheier, Helmut K. (1996a) *The International Classification of Nonprofit Organizations*. Baltimore, The Johns Hopkins University

Salamon, Lester M. – Anheier, Helmut K. (1996a) *The International Classification of Nonprofit Organizations*. Baltimore, The Johns Hopkins University

Salamon, Lester M. – Anheier, Helmut K. (1996b): *Social origins of civil society: explaining the nonprofit sector cross-nationality*. Baltimore, The Johns Hopkins University Institute for Policy Studies

Salamon, Lester M. – Anheier, Helmut K.(1995): *Szektor születik. A nonprofit szektor nemzetközi összehasonlításban*. Budapest, Nonprofit Kutatócsoport

Salamon, Lester M. – Sokolowski, S. Wojciech – Anheier Helmut K. (2000): *Social Origins of Civil Society*. Baltimore, The Johns Hopkins University

Salamon, Lester M. – Sokolowski, S. Wojciech – List, Regina (2003): *Global Civil Society An Overview*. Baltimore, The Johns Hopkins University. Institute for Policy Studies. Center for Civil Society Studies

Salamon, Lester M. (1987): A piac kudarca, az öntevékenység kudarca és a kormány nonprofit szektorral kialakított kapcsolatai a modern jóléti államban. In Kuti, Éva – Marschall, Miklós (1991): *A harmadik szektor*. Budapest, Nonprofit Kutatócsoport

Schuler, Dezső (1935): *Az alapítványszerű juttatásokra és alapítványokra vonatkozó törvények és jogszabályok*. Budapest, Budapest Székesfőváros Házinyomdája

Seligman, Adam B. (1997): *A civil társadalom eszméje*. Budapest, Kávé Kiadó

Titmuss, Richard (1958): *Essays on the Welfare State*. London, Allen and Unwin

Tsyboula, Sylvie (1991): A nonprofit szektor, az alapítványok és a Fondation de France. In Kuti Éva (szerk.): *Alapítványi Almanach*. Budapest, Magyarországi Alapítványok Szövetsége

Vargha, Gyula (szerk.) (1880): *Magyarország egyletei és társulatai 1878-ban*. Budapest, Országos Magyar Királyi Statisztikai Hivatal. Hivatalos Statisztikai Közlemények.

Weisbrod, Burton A. (1986): A háromszektoros gazdaságban működő öntevékeny nonprofit szektor egy elmélete felé. In Kuti Éva – Marschall, Miklós (1991): *A harmadik szektor*. Budapest, Nonprofit Kutatócsoport 15-28.

Weisbrod, Burton. A. (1977). *The Voluntary Nonprofit Sector: An Economic Analysis*. Lexington, Lexington Books.

Weisbrod, Burton. A. (1988). *The Nonprofit Economy*. Cambridge, Harvard University Press.

Zapf, Wolfgang (1984): Welfare Production. Public Versus Private. *Social Indicators Research*, 15.3: 263-274.

Melléklet - Gyakorlati tudnivalók a nonprofit szervezetek alapítása, adminisztratív működtetése területén¹

1. Bevezetés

Ebben a részben alapvetően az alapításhoz, működéshez, működtetéshez szükséges alapismereteket foglaljuk össze. A közösségi művelődésben dolgozó szakemberek számára saját szervezet létrehozása és működtetése és az intézményükben működő, általuk támogatott vagy azzal együttműködő szervezetek miatt is fontos, hogy az alapvető fogalmakkal, jogi szabályozással, alapításhoz, nyilvántartáshoz, működtetéshez szükséges információkkal rendelkezzenek.

2. Jogi szabályozás

A 80-as évek végén a 90-es években kialakulnak a terület jogi szabályozása révén a működési keretei a szektornak. Az alábbi törvények és rendeletek voltak a meghatározók az első időszakban:

- 11/1987 Az alapítvány jogintézménye visszakérül a Ptk.-ba.
- 1989. évi II. törvény az egyesülési jogról
- 1989. évi III. törvény a gyülekezési jogról
- XCII/1993 a Polgári Törvénykönyv egyes rendelkezéseinek módosításáról szóló törvény. Három új nonprofit jogi forma kerülhet be a törvény alapján a Polgári Törvénykönyvbe: a közalapítvány, a köztestület és a közhasznú társaság. /Ptk. 74/G §, 65 §, 57-60 § -1994/
- CLVI/1997. Közhasznú szervezetekről szóló törvény, amely új körülményeket teremtett a nonprofit szektor számára. Bővültek a szektor forrásai. A közhasznú státuszt elnyerő szervezetek támogatói szervezettípustól függetlenül vehetik igénybe a

¹ A mellékletben szereplő Gyakorlati tudnivalók a nonprofit szervezetek alapítása, adminisztratív működtetése területén részhez a birosag.hu és civil.info.hu oldalak tájékoztató, informáló dokumentumait, tájékoztató oldalait vettük alapul. Mivel ez a leggyorsabban változó területe a civil szervezetekkel kapcsolatos témakörnek, az ebben szereplő egyes információk, eljárásrendek változhatnak, így az ellenőrzésük, aktualizálásuk fontos lehet a tananyag használatakor.

kedvezményeket. Elismeri a jogszabály a nem pénzbéli támogatásokat is. Az anyagi lehetőségeket szélesíti a közhasznú szervezeteket megillető kedvezmények felsorolása.

- A személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti felhasználásáról szóló 1996. évi CXXVI. törvény A személyi jövedelemadó 1%-át az adózók felajánlhatják az általuk választott nonprofit szervezetnek.
- L/2003. Nemzeti Civil Alapprogramról szóló törvény
- LXXXVIII/2005. törvény a közérdekű önkéntes tevékenységről. A törvény megalkotásával meghatározzák a közérdekű önkéntes tevékenység alapvető szabályait, továbbá kedvezmények és garanciák biztosításával ösztönözni kívánja az állampolgárok és szervezeteik részvételét a társadalom előtt álló feladatok megoldásában, a közcélok elérésében. A kitűzött célok elérése és a közérdekű önkéntes tevékenységben való társadalmi részvétel jogi feltételeinek megteremtése érdekében alkotott törvényt.

Ezek közül jelenleg a személyi jövedelemadóra vonatkozó és az önkéntes tevékenységről szóló törvény hatályos. A jelenleg érvényes szabályozás a 2010-es évek elején alakult ki.

A következő törvény és rendeletei alapozzák meg a jelenlegi működési kereteket. A civil szervezeteket működtetők számára rendkívül hasznosak, a mindennapi működéshez szükséges szabályozásra vonatkozóan.

- Az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény
- A civil szervezetek gazdálkodása, az adománygyűjtés és a közhasznúsági egyes kérdéseiről szóló 350/2011. (XII.30.) Korm. rendelet
- A Nemzeti Együttműködési Alappal kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 5/2012. (II.16.) KIM rendelet
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény
- A civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló 2011. évi CLXXXI. törvény
- A civil szervezetek bírósági eljárásokban alkalmazandó űrlapjairól szóló 11/2012. (II. 29.) KIM rendelet

- A közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvény

Ezekon túl a gazdálkodásra, pénzkezelésre vonatkozóan az alábbi törvények és rendeletek is fontosak, ezek a hazai pénzügyi, számviteli szabályozás szabályozói, de a civil szervezetekre vonatkozóan is ezek tartalmazzák a működéshez szükséges irányelveket.

- A számvitelről szóló 2000. évi C. törvény
- A számviteli törvény szerinti egyes egyéb szervezetek beszámolóképzési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 224/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet
- Az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény
- Az államháztartásról szóló törvény végrehajtásáról szóló 368/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet
- A közpénzekből nyújtott támogatások átláthatóságáról szóló 2007. évi CLXXXI. törvény
- A személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti felhasználásáról szóló 1996. évi CXXVI. törvény
- A személyi jövedelemadó meghatározott részében az adózó rendelkezése szerint részesített kedvezményezetteknek átutalt összeg felhasználásáról szóló közlemény formai és tartalmi követelményeiről szóló 9/2008. (IV. 10.) PM-SZMM együttes rendelet
- A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény
- Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény
- Az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvény
- Az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény
- A társasági adóról és az osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény
- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

3. Szervezeti típusok

A szektor rendkívül heterogén, ezért a statisztikai szakirodalom egy 3-as csoportosítást használ, amely elsősorban a szervezetek eltérő jellegére vonatkozóan alakítottak ki. Szervezeti formák szerint a **klasszikus civilek** közé tartoznak a magánalapítványok, illetve az egyesületek, szövetségek; **nonprofit vállalkozásoknak** nevezzük a nonprofit gazdasági társaságokat, valamint idesoroljuk az előbbiekhöz képest elenyésző gazdasági súlyú, a kormányzati, önkormányzati alapítású – jobbra közfeladat ellátására, támogatására szakosodott – közalapítványokat is. A nonprofit szervezetek harmadik csoportját az **érdekképviseletek** (köztestületek, munkaadói, munkavállalói és szakmai szervezetek) alkotják

A két legjellemzőbb szervezeti típus az alapítvány és az egyesület.

Az **alapítvány** definíciója szerint tartós közérdekű célra rendelt vagyon. Alapítványt tartós, közérdekű célra lehet létrehozni. Vannak zárt alapítványok, döntő többségük azonban nyitott. A létrehozáshoz alapító vagyon szükséges, amelyet az alapító bocsát a szervezet rendelkezésére. Az alapító saját elhatározása alapján, alapító okiratban hozza létre az alapítványt. Alapító lehet magánszemély, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság. Az alapító csak bizonyos feltételekkel lehet a kuratórium tagja, a szervezet működését döntően nem befolyásolhatja. A kuratórium irányítja a szervezet működését, ez az alapítvány ún. kezelő szerve. A szabályozás alapját a Polgári Törvénykönyv 74/A. § (továbbiakban Ptk.) jelenti.

Az **egyesület** egy társas alapon működő szervezet. A hazai szabályozás szerint a következők jellemzik: Magyarországon, önkéntesen létrehozott szervezet. Önkormányzattal rendelkezik, önkormányzati elven működik. Az alapszabályában meghatározott célra alakul. Nyilvántartott tagsággal rendelkezik. A céljainak elérése érdekében szervezi tagjai tevékenységét. Az egyesület jogi személy.

A jogi személy egy jogi szakkifejezés. Olyan szervezetet jelent, amely a természetes személyekhez hasonló módon jogképes: saját nevében jogokat szerezhet és kötelezettségeket vállalhat (Ptk. 61. §.) Olyan szerv v. szervezet, amelynek a jog- és cselekvőképességét az állam elismerte. Ilyenek a vállalatok, szövetkezetek, az intézmények, a különféle kereskedelmi társaságok stb. A jogi személy jogokat és kötelezettségeket szerez és vállal a törvényes képviselője útján.

A jogi személy kritériumai:

Társadalmilag elismert célra alakul, a jogi személynek társadalmilag hasznos, de legalább tolerálható célra kell irányulnia, törvény által tiltott célra jogi személy nem létesíthető. A létesítése alkotmányos alapjogokon nyugszik: egyesülési jog, tulajdonhoz való jog. Állami nyilvántartásba vétel szükséges, mely lehet deklaratív hatályú, tehát regisztrációs jellegű, illetve konstitutív hatályú, tehát maga a bejegyzés keletkezteti; a jogi személyt állandó szervezetet igényel a működése, ügyintéző, képviselő szervekre van szüksége; elkülönült vagyonnal rendelkezik, a tagok vagyontól a társaság vagyona elkülönül önálló vagyoni felelőssége áll fenn; relatíve tartós működésre jön létre.

Az alapítványon és egyesületen túl Az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény alapján létrehozható még **civil társaság**. Ez egy egyszerű civil szervezeti forma. Természetes személyek, - legalább két fő - hozhatják létre. Nem gazdasági érdekű közös céljaik megvalósítására, közösségi célú tevékenységük összehangolására. Vagyoni hozzájárulás nélkül is létrehozható. A polgári jogi társaságra vonatkozó szabályokat kell rá alkalmazni (azzal az eltéréssel, hogy az ügyvitelre kijelölt tag kivételével a tagságot bármely tag azonnali hatállyal felmondhatja). A civil társaság nem jogi személy. A társaság létrehozása nem igényel bírósági, vagy hatósági bejegyzést, regisztrációt.

Számosságában nem, de gazdasági erejében azonban igen fajsúlyosak a szektorban a **nonprofit gazdasági társaságok**. Ezek jogilag a nonprofit szektor részei, de a szabályozás szerint működtetésében és részben tevékenységében közelebb állnak a profitorientált szektor szervezeteihez. Magyarországon 2007. július 1-től alapíthatunk Magyarországon nonprofit gazdasági társaságot. (Elődei a közhasznú társaságok voltak, ez a jogi forma 2007-től megszűnt) Ezekre a társaságokra a 2006. évi IV. tv. a gazdasági társaságokról szóló törvény (Gt.) vonatkozik, s ezeket alapítani, működtetni e szerint lehet.

A nonprofit gazdasági társaság sajátos működéssel létrehozott olyan társaság, amely nem tagjai jövedelemszerzésére irányul. A társaság üzletszerű gazdasági tevékenységet csak kiegészítő jelleggel folytathat. A társaság nyeresége a tagok között nem osztható fel. A társaság alapításához ügyvédi közreműködés kötelező és az illetékes Cégbíróságon kell eljárni. A nonprofit gazdasági társaságokról szóló jogszabály: a 2006. évi IV. tv.

Akkor érdemes nonprofit gazdasági társaság létrehozásán gondolkodni, amikor bizonyos társadalmi közös szükségletet alapvetően nem nyereségérdekelt módon szeretnénk kielégíteni.

Vélhetően a nonprofit gazdasági társaságok zöme átalakult közhasznú társaság, de természetesen ilyen társaság a Gt. szabályai szerint alapítható. A nonprofit gazdasági társasági is kérheti a közhasznú minősítés megszerzését, ha azoknak a feltételeknek megfelel.

A nonprofit gazdasági társaság létrehozásának nem feltétele, hogy feltétlenül a társadalmi közös szükséglet kielégítésére törekedjen.

4. Milyen szervezeti formát milyen célra érdemes létrehozni?

Ha tudjuk, mi a célunk, meghozható a döntés, hogy melyik szervezeti forma felel meg a tervezett tevékenységeinknek.

Az **alapítványokat** tartós és közérdekű célra lehet létrehozni, az egyesületeket a tagok a saját érdekükben alapítják. Az alapítványnak rendelkezni kell a megalapításához alapító vagyonnal, amelyről az alapítónak vagy alapítóknak kell gondoskodni. A kezelő szerv az irányítója (pl. kuratórium), az alapítónak nem lehet meghatározó befolyása a működésre.

Az egyesület alapítható minden olyan célra és tevékenységre, amely összhangban áll az Alkotmánnyal, és amelyet törvény nem tilt. Legalább 10 alapító tagra van szükség, és a tagok száma később sem lehet ennél kevesebb.

Elsődlegesen vállalkozási-gazdasági tevékenységet egyik szervezeti forma keretében sem lehet végezni, arra nem hozhatók létre.

A két forma között az alapvető különbség, hogy az **egyesület** személyeket egyesít, az **alapítvány** vagyont.

Ennek megfelelően az **egyesület** a tagok önszerveződő közössége valamely cél, tevékenység érdekében, az **alapítvány** pedig célok, tevékenységek támogatását végző szervezet.

Pl. egy iskola működésének támogatására megfelelőbb forma az alapítvány, mivel a hangsúly itt nem a személyek együttműködésén van, hanem az anyagi támogatáson.

A közös sport, vagy kulturális tevékenység szervezett végzésére jobb forma az egyesület, mivel itt a hangsúly a személyek együttműködésén van.

Új formában is létrehozható a szervezet. **Civil társaságot** legalább két fő nem gazdasági érdekű közös céljaik előmozdítására és közösségi célú tevékenységük összehangolására hozhat létre.

Léteznek azonban olyan gazdasági tevékenység végzésére létrejött szervezetek, amelyek bár nem számítanak civil szervezetnek, mégis a nonprofit szervezetek közé tartoznak. Ilyenek a **nonprofit gazdasági társaságok**. A nonprofit gazdasági társaságok cégek, a cégekre vonatkozó szabályok szerint működnek, csak osztalékot nem fizetnek a tulajdonosoknak, valamint annyiban térnek el más cégektől, hogy közhasznú jogállásúak is lehetnek.

Az alapítványok létrehozásának mérlegelésekor az alábbi előnyök és hátrányok hasznosak lehetnek.

Előnyök:	Hátrányok:
<ul style="list-style-type: none"> - egy jól megválasztott kezelő szerv (pl. kuratórium) hatékonyan tudja működtetni - jól megválasztott kuratóriumi létszámmal a kuratórium könnyen összehívható és döntésképes (akár egy fő is elég lehet) - széles lehet a működési területe (szinte bármely közösségi intézmény, de akár egy személy támogatására is létrehozható) - amennyiben a közhasznú minősítést is megszerzi, adókedvezményre jogosító igazolást adhat ki a támogatóknak, és maga is különböző kedvezményekben részesülhet - jó a társadalmi elfogadottsága 	<ul style="list-style-type: none"> - ha az alapító nem együttműködő, gyakorlatilag nem lehet módosítani az alapító okiratot - az alapító nem vehet részt befolyásoló, aktív tevékeny módon az alapítvány működésében, tehát ha ő lenne a tevékenység motorja, nem célszerű, hogy ő legyen az alapító - nem módosítható az alapítvány célja utólag

Forrás: Alapítvány vagy egyesület (2018)

Az egyesület alapításakor az alábbi előnyöket és hátrányokat érdemes szem előtt tartani.

Előnyök:	Hátrányok:
<ul style="list-style-type: none"> - A céloknak és a működési területnek „csak” az Alkotmány és a törvényesség szab határt - Korlátlan a létszám - Teljes szabadság a működés, a szervezeti felépítés terén - Közhasznú minősítés kérhető, ebben az esetben a szervezetet és a támogatókat különböző 	<ul style="list-style-type: none"> - A demokrácia drága dolog, tehát a legfőbb szerv összehívása, mint a törvényes működés egyik garanciája költséges lehet, például nagy létszám esetén terembérlet, döntési anyagok előkészítésének költsége stb. - A döntést a szavazati arányok miatt lényegében csak konszenzussal lehet meghozni (egy fő egy szavazat)

<p>adókedvezmények illetik meg</p> <ul style="list-style-type: none"> - Egy jól működő egyesületben minden tag azonosulni tud a szervezettel és ezzel a feladatok, célok jól és hatékonyan megvalósíthatók - A tagok valóban döntési helyzetben vannak, beleszólásuk az ügyekbe ténylegesen érdemi - Az alapszabály, célok, tevékenységek szabadon módosíthatók, változtathatók 	<ul style="list-style-type: none"> - A demokratikus működés biztosítása nem egyszer nehézkes, például megismételt közgyűlés elnökség határozatképtelensége stb. - A kezdeti lelkesedés után, ha érdektelenség következik be, nagyon megnehezül a működés
--	--

Forrás: Alapítvány vagy egyesület (2018)

A civil társaság, mint szervezeti forma a 2011-es törvény révén került be a szabályozásba. Az alakításakor a következő előnyöket és hátrányokat érdemes figyelembe venni.

- Előnyök:

Könnyen létrehozható, nem igényel bírósági, hatósági bejegyzést, regisztrációt.

Már két ember is létrehozhatja.

Ad hoc létrehozás, működés.

- Hátrányok:

Nem jogi személy

A jogi személyiség hiányából következően a tagok vagyoni felelőssége egyetemleges.

Nem kaphat támogatást, kedvezményeket, nem tud pályázni (Alapítvány vagy egyesület, 2018).

5. Közhasznúság

Ha kiválasztottuk, hogy milyen szervezeti formában kívánjuk működtetni a szervezetünket, az is fontos eldönteni, hogy közhasznúak szeretnénk lenni vagy sem.

A közhasznúság egy minősítési besorolás, amely egyrészt bizonyos kedvezményekhez juttatja a szervezeteket, de egyúttal kötelezettségeket is előír e szervezetek részére.

A kötelezettségek vállalásán túl a közhasznúsági státusz megszerzésének feltételei:

Az a szervezet kérheti – vagy őrizheti meg – közhasznú státuszát, amely Magyarországon lett nyilvántartásba véve, olyan szervezeti formában, amely lehetővé teszi a közhasznú státusz megszerzését (alapítvány, egyesület, nonprofit gazdasági társaság igen, de a civil társaság nem rendelkezhet közhasznú státusszal) megfelelő erőforrás áll a rendelkezésére és a társadalmi támogatottsága kimutatható.

Ez a törvény szerint az alábbi:

Megfelelő erőforrás áll a szervezet rendelkezésére, ha az előző két lezárt üzleti év vonatkozásában a következő feltételek közül legalább egy teljesül:

- a)* az átlagos éves bevétele meghaladja az egymillió forintot, vagy
- b)* a két év egybeszámított adózott eredménye (tárgyévi eredménye) nem negatív, vagy
- c)* a személyi jellegű ráfordításai (kiadásai) – a vezető tisztségviselők juttatásainak figyelembevétele nélkül – eléri az összes ráfordítás (kiadás) egynegyedét.

Megfelelő társadalmi támogatottsága kimutatható

Megfelelő a szervezet társadalmi támogatottsága a közhasznúsági státusz elnyeréséhez/megtartásához, ha az előző két lezárt üzleti éve vonatkozásában a következő feltételek közül legalább egy teljesül:

- a)* a szervezet által elért 1%-os felajánlás eléri az összes bevétel kettő százalékát (az összes bevétel kiszámításánál nem kell figyelembe venni a Civil Tv. 54. paragrafusára szerinti bevételeket)
- b)* a közhasznú tevékenység érdekében felmerült költségek, ráfordítások eléri az összes ráfordítás felét a két év átlagában, vagy
- c)* közhasznú tevékenységének ellátását tartósan (két év átlagában) legalább tíz közérdekű önkéntes tevékenységet végző személy segíti a közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvénynek megfelelően.

A létesítő okiratában megjelölt közfeladat teljesítésére irányuló tevékenységet végez, hozzájárul a társadalom és az egyén közös szükségleteinek kielégítéséhez (azaz a célcsoportja túlmutat a szervezet tagjain, munkavállalóin, önkéntesein, és ez a közhasznúsági beszámolóban látható). Nem szükséges közvetlenül ellátni az adott közfeladatot, közhasznú tevékenységnek minősülnek azok a tevékenységek is, melyek közvetve szolgálják az adott közfeladat megvalósulását.

Amennyiben ezek a feltételek nem teljesülnek, a bíróság megszünteti a közhasznú státuszt (a bíróság hivatalból vizsgálja a megfelelést).

A közhasznú jelző egy minősítés, amelyet vagy kér a szervezet, vagy nem. A minősítést a szervezetet nyilvántartásba vevő bíróság adja meg.

A közhasznú jelző a szervezet nevében is feltüntethető akkor, ha a szervezet rendelkezik a megfelelő minősítéssel.

6. A szervezetek létrehozásának folyamata

Az egyesület és alapítvány létrehozásának folyamata hasonló, azonban a szervezetek eltérő jellegénél fogva (társas, közcélra rendelt vagyon), vannak lényeges különbségek. Ebben az alfejezetben a hatályos szabályozásnak megfelelően áttekintjük egyes szervezeti típusonként az alapítási folyamat lépéseit. Praktikus szemszögből közelítve. Sok hasznos információ elérhető a birosag.hu oldalon, a civil.info.hu portálon, valamint a nonprofit szervezetek támogatásával foglalkozó ernyőszervezetek honlapjain is.

6. 1. Egyesület alapításának folyamata

Az alapításra vonatkozó jogszabályok: 2011. évi CLXXXI. törvény a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról. Egyesületet legalább 10 fő tag hozhat létre úgy, hogy ez a 10 alapító tag a szervezet megalakulását kimondja, alapszabályát megállapítja és ügyintéző, képviseleti szervét megválasztja. Az egyesületnek Magyarországi székhellyel kell rendelkeznie. Alapító vagyon az egyesület alapításához nem szükséges.

Az alapítás menete:

Legalább 10 alapító tagnak kell lennie és nekik együtt, személyesen kell jelen lenni az alakuló ülésen.

A 10 alapító tagnak ki kell mondani az egyesület megalakulását.

Az alakuló ülésen kerül elfogadásra az alapszabály, és utána megválasztják az egyesület képviselőjét és a tisztségviselőket, akiknek nevét, lakcímét az alapító okiratnak és a

jegyzőkönyvnek egyértelműen tartalmaznia kell. A választás az alapszabály rendelkezése szerint lehet nyílt vagy titkos.

Az alakuló ülésről jegyzőkönyvet szükséges készíteni, amelyen jelenléti ívet is alá kell írni a résztvevőkkel, a jelenléti íven a jelenlévő tagok nevét, címét és aláírását is fel kell tüntetni és a szervezet bejegyzésekor ezt mellékelni kell.

A jegyzőkönyvnek egyértelműen tartalmaznia kell, hogy az egyesület mikor, hány fővel alakult meg és tartalmaznia kell, hogy a tisztségviselőket hogyan választották meg.

A tisztségviselőknek elfogadó és összeférhetlenségi nyilatkozatot kell tenniük

Az alakuló üléstől számított 30 napon belül a bíróságon kezdeményezni kell a nyilvántartásba vételt.

Az alakuló közgyűlés után az alábbi feladatokat kell elvégezni az egyesület képviselőknek.

- Elő kell készíteni az alakuló közgyűlésen született dokumentumokat (ez a képviselő feladata):

1. A jelenléti ívet, amelyből egyértelműen kiderül, hogy legalább 10 alapító tag együttesen jelen volt az alakuláskor. Ezt aláírással kell igazolni és a jelenlévők neve, lakcíme mint azonosító adat szükséges. A lista nem nyilvános, a bíróság nem hozza nyilvánosságra, és a bejegyzéskor sem küldi vissza, tehát egy hiteles másolatot érdemes készíteni róla vagy több eredeti példányt.

2. Az elfogadott alapszabályt, amelyről szintén szükséges másolat vagy több eredeti példány.

3. Az alakuló ülésről készült jegyzőkönyvet, amely eredeti példányát szintén nem küldi vissza a bíróság, tehát erről is legyen hiteles másolatunk vagy még egy eredeti példány.

4. Szükséges összeférhetlenségi nyilatkozatok készítése. A képviselő, ügyintéző (és felügyelő bizottsági tagok, ha van) feladatot elvállaló és összeférhetlenségre vonatkozó nyilatkozatát, mely azt is igazolja, hogy nincsenek a közügyektől eltiltva;

5. A székhely használatára vonatkozó nyilatkozatot és a használat jogcímét igazoló iratot;

6. El kell készíteni a jogszabály szerinti nyilvántartásba vételi kérelem nyomtatványt kitöltve és képviselő által aláírva. Amennyiben elektronikus utat választja a szervezet a bejegyzésre, a nyilvántartásba vételi kérelmet elektronikusan tölti ki a képviselő. A nyilvántartásba vételi kérelem (és egyéb kérelmek) űrlapjai a www.birosag.hu "Nyomtatványok, űrlapok" menüpontjában érhetőek el.

2011. évi CLXXXI. törvény a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról 21-22 és 63-66.§. tételesen felsorolja, milyen dokumentumokat kell csatolni a kérelemhez.

Bejelentkezés, nyilvántartásba vételi folyamat elindítása:

A fenti dokumentumokat a székhely szerint illetékes megyei törvényszék, a fővárosban pedig a Fővárosi Törvényszékhez kell benyújtani.

Alapítványok és egyesületek választhatnak, hogy papír alapon vagy elektronikus úton nyújtják be a kérelmet és kommunikálnak a bírósággal.

Papír alapú esetében a dokumentumok személyesen bevihetők az illetékes bíróságokhoz vagy postán ajánlott tértivevényes módon is beküldhetők.

Elektronikus benyújtás esetén a www.birosag.hu oldalon adja be a szervezet a kérelmet.

A nyilvántartásba vételi kérelmet az elektronikus úrlapon, a többi, fent felsorolt csatolt dokumentumot pedig elektronizálva, minősített elektronikus aláírással adjuk be. Egy okirat akkor tekintendő elektronikus okirati formába átalakítottnak, ha az okirat elektronikus másolatának képe megegyezik a papír alapú okirattal. Mindezeket egy példányban kell benyújtani és mindenből legyen nálunk is legalább egy teljes hitelesített másolat sorozat. Ha elektronikusan adjuk be az iratokat, akkor is meg kell őrizni a papír alapú okiratokat.

Az alakuló ülés időpontjától számított 30 napon belül forduljunk a bírósághoz a bejegyzés érdekében, mert ennyi a különböző okmányok „érvényességi” ideje. A törvény egyébként nem ír elő határidőt.

Illetéket fizetni nem kell, ügyvédi képviselet nem kötelező.

A bejegyzéshez sem az alapító tagok, sem a képviselő aláírási címpéldánya nem kell.

A bíróság a beérkezett kérelmet és mellékleteit megvizsgálja, hogy azok tartalmilag és formailag megfelelnek-e a jogszabályi követelményeknek. A bejegyzésről végzésben határoz, s azt megküldi a képviselőnek és az ügyészségnek,

További adminisztratív teendők:

1. Az eredeti jogerős végzést és legalább egy teljes, a bejegyzés alapjául szolgáló dokumentum-sorozatot őrizzünk meg.

2. A jogerőre emelkedés napját követően az adószám és a statisztikai számjel megállapításához szükséges adatokat a bíróság továbbítja az állami adóhatósághoz és a KSH-hoz. Az adószámot és a statisztikai számjelet az adóhatóság és a KSH közli a bírósággal, amely azt hivatalból, elektronikus úton bejegyzi. Így az adószám és a statisztikai számjel kérését a szervezetnek már nem kell különállóan intézni.

3. Az adószám megszerzése után 8 napon belül az elektronikus hatósági ügyintézéshez (Ügyfélkapu) szükséges regisztrációt el kell végezni az okmányirodában.

4. A jogerős végzéssel, adószámmal lehet is menni a pénzügyintézetbe a bankszámlát megnyitni.

Nem kötelező, de hasznos lehet a képviselőnek aláírási címpéldányt készíttetni közjegyzővel, mert egyre több pályázatnál kéri ennek mellékelését.

6. 2. Alapítvány létesítésének folyamata

Az alapítvány létrehozásához szükséges vonatkozó jogszabályok: 1959. évi IV. tv. a Polgári Törvénykönyvről 74./A-F.§, 12/1990 (VI.13.) IM rendelet az alapítványok nyilvántartásának ügyviteli szabályairól, 2011. évi CLXXXI. törvény a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról.

Az alapítványt az alapító hozza létre az alapító okiratba foglalt nyilatkozatával, de a bírósági nyilvántartásba vétellel nyeri el jogi személyiségét, azaz ténylegesen a nyilvántartásba vételkor jön létre.

Ehhez az alapító feladatai:

1. El kell készíteni az alapító okiratot
2. Be kell szerezni a kuratóriumi tagok, képviselő, felügyelő bizottsági tagok feladatot elvállaló és összeférhetetlenségre vonatkozó, két tanúval hitelesített nyilatkozatát
3. Csatolni kell az alapító vagyon rendelkezésre bocsátásról szóló bizonylatokat
4. El kell készíteni a székhely használatára vonatkozó nyilatkozatot és a használat jogcímét igazoló iratot.
5. Az alapítói jogok gyakorlására kijelölt személynek nyilatkoznia kell a kijelölés elfogadásáról (írásos nyilatkozatban), ha kijelölésre kerül ilyen személy
6. Névviselést engedélyező okiratot, ha szükséges.

7. Csatolni kell a jogszabály szerinti alapítvány nyilvántartásba vételi kérelem nyomtatványt kitöltve és az alapító által aláírva.

Amennyiben elektronikus úton kívánja bejegyeztetni a szervezet, a nyilvántartásba vételi kérelmet elektronikusan tölti ki az alapító. A nyilvántartásba vételi kérelem (és egyéb kérelmek) űrlapjai a www.birosag.hu "Nyomtatványok, űrlapok" menüpontjában érhetőek el.

Bejelentkezés, nyilvántartásba vételi folyamat elindítása:

A fenti dokumentumokat egy példányban kell benyújtani a székhely szerint illetékes törvényszékhez, a fővárosban pedig a Fővárosi Törvényszékhez. Alapítványok és egyesületek választhatnak, hogy papír alapon vagy elektronikus úton nyújtják be a kérelmet és kommunikálnak a bírósággal. Papír alapú esetben a dokumentumok személyesen bevihetők az illetékes bíróságokhoz vagy postán ajánlott tértivevényes módon is beküldhetők. Elektronikus benyújtás esetén a www.birosag.hu oldalon adja be a szervezet a kérelmet. A nyilvántartásba vételi kérelmet az elektronikus űrlapon, a többi, fent felsorolt csatolt dokumentumot pedig elektronizálva adjuk be. A beadványokat elektronikus aláírással ellátva, vagy pedig biztonságos kézbesítési szolgáltatás igénybe vételével kell beadni. Egy okirat akkor tekintendő elektronikus okirati formába átalakítottnak, ha az okirat elektronikus másolatának képe megegyezik a papír alapú okirattal. Mindezeket egy példányban kell benyújtani és mindenből legyen nálunk is legalább egy teljes hitelesített másolat sorozat. Ha elektronikusan adjuk be az iratokat, akkor is meg kell őrizni a papír alapú okiratokat.

A nyilvántartásba vételi kérelmet a bíróság megvizsgálja, és amennyiben megfelelőnek találja, dönt az alapítvány nyilvántartásba vételéről. Erről végzést ad ki, s amennyiben az alapítvány létrejövele ellen fellebbezés nem érkezik, az alapítvány létrejön.

Az alapító okirat aláírásától számított 30 napon belül juttassuk el a bírósághoz az iratokat, mert ennyi a különböző okmányok érvényességi ideje.

Illetéket nem kell fizetni, ügyvédi képviselő nem kötelező.

Az alapításhoz sem az alapító, sem a képviselő aláírási címpéldánya nem szükséges.

További adminisztratív teendők:

Az eredeti jogerős végzést és legalább egy teljes, a bejegyzés alapjául szolgáló dokumentum-sorozatot fontos megőrizni.

A jogerőre emelkedés napját követően az adószám és a statisztikai számjel megállapításához szükséges adatokat a bíróság továbbítja az állami adóhatósághoz és a KSH-hoz. Az

adószámot és a statisztikai számjelet az adóhatóság és a KSH közli a bírósággal, amely azt hivatalból, elektronikus úton bejegyzi. Így az adószám és a statisztikai számjel kérését a szervezetnek már nem kell különállóan intézni.

Az adószám megszerzése után 8 napon belül az elektronikus hatósági ügyintézéshez (Ügyfélkapu) szükséges regisztrációt el kell végezni az okmányirodában.

A jogerős végzéssel, adószámmal lehet is menni a pénzügyintézetbe a bankszámlát megnyitni.

Most már célszerű, de nem kötelező a képviselőnek aláírási címpéldányt készíttetni közjegyzővel, mert egyre több pályázatnál kéri ennek bemutatását.

Az alapítvány a bejegyző végzés jogerőre emelkedése után nem vonható vissza. Ezután a kuratórium feladata az alapítvány működtetése, az alapító feladata pedig az alapítvány tevékenységének nyomon követése, a változások bírósági bejelentése, a kezelő szerv változása esetén a kinevezéssel, változással kapcsolatos bírósági eljárás megindítása.

Hivatkozott források

Alapítvány vagy egyesület (2018) <https://www.nonprofit.hu/tudastar/alapitvany-vagy-egyesulet> Letöltés ideje: 2018. április 30.

birosag.hu oldalak

civil.info.hu oldalak

1. számú melléklet - A nonprofit szektor jogi és statisztikai fogalmának kapcsolata

Forrás: Balogh, Bence – Mészáros, Geyza – Sebestény, István (2003): Módszer és gyakorlat. A nonprofit statisztika 10 éve 1992-2002. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest alapján saját szerkesztés

II. Fogalomtár

adomány A civil szervezetnek - létesítő okiratban rögzített céljaira - ellenszolgáltatás nélkül juttatott vagyon, áru, illetve nyújtott szolgáltatás.

Forrás: 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról

adományoztó szervezet A civil szervezetek számára nyújtandó adományok szervezésére és juttatására létrejött civil szervezet, amelynek létesítő okiratában e cél alapcélként került megjelölésre.

Forrás: 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról

jogi személy A jogi személy egy jogi szakkifejezés. Olyan szervezetet jelent, amely a természetes személyekhez hasonló módon jogképes: saját nevében jogokat szerzhet és kötelezettségeket vállalhat.

Forrás: Polgári Törvénykönyv 61. §.

jótekonyság A jótekonyság önzetlen segítségnyújtást jelent. Fogalomkörébe az önkéntes tevékenységek egy része éppúgy beletartozhat, mint a rászoruló csoportoknak, személyeknek és az őket segítő szervezeteknek juttatott adományok.

Forrás: Czike Klára – Kuti Éva (2006): Önkéntesség, jótekonyság, társadalmi integráció. Budapest, Nonprofit Kutatócsoport – Önkéntes Központ Alapítvány

közcéli tevékenység Személyek csoportja által, valamely a csoportnál tágabb közösség érdekében - más, e közösségbe nem tartozó személyek érdekeinek sérelme nélkül - végzett tevékenység.

Forrás: 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról

közhasznú tevékenység Minden olyan tevékenység, amely a létesítő okiratban megjelölt közfeladat teljesítését közvetlenül vagy közvetve szolgálja, ezzel hozzájárulva a társadalom és az egyén közös szükségleteinek kielégítéséhez.

Forrás: 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról

közhasznúság A közhasznúság egy minősítési besorolás, amely egyrészt bizonyos kedvezményekhez juttatja a szervezeteket, de egyúttal kötelezettségeket is előír e szervezetek részére, amely kötelezettségek főként a szervezet működésének nyilvánosságát szolgálják.

Forrás: Közhasznú vagy sem? <https://www.nonprofit.hu/tudastar/kozhasznu-vagy-sem>
Letöltés ideje: 2018. 01.15.

létesítő okirat Az egyesület alapszabálya, az alapítvány alapító okirata.

Forrás: 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról

nem pénzbeli támogatás értékkel rendelkező forgalomképes dolog, szellemi alkotás, illetve vagyoni értékű jog részben vagy egészében, véglegesen vagy ideiglenesen, teljesen vagy részben ingyenesen történő átruházása vagy átengedése, illetve szolgáltatás biztosítása.

Forrás: 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról

nonprofit gazdasági társaság A nonprofit gazdasági társaság sajátos működéssel létrehozott olyan társaság, amely nem tagjai jövedelemszerzésére irányul. A társaság üzletszerű gazdasági tevékenységet csak kiegészítő jelleggel folytathat. A társaság nyeresége a tagok között nem osztható fel. A társaság alapításához ügyvédi közreműködés kötelező és az illetékes Cégbíróságon kell eljárni.

Forrás: 2006. évi IV. tv. a gazdasági társaságokról

önkéntesség

Önkéntesen végzett tevékenység, amelyért végzője nem fogad el anyagi ellenszolgáltatást, és amelyet önmaga és családja esetleges hasznán túl elsősorban más személyek, társadalmi csoportok, a közösség épülése érdekében végez.

Forrás: Czike Klára – Kuti Éva (2006): Önkéntesség, jótekonyság, társadalmi integráció. Budapest, Nonprofit Kutatócsoport – Önkéntes Központ Alapítvány

pályázati felhívás Nyilvános vagy előre meghatározott körben közzétett felhívás, amely a pályázók összevetésére alkalmas feltételeket és a pályázattal elnyerhető cél szerinti juttatást, a

pályázat értékelésének lényeges feltételeit (beleértve a benyújtási és értékelési határidőket, valamint a pályázat elbírálására hivatottak körét) megjelöli.

Forrás: 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról

tartós adományozás A civil szervezet és az adományozó által írásban kötött szerződés alapján nyújtott pénzbeli támogatás, ha a szerződésben az adományozó arra vállal kötelezettséget, hogy az adományt a szerződéskötés (szerződésmódosítás) évében és az azt követő legalább három évben, évente legalább egy alkalommal - azonos vagy növekvő összegben - ellenszolgáltatás nélkül adja, azzal, hogy nem számít ellenszolgáltatásnak, ha a közhasznú szervezet a közhasznú szolgáltatás nyújtása keretében utal az adományozó nevére, tevékenységére.

Forrás: 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról

III. Gyakorlati feladatok

1. gyakorlat: Rövidített vita

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: A nonprofit szervezetek vezetése, menedzsmentje	
A gyakorlati feladat elnevezése: Rövidített vita	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 40 perc	
A gyakorlati feladat célja, hogy egy témakört több szempontból is megvitassunk, támogató és ellenző érveket gyűjtsünk egy-egy vitás kérdéshez kapcsolódóan, továbbá hogy fejlődjön a résztvevők kulturált vita készsége.	
A gyakorlati feladat célcsoportja bármely civil ismeretek a közösségi művelődésben témakör résztvevői	
A gyakorlati feladat részletes leírása A vita olyan együttműködésen alapuló tanulási tevékenység, amely kialakítja a résztvevőkben a saját álláspont melletti érvelés, a mások álláspontjának figyelmes meghallgatása, a mérlegelés, az empátia képességét. Vita közben fejlődnek az együttműködési készségek és a konszenzusra való hajlandóság. A gyakorlati feladat arra ad lehetőséget a résztvevők számára, hogy különféle témakörökhöz kapcsolódó vitatott kérdésekben beszélgetést, konstruktív vitát kezdeményezzenek egymással. A rövidített vita módszer lényeg, hogy meghatározott időkeretek és szabályrendszer szerint járjunk körbe egy témát, amely során a résztvevők különböző szerepek szerint viselkednek. A vita megkezdése előtt a gyakorlatot vezető szakember kiosztja a szerepkártyákat a csoportban. Szerepkártyák: Ellenző – nem ért egyet a tételmonddal, olyan érveket, szempontokat, példákat gyűjt, amelyek a saját igazát bizonyítják Támogató – egyet ért a tételmonddal, olyan érveket, szempontokat, példákat gyűjt, amelyek a saját igazát bizonyítják Bíró – nem vesz részt aktívan a vitában, megfigyeli a csoportok vitáját, a végén összefoglalja a látottakat A szerepkártyákat véletlenszerűen érdemes kiosztani, olyan módon, hogy a csoportok	

egyenlő létszámúak legyenek. Javasolt, hogy a bíró szerepéből max. 2 legyen a kártyapakliban vagy akár el is hagyható szerepkör. A véletlenszerűen kiosztott szerepkártyák, lehetőséget biztosítanak arra, hogy a csoporttagok azt is megtapasztalják, hogy milyen érzés a valódi véleményétől eltérő vélemény mellett kiállni. Emellett azonban azt a célt is szolgálják, hogy a résztvevők a sajátjuktól eltérő nézőpontból is megvizsgálják a kérdést.

Javaslatok a tételmondatokra a témakörhöz kapcsolódóan:

1. Az önkéntesség ingyen munka.
2. A magyar nonprofit szektor jelentős foglalkoztatási potenciállal rendelkezik.
3. A közösségi szolgálat egy szükséges rossz.
4. A civil szervezetek támogatottsága magas Magyarországon.
5. A civil szervezetek menedzselése könnyebb, mint a profitorientált vállalkozásoké.
6. A civil közösségben végzett munka, tagság hozzájárul az egyén életminőségének javulásához.
7. A civil szervezetek demokratikusan működnek.
8. Az egyesületet alapítani kedvezőbb, mint alapítványt.

A gyakorlatot vezető szakember a vitamenetnek megfelelően vezeti le a vitát, ügyelve az időkeretek pontos betartására.

A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése

A vita lényege nem a tételmondat igazságának elfogadása vagy tagadása, hanem a kulturált vitakészség fejlesztése, érvek és ellenérvek gyűjtése a vitában, valamint a különböző nézőpontok megismerése, érvek gyűjtése és megvitatása. Ezért a bíróknak vagy a gyakorlat vezetőjének sem az a feladata, hogy eldöntse melyik tábornak van igaza. A jó tételmondat nem ad egyértelműen eldönthető megoldásokat. A bírók és a gyakorlatot vezető személy feladata:

- megfigyelni és összefoglalni, amit a vita során tapasztalt
- értékelni a támogató és ellenző csoport vitakészségét (egymás meghallgatása vagy egymás szavába vágás, időkeretek betartása, egymásra való reflektálás stb.)
- megfigyelni, hogy a támogató és ellenző csoport mennyi érvet és ellenérvet tudott összegyűjteni
- megfigyelni, hogy melyik csoportnak voltak erősebb érvei

A vita végén a kiscsoportokat is kérdezzük meg, hogyan érezték magukat a szerepükben, mennyire volt könnyű vagy éppen nehéz érvelni a szerepükben. Érdekes kérdés lehet azt

is megkérdezni, a csoportoktól, hogy kik azok, akiknek a valódi véleményüktől eltérő nézőpontot kellett képviselni vagy ki az, aki a vita végén inkább átállna a másik csoportba.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas.

Eszközök

Toll, papír, csoportbontáshoz szerepkártyák

Alkalmazott módszerek (Egyéni feladatmegoldás, Páros feladatmegoldás, Kiscsoportos feldolgozás, megvitatás, Plenáris feldolgozás, megvitatás)

Plenáris feldolgozás, megvitatás

A gyakorlati feladat forrása

Dr. Juhász Erika – Pete Nikoletta, saját ötlete alapján

Felhasznált forrás: Bárdossy Ildikó - Dudás Margit - Pethőné Nagy Csilla - Priskinné

Rizner Erika (2002): A kritikai gondolkodás fejlesztése – Az interaktív és reflektív tanulás lehetőségei. Tanulási segédlet pedagógusok és pedagógusjelöltek számára a sajátélményű tanuláshoz, Pécs - Budapest, Pécsi Tudományegyetem, 383p.

Szükséges melléletek

Rövidített vita menetének leírása

Rövidített vita menete

1. Vitatéma meghatározása

2. Csapatok felosztása két csapatra: támogatók és ellenzők, kb. azonos létszámban legyenek.

3. Első felkészülés: A csapatok 10 percet kapnak az előzetes felkészülésre.

4. Vita első fázis

Támogató csoport: értelmezi a tételmondatot, és megkezdi az érvelést, erre 4 perce van.

Ellenző csoport: kérdéseket intézhet a Támogató csoporthoz, amelyekkel megkísérli érveit támadni, megzavarni. 2 percük van rá

Támogató csoport: röviden válaszolhat a kérdésekre. Erre 2 percük van.

5. Vita második fázis

Ellenző csoport: saját csapata szemszögéből értelmezi a tételmondatot, és megkezdi érvelését, erre 4 perce van.

Támogató csoport kérdéseket intézhet Ellenző csoporthoz, amelyekkel megkísérli érveit támadni, megzavarni. 2 percük van rá.

Ellenző csoport: röviden válaszolhat a kérdésekre. Erre 2 percük van.

6. Második felkészülési szakasz: A csapatok 5 perc időt kapnak az egyeztetésre, újabb érvek, válaszok gyűjtésére és a lehetséges konszenzus, megegyezés felé való elmozdulásra.

7. Vita harmadik fázis

Támogató csoport szószólója: folytatja a válaszadást, újabb érveket sorjáz és összegez. Erre 3 perce van.

Ellenző csoport szószólója: folytatja a válaszadást, újabb érveket sorjáz és összegez. Erre 3 perce van.

8. Megvitatás

Először a támogató, majd az ellenző csoport elmondhatja véleményét a feladatról

9. Tanári összegzés néhány mondatban.

2. gyakorlat: Mi városunk

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: A nonprofit szervezetek alapítása, adminisztratív működtetése	
A gyakorlati feladat elnevezése: A MI városunk projekt	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 60 perc	
A gyakorlati feladat célja, hogy a résztvevők az elméleti ismereteiket is felhasználva gondolkodjanak a nonprofit szervezetek létrehozásának indokoltságán, szükségességén, egy fiktív módon felvázolt település kapcsán. Mindemellett fontos fejlesztési cél, hogy a résztvevők gyakorolják a csoportmunkát és a nyilvános kommunikációt.	
A gyakorlati feladat célcsoportja bármely civil ismeretek a közösségi művelődésben témakör résztvevői	
A gyakorlati feladat részletes leírása A résztvevők azonos létszámú kiscsoportokban dolgoznak a feladat ideális megvalósításához 5-6 fős kiscsoportokra van szükség. A résztvevők feladat, hogy a kapott újságokból kivágott képek, kézi rajzolás és fantázia segítségével egy ideális várost tervezzenek a kiosztott csomagolópapírra. A város tervezésével kapcsolatos instrukciók: <ul style="list-style-type: none">- legyenek meg benne az alapellátást biztosító intézmények (oktatási, egészségügyi, kulturális intézmények stb.)- a városba bármi tervezhető (tengerpart, szőlőskert, autógyár stb.), amely a résztvevők fantáziájában megjelenik egy idilli város kapcsán- úthálózat, közlekedés tervezése- a várost el kell nevezni	
A városok megtervezésére minden kiscsoport 20 percet kap. A tervezésre rendelkezésre álló időkeret végén minden kiscsoport bemutatja 3 percen belül a városát.	
A városok megismerése után a résztvevők egyéni feladatot kapnak. Minden résztvevő egyénileg kitalál az általa tervezett város sajátosságaihoz illeszkedő nonprofit szervezetet, amely hozzájárul a város fejlesztéséhez, a társadalmi igények kiszolgálásához. A létrehozni kívánt nonprofit szervezet néhány alap jellemzőjét (pl. szervezeti forma, fő profil, fejlesztési cél, főbb tevékenységek) egyéni munka keretében meg kell határozni, amelyre 10 percet kap a felnőtt tanuló. A létrehozni kívánt nonprofit szervezet főbb	

jellemzőit, annak indokoltságát egy percben mutatja be a plénum előtt a tanuló. Fontos, hogy minden résztvevő pontosan egy percet kap, amelyben bemutatja a szervezetet, annak indokoltságát és gyakorolja a nagyobb csoport előtti kommunikációt. A gyakorlat kiegészíthető azzal is, hogy a résztvevők egyperces megszólalásait videokamerával rögzítjük, majd visszajátsszuk és elemezzük kommunikációs szempontból a felvételt.

A résztvevők egyben képviselőtestületi tagok is, akiknek az a feladatuk, hogy megítéljék, melyik szervezet létrehozása legyen támogatott. Ehhez szavazólapokat kapnak, amelyen mindenki 3 nonprofit szervezetre szavazhat (a sajátjára értelemszerűen nem). Miután minden szervezeti bemutató elhangzott, a résztvevők három, a saját véleményük szerint legjobbnak ítélt nonprofit szervezet nevét írják fel a szavazó cetlire, amelyeket a gyakorlatot vezető begyűjt, majd összesíti a szavazatokat és ismerteti az eredményeket.

A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése

A gyakorlati feladat értékelése plenárisan történik. A gyakorlat lehetőséget teremt a résztvevők fantáziájának és kreativitásának fejlesztésére, a nonprofit szervezetek sajátosságainak feltárására és a kommunikációs készségek fejlesztésére. A gyakorlatot vezető szakember a gyakorlat feldolgozása kapcsán beszélgetést kezdeményezhet a résztvevőkkel a nonprofit szervezetek létrehozásáról és arról, hogy a szervezetek tevékenységének, céljainak tervezését hogyan határozzák meg pl. egy település vagy térség adottságai, munkaerő-piaci helyzete, társadalmi szükségletei.

A gyakorlat végrehajtása további elemekkel bővíthető, pl. a megszavazott 3 nonprofit szervezet számára alapító dokumentumot készíthetnek a résztvevők kiscsoportokban.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas.

Eszközök

Újságok, szórólapok, színes filcek, olló, ragasztó csoportonként

Alkalmazott módszerek

Kiscsoportos feladatmegoldás, Plenáris feldolgozás, megvitatás

A gyakorlati feladat forrása

Dr. Juhász Erika – Pete Nikoletta, saját ötlete alapján

Szükséges mellékletek

Mi városunk szavazólap – Melléklet

Mi városunk szavazólap – Melléklet

<p style="text-align: center;">Szavazólap <i>A mi városunk projekt</i></p> <p>Az általam létrehozni javasolt nonprofit szervezet:</p> <p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p>	<p style="text-align: center;">Szavazólap <i>A mi városunk projekt</i></p> <p>Az általam létrehozni javasolt nonprofit szervezet:</p> <p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p>
<p style="text-align: center;">Szavazólap <i>A mi városunk projekt</i></p> <p>Az általam létrehozni javasolt nonprofit szervezet:</p> <p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p>	<p style="text-align: center;">Szavazólap <i>A mi városunk projekt</i></p> <p>Az általam létrehozni javasolt nonprofit szervezet:</p> <p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p>
<p style="text-align: center;">Szavazólap <i>A mi városunk projekt</i></p> <p>Az általam létrehozni javasolt nonprofit szervezet:</p> <p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p>	<p style="text-align: center;">Szavazólap <i>A mi városunk projekt</i></p> <p>Az általam létrehozni javasolt nonprofit szervezet:</p> <p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p>

3. gyakorlat: Nonprofit szervezeti formák

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: A nonprofit szervezetek alapítása, adminisztratív működtetése	
A gyakorlati feladat elnevezése: Nonprofit szervezeti formák	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 20 perc	
A gyakorlati feladat célja, hogy a résztvevők elsajátítsák a főbb nonprofit szervezeti formákat, tudjanak különbséget tenni az egyesület, alapítvány, civil társaság és nonprofit gazdasági társaság között, valamint ismerjék ezek főbb alapítási és működési sajátosságait.	
A gyakorlati feladat célcsoportja bármely civil ismeretek a közösségi művelődésben témakör résztvevői	
A gyakorlati feladat részletes leírása A résztvevők között kiosztjuk a mellékletben szereplő feladatlapot, amelynek megoldásán mindenki egyénileg dolgozik. A feladatlap kitöltésére 10 percet kapnak a résztvevők. A feladatlapok megoldásainak ellenőrzése plenárisan történik a gyakorlatot vezető szakember irányítása mellett. A megoldásokat a résztvevők közül néhány önként jelentkező ismerteti, a foglalkozás vezetője pedig szükség esetén korrigálja az elhangzott megoldást. Az ismeretek elmélyítésének céljából a résztvevőkkel tanbeszélgetést kezdeményez a gyakorlatot vezető szakember. A beszélgetéshez kapcsolódóan javasolt főbb kérdések: <ul style="list-style-type: none">- Milyen előnyei és hátrányai lehetnek az egyesületi formának?- Milyen előnyei és hátrányai lehetnek az alapítványi formának?- Milyen előnyei és hátrányai lehetnek a civil társasági formának?- Milyen előnyei és hátrányai lehetnek a nonprofit gazdasági társaság formának?- Milyen esetekben javasolható az egyes szervezeti formák létrehozása?	
A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése A gyakorlatot vezető szakember értékeli és szükség esetén korrigálja, valamint kiegészíti a résztvevők által ismerttetett feladatmegoldást. A plénum előtti munka lehetővé teszi az eltérő megközelítések, különbségek és hasonlóságok bemutatását, megvitatását, az egymástól való tanulást.	

Az egyéni feladatmegoldás és a megoldások ellenőrzése után a gyakorlat úgy is folytatható, hogy a résztvevők kiscsoportokban dolgoznak fel egy-egy kérdést, majd eredményeiket ismertetik a plénnummal.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas.

Eszközök

Toll, Nonprofit szervezeti formák – Feladatlap

Alkalmazott módszerek

Egyéni feladatmegoldás, Plenáris feldolgozás, megvitatás

A gyakorlati feladat forrása

Dr. Márkus Edina – Pete Nikoletta, saját ötlete alapján

Szükséges mellékletek

Nonprofit szervezeti formák – Feladatlap

Nonprofit szervezeti formák – Megoldó kulcs

Nonprofit szervezeti formák – Feladatlap

Az alábbi meghatározásokat egészítse ki a megfelelő szervezeti formák beírásával. Egy-egy szervezeti forma több helyre is kerülhet.

Beillesztendő szervezeti formák: alapítvány, egyesület, civil társaság, nonprofit gazdasági társaság

Míg _____ létrehozni tartós és közérdekű célra lehet, az _____ a tagok a saját érdekében hozzák létre. Az _____ alapító vagyonnal kell rendelkeznie, amelyről az alapítónak vagy alapítóknak kötelessége gondoskodni.

Az _____ irányítása a kuratórium kezében van, vagyis az alapító nincs többségben.

_____ alapítható minden olyan célra és tevékenységre, amely összhangban áll az Alkotmánnyal, és amelyet törvény nem tilt. Legalább 10 alapító tagra van szükség, és a tagok száma később sem lehet ennél kevesebb.

Elsődlegesen vállalkozási-gazdasági tevékenység végzésére sem _____ sem _____ nem hozható létre.

A _____ nem jogi személy, így létrehozása nem igényel bírósági, vagy hatósági bejegyzést, regisztrációt.

Léteznek azonban olyan gazdasági tevékenység végzésére létrejött szervezetek, amelyek bár nem számítanak nonprofitnak, mégis inkább tartoznak a civilek közé, mint a vállalkozókhoz. Ilyenek a _____.

Nonprofit szervezeti formák – Megoldó kulcs

Az alábbi meghatározásokat egészítse ki a megfelelő szervezeti formák beírásával. Egy-egy szervezeti forma több helyre is kerülhet.

Beillesztendő szervezeti formák: alapítvány, egyesület, civil társaság, nonprofit gazdasági társaság

Míg alapítványt létrehozni tartós és közérdekű célra lehet, az egyesületeket a tagok a saját érdekükben hozzák létre. Az alapítványnak alapító vagyonnal kell rendelkeznie, amelyről az alapítónak vagy alapítóknak kötelessége gondoskodni.

Az alapítvány irányítása a kuratórium kezében van, vagyis az alapító nincs többségben.

Egyesület alapítható minden olyan célra és tevékenységre, amely összhangban áll az Alkotmánnyal, és amelyet törvény nem tilt. Legalább 10 alapító tagra van szükség, és a tagok száma később sem lehet ennél kevesebb.

Elsődlegesen vállalkozási-gazdasági tevékenység végzésére sem alapítvány sem egyesület nem hozható létre.

A civil társaság nem jogi személy, így létrehozása nem igényel bírósági, vagy hatósági bejegyzést, regisztrációt.

Léteznek azonban olyan gazdasági tevékenység végzésére létrejött szervezetek, amelyek bár nem számítanak nonprofitnak, mégis inkább tartoznak a civilek közé, mint a vállalkozókhoz. Ilyenek a nonprofit gazdasági társaságok.

4. gyakorlat: Nonprofit szervezet alapításának folyamata

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: A nonprofit szervezetek alapítása, adminisztratív működtetése	
A gyakorlati feladat elnevezése: Nonprofit szervezet alapításának folyamata	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 20 perc	
A gyakorlati feladat célja, hogy a résztvevők alaposabban megértsék és elsajátítsák a nonprofit szervezetek alapításának folyamatát, amelyet az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény (Ectv.) szabályoz.	
A gyakorlati feladat célcsoportja bármely civil ismeretek a közösségi művelődésben témakör résztvevői	
A gyakorlati feladat részletes leírása A feladatot a résztvevők egyénileg oldják meg. A feladat megoldása során minden résztvevő megkapja a feladatlapot, amelynek kitöltésére 10 perc áll rendelkezésére. A feladatlap alapján a résztvevőknek megfelelő sorrendbe kell állítania az egyesület alapításának és a szükséges egyéb működési feltételek megteremtésének főbb lépéseit. Az egyéni feladatmegoldást követi a plenáris értékelés és megbeszélés.	
A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése A gyakorlatot vezető szakember értékeli és szükség esetén korrigálja, valamint kiegészíti a résztvevők által ismertett feladatmegoldást. A gyakorlat jó kiindulópontja lehet egy tanbeszélgetésnek, amely a civil szervezetek alapítása, működtetése témájában bármely irányba elmozdítható. A foglalkozásvezető szakember számára javasolt feldolgozást segítő kérdések: <ul style="list-style-type: none">- Ki vett már részt civil szervezet alapításában? Milyen tapasztalatokat szerzett?- Milyen feltételei vannak az alapítvány, illetve az egyesület alapításának?- Milyen célra hozna létre civil szervezetet saját településén és miért?	
Speciális helyszíni igények, körülmények Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas	
Eszközök	

Toll, Egyesület alapítás lépései – Feladatlap

Alkalmazott módszerek

Egyéni feladatmegoldás, Plenáris feldolgozás, megvitatás

A gyakorlati feladat forrása

Pete Nikoletta, saját ötlete alapján

Szükséges melléletek

Egyesület alapítás lépései – Feladatlap

Egyesület alapítás lépései – Megoldó kulcs

Egyesület alapítás lépései – Feladatlap

Állítsa helyes sorrendbe az egyesület alapításának lépéseit, amelyet sorszámozással jelöljön 1-12-ig!

- _____ Alírási címpéldány készíttetése közjegyzővel a szervezet hivatalos képviselője számára.
- _____ Pénzügyintézetben bankszámla megnyitása a szervezet számára.
- _____ A 10 alapító tag kimondja az egyesület megalakulását az alakuló ülésen.
- _____ Alakuló ülésen elfogadásra és aláírásra kerül az alapszabály.
- _____ Az egyesület képviselőjének és a tisztségviselőinek a megválasztása.
- _____ A Bíróság a beérkezett kérelmet és mellékleteit megvizsgálja, hogy azok tartalmilag és formailag megfelelnek-e a jogszabályi követelményeknek.
- _____ Legalább 10 alapító tag összegyűjtése a szervezet megalakulásához.
- _____ A Bíróság a bejegyzésről végzésben határoz, amelyet megküld a képviselőnek és az ügyésznek.
- _____ Az elektronikus hatósági ügyintézéshez (Ügyfélkapu) szükséges regisztráció elvégzése.
- _____ Bejelentkezés, nyilvántartásba vételi folyamat elindítása a székhely szerint illetékes megyei törvényszéknél.
- _____ Az alapításhoz szükséges összes dokumentum összeállítása benyújtásra.
- _____ Az adószám és a statisztikai számjel megérkezik a szervezet számára.

Egyesület alapítás lépései – Megoldó kulcs

1. Legalább 10 alapító tag összegyűjtése a szervezet megalakulásához.
2. A 10 alapító tag kimondja az egyesület megalakulását az alakuló ülésen.
3. Alakuló ülésen elfogadásra és aláírásra kerül az alapszabály.
4. Az egyesület képviselőjének és a tisztségviselőknak a megválasztása.
5. Az alapításhoz szükséges összes dokumentum összeállítása benyújtásra.
6. Bejelentkezés, nyilvántartásba vételi folyamat elindítása a székhely szerint illetékes megyei törvényszéknél.
7. A Bíróság a beérkezett kérelmet és mellékleteit megvizsgálja, hogy azok tartalmilag és formailag megfelelnek-e a jogszabályi követelményeknek.
8. A Bíróság a bejegyzésről végzésben határoz, amelyet megküld a képviselőnek és az ügyészségnek.
9. Az adószám és a statisztikai számjel megérkezik a szervezet számára.
10. Az elektronikus hatósági ügyintézéshez (Ügyfélkapu) szükséges regisztráció elvégzése.
11. Pénzintézetben bankszámla megnyitása a szervezet számára.
12. Aláírási címpéldány készíttetése közjegyzővel a szervezet hivatalos képviselője számára.

5. gyakorlat: Nonprofit szervezetek alapító dokumentumai

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: A nonprofit szervezetek alapítása, adminisztratív működtetése	
A gyakorlati feladat elnevezése: Nonprofit szervezetek alapító dokumentumai	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 90 perc	
A gyakorlati feladat célja, hogy a résztvevők alaposabban megértsék és elsajátítsák a nonprofit szervezetek alapításának folyamatát és az alapító dokumentum tartalmát összhangban az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvénnyel (Ectv.).	
A gyakorlati feladat célcsoportja bármely civil ismeretek a közösségi művelődésben témakör résztvevői	
A gyakorlati feladat részletes leírása A gyakorlati feladat kivitelezésében az Országos Bírósági Hivatal (OBH) honlapja (birosag.hu) nyújt segítséget, ahol elérhetőek a civil szervezetek bejegyzésével, módosításával, megszüntetésével, beszámolók készítésével és egyéb a hivatalos szervezeti működéssel kapcsolatos információk. Az OBH oldalán az Ectv-vel összhangban található az egyes szervezetek (egyesületek, alapítványok) nyilvántartásba vételi, ill. változásbejegyzési eljárása során alkalmazandó dokumentumok elkészítéséhez szükséges javasolt sablonokat. Ezek a sablondokumentumok a gyakorlatban többször előforduló hibák kiküszöbölése mellett, a Ptk. és a közhasznúsági törvény előírásainak figyelembevételével kerültek elkészítésre. Mindemellett azonban a bírósági eljárásokban való alkalmazásuk nem garantálja a kérelem pozitív elbírálását, de jó kiinduló anyag lehet a szervezetek hivatali ügyintézésében. Az azonos létszámú kiscsoportok feladata, hogy a kiscsoport általuk meghatározott célból létrehozandó civil szervezet számára készítsék el a birosag.hu oldalon elérhető alapszabály sablon felhasználásával a civil szervezet alapszabályát. A kiscsoportok között érdemes vegyesen kiosztani az egyes szervezeti formákat (egyesület, közhasznú egyesület, alapítvány, közhasznú alapítvány stb.), hogy ezzel is érzékelhetőek legyenek az egyes szervezeti formák alapítási és működési sajátosságai. A kiscsoportok 30 percet kapnak az alapszabály elkészítésére.	

A kiscsoportok röviden ismertetik a létrehozott szervezetek céljait, tevékenységeit, az alapító dokumentum főbb adatait.

Az alapító dokumentum megtervezése után az alapításhoz szükséges további dokumentumok is elkészíthetők kiscsoportos munka keretében, az OBH oldalon elérhető iratmintáknak megfelelően.

Alapítványok esetében az alapításhoz szükséges további lehetséges dokumentumok: tisztségelfogadó nyilatkozat, székhelyhasználat jogcímét igazoló okirat, névhasználatot engedélyező nyilatkozat, jegyzőkönyv, felügyelő bizottsági tag elfogadó nyilatkozat.

Egyesületek esetében az alapításhoz szükséges további lehetséges dokumentumok: tisztségelfogadó nyilatkozat, székhelyhasználat jogcímét igazoló okirat, névhasználatot engedélyező nyilatkozat, jegyzőkönyv, közgyűlés jelenléti ív, tagjegyzék, felügyelő bizottsági tag elfogadó nyilatkozat.

A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése

A gyakorlatot vezető szakember értékeli és szükség esetén korrigálja, valamint kiegészíti a résztvevők által ismertetett feladatmegoldást.

A végrehajtás értékelése során a gyakorlatot vezető szakember hívja fel a figyelmet az alapítvány és egyesület létrehozása közötti alapvető különbségekre, amelyek már az alapító dokumentumok elkészítése során is megfigyelhetők.

A gyakorlat értékelése során az ismeretek és folyamatok elmélyítése érdekében a gyakorlat zárásaként érdemes átismételni a résztvevőkkel az egyesület/alapítvány létrehozásának főbb lépéseit, folyamatát.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas

Eszközök

Toll, Nyomtatott alapítási dokumentumok

Alkalmazott módszerek

Kiscsoportos feladatmegoldás, Plenáris feldolgozás, megvitatás

A gyakorlati feladat forrása

Dr. Márkus Edina – Pete Nikoletta, saját ötlete alapján

Szükséges melléletek

Nyomtatott alapítási dokumentumok az Országos Bírósági Hivatal oldaláról:

<http://birosag.hu/allampolgaroknak/civil-szervezetek/okirat-sablonok>

6. gyakorlat: Fogalompárosító

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: A nonprofit szervezetek alapítása, adminisztratív működtetése	
A gyakorlati feladat elnevezése: Fogalompárosító	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 15 perc	
A gyakorlati feladat célja, hogy a résztvevők elsajátítsák a nonprofit szektor működéséhez kapcsolódó fontosabb fogalmakat.	
A gyakorlati feladat célcsoportja bármely civil ismeretek a közösségi művelődésben témakör résztvevői	
A gyakorlati feladat részletes leírása A résztvevők létszámából kiindulva azonos létszámú csoportokat alakít ki a foglalkozás vezetője. A feladat végrehajtásához a 3-4 fős kiscsoport ideális. Minden kiscsoport borítékban megkapja külön-külön kártyán a fogalmakat és külön-külön kártyán a meghatározásokat. (A fogalmakat és a meghatározásokat a melléklet tartalmazza.) A kiscsoportok feladata, hogy a fogalmakat párosítsák a meghatározásokkal, amelyre 10 percet kapnak. A borítékokban minden kiscsoport ugyanazokat a fogalmakat és meghatározásokat találja. Azonban a gyakorlat úgy is végrehajtható, hogy minden kiscsoport csak 5-5 fogalmat és meghatározását kap meg. A feladatlapok megoldásainak ellenőrzése plenárisan történik a gyakorlatot vezető szakember irányítása mellett. Minden csoport felváltva ismertet egy fogalmat a hozzá kapcsolódó meghatározással mindaddig, amíg el nem fogynak a fogalmak. A foglalkozás vezetője pedig szükség esetén korigálja az elhangzott megoldásokat.	
A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése A gyakorlatot vezető szakember értékeli és szükség esetén korigálja, valamint kiegészíti a kiscsoportok által ismertett feladatmegoldást. A feladat megoldása során a gyakorlatot vezető szakember képet kaphat arról, hogy az elméleti felkészítés keretében sikerült-e a résztvevőknek megérteni az egyes fogalmakat. A gyakorlat lehetőséget teremt arra, hogy a téves fogalomértelmezések helyükre kerüljenek.	
Speciális helyszíni igények, körülmények	

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas.

Eszközök

Toll, fogalmak és meghatározások szétvágva

Alkalmazott módszerek

Kiscsoportos feldolgozás, megvitatás, Plenáris feldolgozás, megvitatás

A gyakorlati feladat forrása

Dr. Márkus Edina – Pete Nikoletta, saját ötlete alapján

Szükséges melléletek

Fogalom párosító – Feladatlap

Fogalom párosító – Feladatlap

adomány

A civil szervezetnek - létesítő okiratban rögzített céljaira - ellenszolgáltatás nélkül juttatott vagyon, áru, illetve nyújtott szolgáltatás.

adományoztó szervezet

A civil szervezetek számára nyújtandó adományok szervezésére és juttatására létrejött civil szervezet, amelynek létesítő okiratában e cél alapcélként került megjelölésre.

létesítő okirat

Az egyesület alapszabálya, az alapítvány alapító okirata.

nem pénzbeli támogatás

értékkel rendelkező forgalomképes dolog, szellemi alkotás, illetve vagyoni értékű jog részben vagy egészében, véglegesen vagy ideiglenesen, teljesen vagy részben ingyenesen történő átruházása vagy átengedése, illetve szolgáltatás biztosítása.

Nyilvános vagy előre meghatározott körben közzétett felhívás, amely a pályázók összevetésére alkalmas feltételeket és a pályázattal elnyerhető cél szerinti

juttatást, a pályázat értékelésének lényeges feltételeit (beleértve a benyújtási és értékelési határidőket, valamint a pályázat elbírálására hivatottak körét) megjelöli.

pályázati felhívás

tartós adományozás

A civil szervezet és az adományozó által írásban kötött szerződés alapján nyújtott pénzbeli támogatás, ha a szerződésben az adományozó arra vállal kötelezettséget, hogy az adományt a szerződéskötés (szerződésmódosítás) évében és az azt követő legalább három évben, évente legalább egy alkalommal - azonos vagy növekvő összegben - ellenszolgáltatás nélkül adja, azzal, hogy nem számít ellenszolgáltatásnak, ha a közhasznú szervezet a közhasznú szolgáltatás nyújtása keretében utal az adományozó nevére, tevékenységére.

közcélú tevékenység

Személyek csoportja által, valamely a csoportnál tágabb közösség érdekében - más, e közösségbe nem tartozó személyek érdekeinek sérelme nélkül - végzett tevékenység.

közhasznú tevékenység

Minden olyan tevékenység, amely a létesítő okiratban megjelölt közfeladat teljesítését közvetlenül vagy közvetve szolgálja, ezzel hozzájárulva a társadalom és az egyén közös szükségleteinek kielégítéséhez

törzsvagyon

Az induló tőke, megnövelve alapítvány esetében a csatlakozók által kifejezetten az induló tőke növelése érdekében rendelkezésre bocsátott vagyonnal.

vezető tisztségviselő

Az alapítvány kezelője, illetve kezelő szervének (szervezetének) és - amennyiben az alapítványnak van felügyelő szerve - felügyelő szervének elnöke és tagja, továbbá - ha az alapítvány kezelő szerve (szervezete) elkülönült jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet vagy állami szerv - a kezelő szerv (szervezet) egyszemélyi felelős vezetője vagy ilyen jogkörben eljáró testületének tagja.

Az egyesület ügyintéző és képviseleti szervének vagy - amennyiben az egyesületnek van felügyelő szerve - a felügyelő szerv elnöke és tagja.

legfőbb szerv

Az alapítvány kezelő szerve (szervezete), az egyesület taggyűlése vagy a létesítő okirat rendelkezései szerint közvetlenül vagy közvetett módon választott testület.

közszolgáltatási szerződés

Valamely közfeladat - vagy annak egy része - ellátására a szerv nevében történő ellátására kötött írásbeli szerződés. Nem minősül közszolgáltatási szerződésnek azon közszolgáltatással kapcsolatban kötött szerződés, amelynek nyújtása jogszabályban meghatározott feltételeken alapuló engedélyhez van kötve;

közfeladat

Jogszályban meghatározott állami vagy önkormányzati feladat, amit az arra kötelezett közérdekből, haszonszerzési cél nélkül, jogszályban meghatározott követelményeknek és feltételeknek megfelelően végez, ideértve a lakosság közszolgáltatásokkal való ellátását, valamint e feladatok ellátásához szükséges infrastruktúra biztosítását is.

Civil szervezet működésének földrajzi kiterjedése, amely lehet:

hatókör

a) helyi: a működés területe a székhely (illetve telephelyek) településére vagy annak egy részére korlátozódik;

b) területi: a működés kiterjedése a helyi kiterjedést meghaladja, de nem éri el az országos szint követelményeit;

c) országos: a civil szervezet legalább hét megyében tartós tevékenységet végez;

d) nemzetközi: a civil szervezet több országban fejti ki tevékenységét.

induló tőke

A civil szervezet létrehozásakor az alapító(k), illetve alapító tag(ok) által a civil szervezet rendelkezésére bocsátott vagyon

gazdálkodó tevékenység

Azon tevékenységek összessége, amelyek a civil szervezet vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzetére kiható gazdasági eseményt eredményeznek.

gazdasági-vállalkozási tevékenység

A jövedelem- és vagyonszerzésre irányuló vagy azt eredményező, üzletszerűen végzett gazdasági tevékenység, ide nem értve az adomány (ajándék) elfogadását, továbbá a bevétellel járó, létesítő okiratban meghatározott cél szerinti, valamint a közhasznú tevékenységet.

felelős személy

A civil szervezet létesítő okiratában és belső szabályzataiban vezető tisztségviselőként megjelölt vagy egyébként érdemi döntési jogkörrel rendelkező személy, valamint az a személy, aki a létesítő okirat felhatalmazása, a civil szervezet legfőbb szervének határozata vagy szerződés alapján a civil szervezet képviselőjére vagy pénzforgalmi számlája feletti rendelkezésre jogosult.

elsődlegesen gazdasági-vállalkozási tevékenységű szervezet

Azon szervezet, amelynek éves összes bevétele hatvan százalékát eléri vagy meghaladja a gazdasági-vállalkozási tevékenységből származó éves összes bevétele.

Valamely közfeladat államháztartáson kívüli szervezet

által történő ellátását, valamint e feladat ellátásához közvetlenül kapcsolódó, arányos működési költségeket finanszírozó költségvetési támogatás.

feladatfinanszírozást szolgáló költségvetési támogatás

7. gyakorlat: Éves munkaterv készítése

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: A nonprofit szervezetek vezetése, menedzsmentje	
A gyakorlati feladat elnevezése: Éves munkaterv készítése	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 60 perc	
A gyakorlati feladat célja, hogy a résztvevők egy konkrét vagy fiktív civil szervezet éves munkatervét elkészítsék, ezzel is megismerve a civil szervezetek munkáját, valamint segítve az éves tervezési feladatokat.	
A gyakorlati feladat célcsoportja bármely civil ismeretek a közösségi művelődésben témakör résztvevői	
A gyakorlati feladat részletes leírása A résztvevők kiscsoportokban oldják meg a feladatot, amely során egy általuk jól ismert civil szervezet vagy egy fiktív civil szervezet számára állítanak össze éves munkatervet a mellékelt feladatlap alapján. A munkatervben fontos, hogy elkülönítsék azokat a programokat, amelyek havi vagy heti rendszerességgel valósulnak meg, illetve amelyek eseti jelleggel egy-egy ünnepkörhöz, évfordulóhoz, pályázati projekthez kapcsolódóan kerülnek megszervezésre. <i>Egy konkrét példa a gyakorlat megoldásának szemléltetésére:</i> <i>Egy hagyományörző egyesület működtet egy felnőtt néptáncsoportot, akik minden héten pénteken 17-20 óra között tartják próbáikat. Ez a program a rendszeres programok közé kerül. Szintén ez az egyesület a Tánc világnapja alkalmából április 29-én Néptánc gálát szervez, amelyre meghívja a testvértelepülések néptánc csoportjait is. Ez az esemény az eseti jellegű programok közé kerül a munkatervben.</i> A táblázat minden rovatát ki kell töltenie a csoportoknak, az alábbiak szerint: Időpont: itt szerepelhetnek konkrét időpontok (pl. 2018.04.29. 14.00-20.00) vagy periodikus ismétlődés (pl. minden héten pénteken 17.00-20.00) vagy tervek (pl. 2018. október) Program neve: pl. Női torna, Ping-pong edzés, Könyvbemutató, Adventi kézműves foglalkozás, Nyári lovas tábor, Hollókői kirándulás stb. Helyszín: pl. Egyesületi klubterem, DAB székház, Hollókő, Sportpálya stb. Felelős: fiktív szervezet esetén nem konkrét személy név, hanem pl. egyesületi pozíció	

(tagság, elnök, alelnök, ifjúsági tagozat vezetője stb.)

Tervezett célcsoport és várható létszám: pl. Egyesületi tagság, kb. 25 fő, Néptáncsoportok, kb. 6 csoport, kb 60 fő, általános iskolás gyerekek, kb. 30 fő stb.

Amennyiben létező civil szervezet éves munkatervét készítik el a kiscsoportok az állandó, jól működő programok mellett, tervezzenek olyan programokat is, amelyek a tagság érdeklődésének megfelelő, de új színfoltot jelent az eddig megszokott tevékenységek között.

Amennyiben fiktív civil szervezet éves munkatervét készítik el a kiscsoportok, ügyeljenek arra, hogy a tervezett programok illeszkedjenek a szervezet céljaihoz, alapszabályában rögzített tevékenységi körökhöz.

A kiscsoportos feladatmegoldást követően a csoportok ismertetik az egyes munkaterveket. Az ismertetésben a sajátosságokra térjenek ki, amelyhez kötődően 1-2 példát is említsenek a tervezett programok közül.

A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése

A gyakorlat értékelése során a kiscsoportos feladatmegoldás értékelésére kerül a hangsúly, amely lehetőséget nyújt egy civil szervezet munkájának megismeréséhez, éves tevékenységeinek megtervezéséhez.

Javaslat arra az esetre, ha a képzési csoport résztvevői nem ismernek civil szervezetet vagy nem kötődnek egy szervezethez sem vagy a fiktív szervezet felállítása sem működőképes:

A [Birosag.hu](http://birosag.hu) oldalon (<http://birosag.hu/allampolgaroknak/civil-szervezetek/civil-szervezetek-nevjegyzeke-kereses>) keresztül elérhető a civil szervezetek névjegyzéke és abban a civil szervezetek alapszabálya is. A gyakorlatot vezető szakember innen letölthet alapszabályokat, amely alapján már az egyes kiscsoportok az adott szervezetnek megfelelő munkatervet tudnak készíteni.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas.

Eszközök

Toll, éves munkaterv adatlap

Alkalmazott módszerek

Kiscsoportos feldolgozás, megvitatás, Plenáris feldolgozás, megvitatás

A gyakorlati feladat forrása

Pete Nikoletta saját ötlete alapján

Szükséges melléletek

Éves munkaterv – Feladatlap

Munkaterv

Szervezet neve:

Időszak:

Ügyeleti/Nyitvatartási idők:

Rendszeres programok:

Időpont	Program neve	Helyszín	Felelős	Tervezett célcsoport és várható létszáma

További eseti programok havi bontásban:

Időpont	Program neve	Helyszín	Felelős	Tervezett célcsoport és várható létszáma

8. gyakorlat: Civil C-SWOT elemzés

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: A nonprofit szervezetek vezetése, menedzsmentje	
A gyakorlati feladat elnevezése: Civil C-SWOT elemzés	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 120 perc	
A gyakorlati feladat célja, hogy a résztvevők egy konkrét civil szervezet megismerésével képet kapjanak egy civil szervezet működéséről, menedzseléséről, erőforrásairól és fejlesztési lehetőségeiről.	
A gyakorlati feladat célcsoportja bármely civil ismeretek a közösségi művelődésben témakör résztvevői	
A gyakorlati feladat részletes leírása A résztvevők egyénileg oldják meg a feladatot, amely során kiválasztanak egy konkrét, lehetőség szerint kulturális célú civil szervezetet (pl. egyesület, alapítvány, nonprofit gazdasági társaság) és megismerik annak szakmai munkáját, tevékenységeit, napi működését, menedzselését stb.. A szervezet megismerését intézménylátogatással, interjú készítésével, dokumentumelemzéssel és a szervezet honlapjának tanulmányozásával teszik meg. Ezt követően, a mellékelt feladatlap alapján készítik el a szervezetre vonatkozó C-SWOT elemzést. A C-SWOT elemzés mindig az aktuális helyzet leírására épül, amely pl. egy szervezet működésének elemzéséhez, struktúrájának felvázolásához biztosít keretet. Megalapozhatja a szervezeti működés fejlesztését, a problémák feltárását és akár egy stratégia felé való továbblépést is. A C-SWOT egy angol betűszó, amely a C umber (korlátok), S trengths (erősségek), W eaknesses (gyengeségek) O pportunities (lehetőségek), T hreats (veszélyek) kezdőbetűiből áll össze. A korlátok a szervezettől független külső tényezők, amelyekre a szervezetnek nincs vagy csak nagyon kevés ráhatása van. Pl. a civil szervezetek működését meghatározó jogszabályi környezet változása Az erősségek a szervezetre jellemző, belső pozitív tulajdonságok, jellemzők, amelyek tovább fejleszthetőek, bővíthetőek. Pl. a civil szervezet aktív tagsággal rendelkezik A lehetőségek olyan adottságok, amelyeket nem/kevésbé tudunk befolyásolni, de kedvezőek és rájuk építve felhasználhatjuk az erősségeinket. Pl. új klubok indítása az	

aktív tagság számára

A gyengeségek olyan tulajdonságok vagy adottságok, amelyek nem jól működnek, de lehet rá befolyással a szervezetre, hogy jobb legyen a helyzet. Pl. főállású munkatárs hiánya

A veszélyek olyan korlátok, negatív tényezők, amelyeket nem/kevésbé tudunk befolyásolni és kockázatot jelenthetnek. Pl. szervezeti adminisztráció akad a főállású munkatárs hiányában

A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése

A résztvevő egyéni feladatmegoldására kerül a hangsúly a gyakorlat során, amely lehetőséget nyújt egy civil szervezet megismerésére, ezáltal tapasztalatszerzésre a civil menedzsment terén. A feladatmegoldás által a résztvevők véleményének, javaslatainak is teret enged a gyakorlat, valamint a kapcsolati hálójuk, a civil szervezetekkel való együttműködések kialakításában is gyakorlatot szerezhetnek.

A végrehajtás értékelés történhet az oktató által egyénileg vagy plénum előtt. A plénum előtti értékelés részeként a résztvevők egyenként bemutatják a megismert szervezetek C-SWOT elemzését, majd a csoport többi tagja és a gyakorlatot vezető is kiegészítheti szükség esetén korigálhatja az elhangzottakat.

A feladat értelmezhető egy tanegység gyakorlati jellegű vizsgakövetelményének is, amelyet a tanegység oktatója értékel. A feladat kiegészíthető a civil szervezet bemutatásának kérésével is.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Fogadóképes civil szervezet a C-SWOT elemzés elkészítéséhez

Eszközök

C-SWOT – Feladatlap

Alkalmazott módszerek

Egyéni feladatmegoldás, Plenáris feldolgozás, megvitatás

A gyakorlati feladat forrása

Pete Nikoletta saját ötlete alapján

Szükséges mellékletek

C-SWOT – Feladatlap

C-SWOT – Feladatlap

<p>KORLÁTOK</p> <p>Külső – negatív Pl. változó jogszabályi környezet</p> <p>-</p> <p>-</p> <p>-</p>	
<p>ERŐSSÉGEK GYENGESÉGEK</p>	
<p>+ Belső – pozitív</p> <p>Pozitív dolgok, amik jól működnek és lehet rá befolyásom, hogy még jobban működjön</p> <p>Pl. aktív tagság</p> <p>-</p> <p>-</p>	<p>- Belső – negatív</p> <p>Olyan adottságok/tulajdonságok, amelyek nem jól működnek, de lehet rá befolyásom, hogy jobb legyen a helyzet</p> <p>Pl. főállású munkatárs hiánya</p> <p>-</p> <p>-</p> <p>-</p>
<p>LEHETŐSÉGEK VESZÉLYEK</p>	
<p>+ Külső – pozitív</p> <p>Olyan adottságok, amelyeket nem/kevésbé tudunk befolyásolni, de kedvezőek és rájuk építve kihasználhatjuk az erősségeinket</p> <p>Pl. új klubok indítása</p> <p>-</p> <p>-</p> <p>-</p>	<p>- Külső – negatív</p> <p>Olyan korlátok, negatív tényezők, amelyeket nem/kevésbé tudunk befolyásolni és kockázatot jelentenek</p> <p>Pl. a szervezeti adminisztráció akadozik</p> <p>-</p> <p>-</p> <p>-</p>

9. gyakorlat: Belső kommunikációs eszközök előnyei és hátrányai

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: A nonprofit szervezetek vezetése, menedzsmentje	
A gyakorlati feladat elnevezése: Belső kommunikációs eszközök előnyei és hátrányai	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 30 perc	
A gyakorlati feladat célja, hogy a résztvevők a civil szervezetekben leggyakrabban használt belső kommunikációs eszközök alkalmazásának lehetőségeit, nehézségeit megismerjék és hatékonyan tudják alkalmazni a civil szervezetekben.	
A gyakorlati feladat célcsoportja bármely civil ismeretek a közösségi művelődésben témakör résztvevői	
A gyakorlati feladat részletes leírása A gyakorlat megoldása több fázisból áll, amelyek tovább kombinálhatóak vagy adott esetben el is hagyhatóak. 1. fázis: A résztvevők a gyakorlat vezetőjének koordinálása mellett plenárisan összegyűjtik a főbb belső kommunikációs eszközöket, amelyeket a civil szervezetek a leggyakrabban alkalmaznak a vezetőség, tagság és a célcsoport köreiben való kapcsolattartásban. A foglalkozás vezetője flipchart táblán vezeti a résztvevők által említett kommunikációs eszközöket. A leggyakoribb eszközök:	
<ul style="list-style-type: none">- szervezeti megbeszélések, stábülések- közgyűlés- belső továbbképzések- belső műhelymunka- egyéni és csoportos értékelések- hirdetőtábla- közös naptár (pl. Drive vagy fali tervező)- Google drive dokumentumok (pl. excel, word)- szerver gép- Facebook csoport- szervezeti honlap és belső honlap (sites.google)- belső adatbázisok, dokumentációk- belső levelezőlisták, körlevelek	

- elektronikus vagy nyomtatott hírlevelek
- belső újságok
- szervezeti rendezvények (pl. családi nap, egyesületi karácsony stb.)
- munkaidőn kívüli közös tevékenységek

2. fázisa: A résztvevők közel azonos létszámú kiscsoportokat hoznak létre. Minden kiscsoport kap a foglalkozásvezetőtől 1-1 belső kommunikációs eszközt, az előzőekben összegyűjtöttek közül. A kiscsoportok feladat, hogy a kapott kommunikációs eszköz előnyeit és hátrányait gyűjtsék össze. Az előnyöket zöld filccel, a hátrányokat pedig piros filccel írják fel az A3-as lapra a kiscsoportok. Ebben a fázisban a szükséges idő a csoportmunkára kb. 10-15 perc.

3. fázis: A résztvevők által elkészített jegyzeteket a gyakorlat vezetője összegyűjti és a falra kiteszi egymástól távolabb, az tanterem különböző pontjain. Ezt követően mindenki feláll és körbejárva a teremben megismeri az egyes csoportok munkáját és kék színű tollal kiegészítéseket ír az egyes csoportok által elkészített előnyök-hátrányok listára. Erre a fázisra a résztvevők számának függvényében kb. 5-10 perc szükséges.

4. fázis: A foglalkozás vezetője néhány mondatban összefoglalja a csoportok munkájának néhány főbb eredményét és saját észrevételeit, esetleg kiegészíti a jegyzeteket.

A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése

A második fázis során a résztvevők csoportban gondolkodnak a feladat megoldásán, amely során a csoporthatás is érvényesül. A feladatot levezető segítheti a feladat megoldását azzal, hogy egy-két példát mond a csoportoknak. A kiscsoportos munkát követően minden kiscsoport plenárisan ismerteti a feladatmegoldást, amelyet a többi kiscsoport kiegészíthet újabb szempontokkal. A gyakorlatot vezető szakember értékeli és szükség esetén korrigálja, valamint kiegészíti a csoportok által ismertetett feladatmegoldást.

A plénum előtti munka lehetővé teszi az eltérő megközelítések, különbségek és hasonlóságok bemutatását, megvitatását, az egymástól való tanulást.

A gyakorlat egyik fontos konklúziója, hogy a hatékony belső kommunikáció egyik lehetősége, ha többféle kommunikációs eszközt együttesen alkalmaz a szervezet. Fontos azt is látni és tudni, hogy kik a szervezet célcsoportjai, tagjai milyen kommunikációs eszközt ismernek és használnak szívesen, amely segítségével biztosan továbbítható információ számukra.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas.

Eszközök

A3-as lap, piros és zöld filcek, toll

Alkalmazott módszerek

Kiscsoportos feldolgozás, megvitatás, Plenáris feldolgozás, megvitatás

A gyakorlati feladat forrása

Pete Nikoletta saját ötlete alapján

Szükséges melléletek

--

10. gyakorlat: „Az én történetem” kampány

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: A nonprofit szektor társadalmi, gazdasági szerepei	
A gyakorlati feladat elnevezése: „Az én történetem” kampány	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 30 perc	
A gyakorlati feladat célja jó gyakorlatként megismertetni „Az én történetem” kampányt, amely a civilszervezetek által végzett hiánypótló tevékenység népszerűsítésére jött létre. Továbbá a résztvevők érzékenyítése a civil szervezetek és az általuk végzett munka iránt.	
A gyakorlati feladat célcsoportja bármely civil ismeretek a közösségi művelődésben témakör résztvevői	
A gyakorlati feladat részletes leírása A gyakorlatot vezető személy röviden ismerteti „Az Én történetem” kampány részleteit. Erről további információk elérhetőek itt: http://sziamaci.hu/az-en-tortenetem/cikkek A foglalkozás vezetője bemutatja a kampány honlapján elérhető kisfilmek, történet leírások közül néhányat a csoportnak. A bemutatásra ajánlott anyagok és elérhetőségük: <i>Szöveges leírások:</i> Sándor és a Lépéselőny Egyesület http://sziamaci.hu/az-en-tortenetem/cikkek/sandor-es-a-lepeselony-egyesulet Norbert és a Lélektér Alapítvány http://sziamaci.hu/az-en-tortenetem/cikkek/norbert-es-a-lelekter-alapitvany <i>Videók:</i> Judit és az AURA Autistákat Támogató Közhasznú Egyesület http://sziamaci.hu/az-en-tortenetem/cikkek/judit-es-az-aura-autistakat-tamogato-kozhasznu-egyesulet (1,38 perc) Hegedűs D. Géza http://sziamaci.hu/videok (1,33 perc) Novák Péter http://sziamaci.hu/videok (0,35 perc) A történetek közös elolvasása, illetve a kisfilmek megtekintése után a gyakorlat vezetője beszélgetést kezdeményez a csoporttal. A feldolgozást segítő kérdések: - Mi a véleményük a kampányfilmekről? Mennyiben segítik ezek a filmek vagy történet leírások a civil szervezetek által végzett munka bemutatását? - Ismernek-e további kampányokat, amelyek a civil szektor társadalmi szerepvállalását hangsúlyozzák és erősítik? (pl. 1% kampány stb.)	

A gyakorlat plenáris végrehajtását követően a résztvevők egyénileg otthoni munkavégzés keretében a mellékletben megadott sablonnak megfelelően leírják saját vagy más embertársuk személyes történetét, amely civil szervezethez kapcsolható. Ha a résztvevőnek nincsen saját története, élménye, amely civil szervezethez köthető, akkor készítsen interjút egy olyan személlyel, aki szívesen megosztja tapasztalatait, élményét. Az interjú beszélgetés alapján a résztvevő készítse el az egy oldal terjedelmű eseteleírást.

A mellékelt sablon a www.sziamaci.hu oldalról került letöltésre. A kampány szervezői ebben a sablonban várják az érintettek személyes történeteit.

A résztvevők a következő alkalommal be is mutathatják a plénum előtt történeteiket.

A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése

A gyakorlat vezetője egyfajta jó gyakorlatként mutatja be „Az én történetem kampányt” a résztvevőknek. A gyakorlat vezetője szabadon dönthet arról, hogy a megnevezett honlapról mely video anyagokat mutatja be, valamint a feldolgozást segítő kérdések köre is bővíthető.

A közös beszélgetés lehetővé teszi az eltérő megközelítések, vélemények bemutatását, megvitatását, az egymástól való tanulást.

A gyakorlat által a résztvevők érzékenyítése valósul meg, többek között a civil szervezetek karitatív és szociális tevékenysége iránt.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem

Eszközök

A www.sziamaci.hu oldalon elérhető kisfilmek bemutatásához szükséges technikai eszközök (laptop, projektor, hangfal)

Alkalmazott módszerek

Plenáris feldolgozás, megvitatás, Egyéni feladatmegoldás,

A gyakorlati feladat forrása

Pete Nikoletta ötlete alapján „Az Én történetem kampány” felhasználásával

Szükséges melléletek

Az Én történetem adatlap

Az Én történetem – Feladatlap

AZ ÉN TÖRTÉNETEM

(max. terjedelem: 1 db A4-es oldal, a segítő kérdések nélkül)

Mi a problémám? Miből ered, mi vezetett ide, miben nehezíti meg az életem.

Mi volt az a pont, amikor már nem bírtam tovább? Mikor éreztem azt, hogy egyedül ez nem megy tovább? Sem a probléma elviselése, sem a megoldása?

Mi volt és ki(k)től érkezett a megoldás? A segítő civil szervezet, ill. képviselőjének rövid bemutatása. Kik ők, mit tettek érted?

Mi volt a megoldás? A megoldás hatása az életedre, a hosszú távú változás kezdete.

Mi volt a megoldás? A megoldás hatása az életedre, a hosszú távú változás kezdete.

Érzelmi visszacsatolás Mit jelent számodra ez a történet és hogyan hat a mindennapjaidra?

Forrás: <http://sziamaci.hu/az-en-tortenetem/cikkek>

11. gyakorlat: Civilmenedzsment feladatai

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: A nonprofit szervezetek vezetése, menedzsmentje	
A gyakorlati feladat elnevezése: Civilmenedzsment feladatai	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 40 perc	
A gyakorlati feladat célja, hogy a résztvevők megismerjék a civil szervezetek vezetése és mindennapi működtetése kapcsán felmerülő főbb feladatokat 4 nagy feladatcsoport köré rendezve.	
A gyakorlati feladat célcsoportja bármely civil ismeretek a közösségi művelődésben témakör résztvevői	
A gyakorlati feladat részletes leírása A civil szervezetek működtetése és vezetési feladatai 4 főbb feladatcsoportba sorolhatóak: humán erőforrás menedzsment feladatok, dokumentációs/jogi feladatok, működtetési/műszaki feladatok és pénzügyi/forrásteremtési feladatok. A gyakorlat során a résztvevők kiscsoportokban dolgozva gyűjtik össze az egyes feladatcsoportok főbb feladatait. A feladatmegoldás 1. fázisában a résztvevőket lehetőség szerint négy, azonos létszámú csoportra bontjuk. Mind a 4 csoport megkapja valamely feladatcsoportot. Az lesz a kiscsoportok feladata, hogy minél több feladatot, tevékenységet gyűjtsön a kapott feladatcsoport kapcsán. A kiscsoportok csomagolópapírra írják fel a feladatokat. A gyakorlat megoldásának ezen fázisára a kiscsoportok kb. 15 percet kapnak. A feladatmegoldás 2. fázisában minden kiscsoport kihelyezi a csomagolópapírokat a falra, majd egyenként bemutatják a csoportmunka eredményét felsorolva, hogy milyen főbb feladatokat gyűjtöttek össze. A kiscsoportoknak a gyakorlat vezetője lehetőséget ad arra, hogy egymás listáját kiegészítsék. Az egyes kiscsoportok által elhangzott kiegészítések, javaslatok felkerülnek a megfelelő csomagolópapírokra.	
A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése A gyakorlat vezetője a feladat 1. és 2. fázisában elsődlegesen ismerteti a feladatot, szükség esetén példákkal segíti a csoportmunkát és koordinálja a feladatmegoldást. Különösen a feladatmegoldás 2. fázisában a csoportok közötti kommunikációt és egymás véleményének meghallgatását ösztönzi. Ügyel arra, hogy minden kiscsoport véleménye,	

javaslata meghallgatásra és megvitatásra kerüljön. A kiscsoportok közötti kooperációt, egymás véleményének meghallgatását és mérlegelését segíti. A feladatmegoldás során fontos feladata a gyakorlat vezetőjének az is, hogy a résztvevők válaszait szükség esetén korigálja, az esetleges félreértéseket vagy téves feladatmegoldásokat kezelje, javítsa.

A feladat ismertetése során érdemes a gyakorlat vezetőjének 1-2 konkrét példát mondani minden feladatcsoport kapcsán, hogy ezzel is segítse a résztvevőket a kiscsoportos gondolkodás beindításában.

Az értékelés során a csoport vezetője hívja fel a figyelmet arra, hogy a civil szervezetek vezetése és menedzselése összetett feladat és az egyes tevékenységek sok esetben összefüggésben vannak egymással, így nem feltétlenül sorolhatóak be mindig egyértelműen egyik vagy másik feladatcsoportba.

A gyakorlatvezetője számára kiindulásképpen minden feladatcsoport kapcsán felsorolunk néhány feladatot a mellékletben (Feladatcsoportok főbb feladatai – Megoldó kulcs), amelyeken túl természetesen a kiscsoportok által javasolt egyéb feladatok is részei lehetnek a helyes feladatmegoldásnak.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas.

Eszközök

4 db csomagolópapír, 4 db filc, blue tack

Alkalmazott módszerek

Kiscsoportos feldolgozás, megvitatás, Plenáris feldolgozás, megvitatás

A gyakorlati feladat forrása

Pete Nikoletta ötlete alapján

Szükséges mellékletek

Feladatcsoportok főbb feladatai – Megoldó kulcs

Feladatcsoportok főbb feladatai – Megoldó kulcs

1. Humán erőforrás menedzsment feladatok

- szervezeti stratégiaalkotás
- munkakörtervezés
- munkatársak felvétele
- tagok/célcsoport toborzása
- tagok/munkatársak elégedettségének megteremtése
- tagok/munkatársak folyamatos motiválása
- kapcsolattartás együttműködő partnerekkel, szolgáltatókkal, szakmai szervezetekkel, szakemberekkel
- új kapcsolatok és megbízások felkutatása
- szakmai programok megvalósítása, koordinációja
- versenyképesség biztosítása
- társadalmi felelősségvállalás

2. Pénzügyi/forrásteremtési feladatok

- könyvelés, bérszámfejtés
- éves pénzügyi jelentés és közhasznúsági beszámoló készítése
- pályázatfigyelés
- pályázatírás
- projektek pénzügyi elszámolása
- költségvetés készítés
- szerződések előkészítése

3. Működtetési/műszaki feladatok

- infrastruktúra biztosítása (informatikai, technikai, tárgyi stb.)
- irodahelység fenntartása/bérlése
- közüzemi szolgáltatókkal (víz, gáz, villany, telefon, internet stb.) kapcsolattartás, ideális feltételek kialakítása és fenntartása
- javítási, fejlesztési, karbantartási munkálatok
- takarítás, környezetvédelmi szempontok érvényesítése (pl. szelektív hulladékgyűjtés)

4. Dokumentációs/Jogi feladatok

- éves jelentések és beszámolók készítése
- jogszabályi változások figyelése
- hivatalos dokumentumok megfeleltetése az új jogszabályoknak vagy változásoknak
- működési és szakmai dokumentumok vezetése
- banki ügyintézés, bankszámlavezetés
- pályázati adminisztráció
- hivatalos dokumentumok beszerzése, elkészítése pályázatokhoz/szolgáltatásnyújtáshoz
- munkaidőnyilvántartás
- szerződéskötés

12. gyakorlat: Kulturális célú civil szervezet – poszter

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: A nonprofit szektor jelenlegi helyzete, különös tekintettel a kulturális célú szervezetekre	
A gyakorlati feladat elnevezése: Kulturális célú civil szervezet – poszter	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 120 perc	
A gyakorlati feladat célja, hogy a résztvevők konkrét gyakorlati tapasztalatot szerezzenek egy kulturális célú civil szervezet működéséről, főbb tevékenységeiről. A civil szervezetek is fontos szerepet töltenek be egy-egy település vagy valamilyen speciális célcsoport kultúrához való hozzáféréseinek biztosításában, illetve kulturális életének fejlesztésében. Ennek tudatosítását és egy konkrét kulturális célú civil szervezet megismerését segíti ez a gyakorlat.	
A gyakorlati feladat célcsoportja bármely civil ismeretek a közösségi művelődésben témakör résztvevői	
A gyakorlati feladat részletes leírása A feladatmegoldás 1. fázisában minden résztvevőnek választania kell egy kulturális célú civil szervezetet, amelynek működését, főbb jellemzőit és tevékenységeit megismeri. A szervezet bármilyen jogi formában működő nonprofit szervezet lehet. A szervezet megismerése történhet dokumentumelemzés (pl. alapszabály, közhasznúsági jelentés, SZMSZ megismerése), a szervezet vezetőjével és/vagy tagjával készített interjú, kommunikációs aktivitásuk elemzése által (pl. honlap, kiadványok) vagy ezen módszerek tetszőleges kombinációjával. A feladatmegoldás 2. fázisában a résztvevők az összegyűjtött információk felhasználásával tudományos igényű posztert készítenek. A poszttereket számítógép segítségével kell elkészíteni (pl. Microsoft Word, Microsoft Publisher, Photoshop). Ezzel összefüggésben fontos feladata a gyakorlat vezetőjének, hogy ismertesse a poszter készítésének főbb elméleti és gyakorlati tudnivalóit. Ehhez kapcsolódóan segítséget talál többek között az alábbi oldalon: http://www.edu.u-szeged.hu/onk2010/?pid=mufajok/infoposzter	
A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése Javasoljuk, hogy a gyakorlat vezetője e-mailben kérje be a résztvevőktől az elkészített poszttereket.	

Fontos, hogy a résztvevők írásban vagy szóban visszajelzést kapjanak a munkájukról.

Javasolt néhány értékelési szempont:

- Betartotta-e az előzetesen megbeszélt főbb formai és tartalmi szempontokat?
- Milyen módszereket használt a kulturális célú civil szervezet megismerésében?
- Megfelelően alkalmazza-e a hivatkozási szabályokat?
- Helyesen alkalmazza-e a témához kapcsolódó szakmai kifejezéseket? stb.

A feladat értékelése történhet plenárisan is a résztvevőkkel közösen. Amennyiben ezt a formát választjuk, akkor érdemes úgy szervezni, hogy minden résztvevő 3-5 percben bemutathassa az elkészült posztert. Tulajdonképpen minden résztvevő, a tudományos világban már jól ismert ún. poszterelőadást tart. Ennek az értékelési módszernek az előnye, hogy a résztvevők gyakorolhatják a csoport előtti kommunikációt, fejlesztik előadói képességeiket, valamint megismerhetnek többféle kulturális célú civil szervezetet is.

A jelenleg ismertetett gyakorlat egy-egy képzés vagy tananyagrészt résztvevők által elsajátított ismereteinek mérésére és értékelésére is alkalmas lehet.

Speciális helyszíni igények, körülmények

A résztvevőknek középszintű informatikai ismeretekkel kell rendelkezniük

Eszközök

Számítógép/laptop, Számítógépes szoftver

Alkalmazott módszerek

Egyéni feladatmegoldás

A gyakorlati feladat forrása

Pete Nikoletta ötlete alapján

Szükséges melléletek

-

13. gyakorlat: Jogok – kötelezettségek – hatáskörök

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: A nonprofit szervezetek alapítása, adminisztratív működtetése	
A gyakorlati feladat elnevezése: Jogok – kötelezettségek – hatáskörök	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 30 perc	
<p>A gyakorlati feladat célja, hogy a résztvevők a civil szervezetek működéséhez kapcsolódó elméleti ismereteiket elmélyíthessék, valamint visszajelzést kapjunk az elméleti ismeretek elsajátításának mértékéről.</p> <p>A gyakorlati feladat célcsoportja bármely civil ismeretek a közösségi művelődésben témakör résztvevői</p> <p>A gyakorlati feladat részletes leírása A feladatmegoldás kiscsoportokban történik. Ideális esetben a résztvevők két csoportban dolgoznak, ahol a résztvevők száma kiscsoportonként 4-5 fő. Amennyiben a résztvevők nagyobb létszámban vannak, a gyakorlat vezetője saját belátása szerint alakítja ki a kiscsoportok számát és azok létszámát. A jelenlegi leírásban a két kiscsoport alakításának megfelelően írjuk le a gyakorlat menetét.</p> <p><i>1. csoport feladata:</i> a civil szervezetekben a tagok jogainak és kötelességeinek elkülönítése. A tagok jogait és kötelességeit a melléklet tartalmazza. Az előkészítés során a gyakorlat vezetője kinyomtatja, majd szétvágja a jogokat/kötelezettségeket és összekeverve egy borítékba teszi. A kiscsoportok feladata ezeknek a cetliknek a szétválogatása jogok és kötelezettségek csoportjába.</p> <p><i>2. csoport feladata:</i> a közgyűlés és az elnökség hatáskörébe tartozó feladatok elkülönítése. Az elnökség és a közgyűlés feladatait a melléklet tartalmazza. Az előkészítés során a gyakorlat vezetője kinyomtatja, majd szétvágja az elnökség/közgyűlés hatásköreit és összekeverve egy borítékba teszi. A kiscsoportok feladata ezeknek a cetliknek a szétválogatása a közgyűlés és elnökség feladatainak csoportjába.</p> <p>A kiscsoportok a feladat megoldására egyenlő időt kapnak (kb. 5-6 perc). A gyakorlat helyes megoldásának ellenőrzése első körben a kiscsoportok által történik. Ez azt jelenti, hogy az 1. csoport ellenőrzi a 2. csoport feladatmegoldását és 2. csoport pedig az 1. csoport feladatmegoldását. Ezt követően mind a két csoport beszámol a plénumnak arról, hogy hogyan értékeli a másik csoport feladatmegoldását. A gyakorlat vezetője szükség esetén javítja és kiegészíti az elhangzottakat.</p> <p>A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése A gyakorlat értékelésének sajátossága, hogy először a résztvevőknek ad arra lehetőséget, hogy egymás feladatmegoldását értékeljék. Ez az értékelési módszer tovább erősíti az egymástól tanulást, a kritikai képességek fejlesztését és a csoportok közötti kommunikációt. Nagyon fontos azonban, hogy a gyakorlat vezetője mindvégig nyomonkövesse a csoportok közötti értékelési folyamatot és szükség esetén korrigálja a helytelenül elhangzott feladatmegoldásokat.</p> <p>Speciális helyszíni igények, körülmények</p>	

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas

Eszközök

Cetlikre vágva a tagok jogai és kötelezettségei, valamint az elnökség és közgyűlés hatáskörének feladatai a melléklet alapján

Alkalmazott módszerek

Kiscsoportos feldolgozás, megvitatás, Plenáris feldolgozás, megvitatás

A gyakorlati feladat forrása

Dr. Juhász Erika, Zelei-Pintér Magdolna és Pete Nikoletta ötlete alapján

Szükséges melléletek

Tagok jogai és kötelezettségei – Megoldó kulcs

Elnökség és közgyűlés hatásköre – Megoldó kulcs

Tagok jogai és kötelezettségei – Megoldó kulcs

Tagok jogai

- az egyesület tevékenységében részt venni
- az egyesület szolgáltatásait igénybe venni
- a közgyűlésen részt venni, szavazati jogát gyakorolni, a közgyűlés rendjének megfelelően felszólalni, kérdéseket feltenni, javaslatokat és észrevételeket tenni
- az egyesület irataiba betekintetni
- arra, hogy az egyesület tisztségviselőjévé válasszák, amennyiben vele szemben jogszabályban meghatározott kizáró ok nem áll fenn.
- a szavazati jogát meghatalmazott képviselője útján is gyakorolni

Tagok kötelezettségei

- nem veszélyeztetheti az egyesület céljának megvalósítását és az egyesület tevékenységét.
- a tagdíjat annak esedékességéig megfizetni.
- az egyesület alapszabályának, a döntéshozó szervek határozatainak reá vonatkozó előírásait, rendelkezéseit betartani.
- a lakcímét annak megváltozását követő 8 napon belül az elnökséghez bejelenteni

Elnökség és közgyűlés hatásköre – **Megoldó kulcs**

Közgyűlés hatáskörébe tartozik

- az alapszabály módosítása;
- az egyesület megszűnésének, egyesülésének és szétválásának elhatározása;
- a vezető tisztségviselő megválasztása, visszahívása;
- az éves költségvetés elfogadása, a tagdíj megállapítása;
- az éves beszámoló - ezen belül az ügyvezető szervnek az egyesület vagyoni helyzetéről szóló jelentésének - elfogadása;
- a vezető tisztségviselő feletti munkáltatói jogok gyakorlása, ha a vezető tisztségviselő az egyesülettel munkaviszonyban áll;
- az olyan szerződés megkötésének jóváhagyása, amelyet az egyesület saját tagjával, vezető tisztségviselőjével vagy ezek hozzátartozójával köt;
- a jelenlegi és korábbi egyesületi tagok és a vezető tisztségviselők elleni kártérítési igények érvényesítéséről való döntés

Elnökség hatáskörébe tartozik

- az egyesület napi ügyeinek vitele, a hatáskörébe tartozó ügyekben a döntések meghozatala;
- a beszámolók előkészítése és azoknak a közgyűlés elé terjesztése;
- az éves költségvetés elkészítése és annak a közgyűlés elé terjesztése;
- az egyesületi vagyon kezelése, a vagyon felhasználására és befektetésére vonatkozó, a közgyűlés hatáskörébe nem tartozó döntések meghozatala és végrehajtása;
- a közgyűlés összehívása, a tagság és az egyesület szerveinek értesítése;
- az elnökség által összehívott közgyűlés napirendi pontjainak meghatározása;
- részvétel a közgyűlésen és válaszadás az egyesülettel kapcsolatos kérdésekre;
- a tagság nyilvántartása;
- az egyesület határozatainak, szervezeti okiratainak és egyéb könyveinek vezetése;
- az egyesület működésével kapcsolatos iratok megőrzése;
- az egyesületet érintő megszűnési ok fennállásának mindenkori vizsgálata és annak bekövetkezte esetén az e törvényben előírt intézkedések megtétele
- a tag felvételéről való döntés

14. gyakorlat: Határidők, beszámolási kötelezettségek

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: A nonprofit szervezetek alapítása, adminisztratív működtetése	
A gyakorlati feladat elnevezése: Határidők, beszámolási kötelezettségek	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 20 perc	
A gyakorlati feladat célja, hogy a résztvevők a civil szervezetek működéséhez kapcsolódó elméleti ismereteiket elmélyíthessék, valamint visszajelzést kapjunk az elméleti ismeretek elsajátításának mértékéről.	
A gyakorlati feladat célcsoportja bármely civil ismeretek a közösségi művelődésben témakör résztvevői	
A gyakorlati feladat részletes leírása A feladat megoldása egyénileg, párban vagy kiscsoportban is kivitelezhető. Jelenlegi feladatban a páros feladatmegoldást ismertetjük. A résztvevők feladata, hogy párokban kitöltsék a mellékelt feladatlapot. A feladatlapon a civil szervezetek alapvető működéséhez kapcsolódó határidős feladatok szerepelnek. A résztvevők feladata, hogy a táblázatot kiegészítsék. Segítségképpen előre beírtunk néhány információt a táblázatba. A többi információ pedig a táblázat alján szerepel, amelyet a táblázat megfelelő rovatába szükséges a pároknak beírni.	
A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése A gyakorlat értékelése plenárisan történik, olyan módon, hogy a párok kicserélik egymás között a feladatlapokat. A cserét követően a helyes megoldást a gyakorlat vezetője ismerteti, a párok pedig javítják a feladatlapokat. A javítást követően a feladatlapok visszakerülnek az eredeti kitöltőkhöz. A feladatmegoldás ellenőrzése után a gyakorlat vezetője megkéri a párokat, hogy kézfeltartással jelezzék, ha hibátlan lett a feladatmegoldásuk, illetve ha a táblázat hiányzó rovatainak több mint 50%-át jól kitöltötték. Abban az esetben, ha a gyakorlat vezetője azt tapasztalja, hogy a párok nagyobbik részében 50%-nál kisebb a helyes kitöltés aránya, akkor érdemes néhány percben a félreértéseket tisztázni, a résztvevők esetlegesen felmerülő kérdéseit megbeszélni.	
Speciális helyszíni igények, körülmények Tanterem, amely páros munkára is alkalmas.	

Eszközök

Határidők, beszámolási kötelezettségek – Feladatlap

Alkalmazott módszerek

Kiscsoportos feldolgozás, megvitatás, Plenáris feldolgozás, megvitatás

A gyakorlati feladat forrása

Dr. Juhász Erika, Zelei-Pintér Magdolna és Pete Nikoletta ötlete alapján

Szükséges mellékletek

Határidők, beszámolási kötelezettségek – Megoldó kulcs

Határidők, beszámolási kötelezettségek – Feladatlap

Határidők, beszámolási kötelezettségek – Megoldó kulcs

Bevallási határidő	Jelentés tárgya	Bejelentés felülete
Minden hónapban	Foglalkoztatott esetében munkaügyi jelentések	KSH-ELEKTRA rendszer OSAP nyomtatványain keresztül
Január 10.	OSAP 1665 képzési statisztika az iskolarendszeren kívüli képzési tevékenységet folytató felnőttképző intézmények tevékenységükről szóló statisztikai célú adatszolgáltatás (hatósági jellegű és a 25 óránál kevesebb képzési idejű felnőttképzések esetében)	http://osap.mer.gov.hu
Március 10.	EMMI Kulturális statisztika 1438 jelentés a tárgyévben folytatott közművelődési tevékenységekről	http://kultstat.emmi.gov.hu
Május 31.	Számviteli beszámoló illetve közhasznúsági melléklet Beszámoló közzététele saját honlapon Beszámoló letétbe helyezése ügyfélkapun keresztül	Elektronikus bevallás ÁNYK PK342-P nyomtatvánnyal ügyfélkapun keresztül
Május 31.	Helyi iparüzési adó mentességről szóló nyilatkozat	Nyomtatvány letölthető a helyi önkormányzatok honlapjáról
Június 10.	KSH statisztikai adatszolgáltatási kötelezettség OSAP 1156-os számú „Statisztikai jelentés a civil és egyéb nonprofit szervezetek tevékenységéről” (kérdőív elérhetőségéről e-mailben tájékoztatnak)	KSH-ELEKTRA rendszeren keresztül az OSAP nyomtatványon www.ksh.hu → Adatszolgáltatóinknak → Adatszolgáltatói kötelezettségek

Határidők, beszámolási kötelezettségek – Feladatlap

Az alábbi táblázatban a civil szervezetek alapvető működéséhez kapcsolódó határidős feladatok szerepelnek. Egészítse ki a táblázatot!

(Segítségképpen előre beírtunk néhány információt a táblázatba. A több információ pedig a táblázat alján szerepel, amelyet a táblázat megfelelő rovatába szükséges beírni.)

Bevallási határidő	Jelentés tárgya	Bejelentés felülete
Minden hónapban		KSH-ELEKTRA rendszer
	OSAP 1665 képzési statisztika az iskolarendszeren kívüli képzési tevékenységet folytató felnőttképző intézmények tevékenységükről szóló statisztikai célú adatszolgáltatás (hatósági jellegű és a 25 óránál kevesebb képzési idejű felnőttképzések esetében)	
		http://kultstat.emmi.gov.hu
Május 31.		
		Nyomtatvány letölthető a helyi önkormányzatok honlapjáról
Június 10.	KSH statisztikai adatszolgáltatási kötelezettség OSAP 1156-os számú „Statisztikai jelentés a civil és egyéb nonprofit szervezetek tevékenységéről” (kérdőív elérhetőségéről e-mailben tájékoztatnak)	

KSH-ELEKTRA rendszeren keresztül

<http://osap.mer.gov.hu>

Elektronikus bevallás ÁNYK PK342-P nyomtatvánnyal ügyfélkapun keresztül

EMMI Kulturális statisztika 1438

Munkaügyi jelentések

Számviteli beszámoló, illetve közhasznúsági melléklet

Helyi iparüzési adó mentességről szóló nyilatkozat

Január 10.

Március 10.

Május 31.

15. gyakorlat: Bevételek és kiadások a civil szervezetekben

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: A nonprofit szervezetek vezetése, menedzsmentje	
A gyakorlati feladat elnevezése: Bevételek és kiadások a civil szervezetekben	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 30 perc	
A gyakorlati feladat célja, hogy a résztvevők megismerjék a civil szervezetek pénzügyi működését, azok főbb kiadásait és bevételi lehetőségeit, továbbá közösen gondolkodjanak a civil szervezetek forrásteremtő tevékenységéről, valamint pénzügyi gazdálkodásáról.	
A gyakorlati feladat célcsoportja bármely civil ismeretek a közösségi művelődésben témakör résztvevői	
A gyakorlati feladat részletes leírása A feladat megoldása alapvetően kiscsoportos munkára épül, amelyet a gyakorlat felvezetéseként plenáris ötletbörzével indít a gyakorlat vezetője. A gyakorlatvezető a flipchart táblát két oszlopra bontja, az egyik oszlop címe „KIADÁSOK”, a másik oszlop címe „BEVÉTELEK”. Majd kérdéseket tesz fel egymás után a résztvevőknek, amely kérdésekre adott válaszokat a flipchart táblán vezeti, a megfelelő rovatba felírva. A résztvevők az elhangzó kérdésre egymás után adják a válaszokat, amely válaszok bármely csoporttagtól érkezhettek. A kérdéseket az alábbi sorrendben kell feltennie a gyakorlat vezetőjének. Mindig akkor tehető fel a következő kérdés, ha már nem érkezik több válasz a résztvevőktől. (A mellékletek között a főbb kiadási és bevételi tételek megtalálhatóak.) A kérdések: 1. Milyen főbb kiadásai lehetnek egy civil szervezetnek? 2. A kiadásokat dologi és személyi jellegű költségek csoportjába sorolhatjuk. A táblára felkerültek közül melyek a dologi és melyek a személyi jellegű költségek? (A gyakorlatvezetője karikázza be a személyi jellegű költségeket, ahogyan a résztvevők mondják, ha szükséges korrigálja a válaszokat) 3. Milyen főbb bevételei lehetnek egy civil szervezetnek? A plenáris feladatmegoldást követően a résztvevőket tetszőleges számú csoportra osztja a gyakorlat vezetője. Majd minden csoport kap egy kiadási és egy bevételi tételt, amellyel a csoportos feladat során dolgozni fog. A kiscsoportos feladatmegoldásra szánt idő min. 15	

perc.

A kapott bevétellel az a feladata a kiscsoportoknak, hogy minél több ötletet, módszert, lehetőséget gyűjtsön arra vonatkozólag, hogy hogyan lehetne növelni ezt a típusú bevételt a civil szervezetben. (pl. Ha az egyik a csoport az adó 1%-ból származó bevétel növelését kapja feladatul, akkor a lehetséges ösztönzők: 1% felajánlására kampány szervezése, a tagok körében az adó 1% felajánlását kérni e-mailben az egyesület számára stb.)

A kapott kiadással az a feladata a kiscsoportoknak, hogy minél több ötletet, módszert, lehetőséget gyűjtsön arra vonatkozólag, hogy hogyan lehetne csökkenteni (vagy legalább ésszerűsíteni) ezeket a kiadásokat. (pl. Ha az egyik csoport a főállású munkatársak bérével összefüggésben felmerülő, lehetséges kiadás csökkentési módszereket keresi: foglalkoztatási támogatást vesz igénybe vagy 25 év alatti foglalkoztat és ezzel járulékkedvezményt ér el stb.)

A kiscsoportos munka végén a kiscsoportok ismertetik milyen eredményekre jutottak. A többi csoportnak lehetősége van kiegészíteni az elhangzottakat vagy kérdéseket intézni egymásnak.

A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése

A gyakorlat értékelése plenárisan történik, olyan módon, hogy a kiscsoportok ismertetik a csoportmunka főbb eredményeit. A kiscsoportok tisztázó kérdéseket tehetnek fel egymásnak, illetve a gyakorlat vezetője szükség esetén korrigálja az elhangzottakat. A feladat akkor tekinthető eredményesnek, ha minden kiscsoport legalább 3-3 szempontot össze tudott gyűjteni mind a két kapott feladata kapcsán.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely páros munkára is alkalmas

Eszközök

Flipchart tábla filccel, kiscsoportoknak papír és toll

Alkalmazott módszerek

Kiscsoportos feldolgozás, megvitatás, Plenáris feldolgozás, megvitatás

A gyakorlati feladat forrása

Pete Nikoletta saját ötlete alapján

Szükséges mellékletek

Civil szervezetek főbb bevételei és kiadásai – Megoldó kulcs

Civil szervezetek főbb bevételei és kiadásai – Megoldó kulcs

CIVIL SZERVEZET	
KIADÁSOK*	BEVÉTELEK
<i>bérek és azok járulékai</i>	tagdíj
<i>megbízási díjak és azok járulékai</i>	hazai és nemzetközi pályázat
<i>ösztöndíj</i>	mecenatúra
<i>önkéntes foglalkoztatott költségei</i>	SZJA 1%
kis értékű eszközök beszerzése	támogatások
vásárolt szolgáltatások	gazdasági-vállalkozási tevékenységből (szolgáltatás nyújtásából) származó bevétel
ingatlan, jármű, egyéb eszközök üzemeltetés költségei	befektetési tevékenységből származó bevétel
adminisztráció költségei	az államháztartás alrendszereiből közszolgáltatási szerződés ellenértékeként szerzett bevétel
PR, marketing, kommunikációs költségek	más szervezettől vagy magánszemélytől kapott adomány
szervezet- és humán erőforrás fejlesztésének költségei	
szállítás, utazás-, kiküldetés költségei	
munka-, védőruha, védőfelszerelés költségei	

**a kiadások között a dőlt betűvel írtak a személyi jellegű kiadások*

A kiadások részletesebben itt: <http://civil.info.hu/documents/14322/2f801014-0afa-4f7f-9391-be2bb370e91f>

16. gyakorlat: Külföldről támogatott szervezetnek minősül-e a szervezet?

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: A nonprofit szervezetek alapítása, adminisztratív működtetése	
A gyakorlati feladat elnevezése: Külföldről támogatott szervezetnek minősül-e a szervezet?	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 30 perc	
A gyakorlati feladat célja, hogy a résztvevők megismerjék a külföldről kapott támogatásokkal kapcsolatos szabályokat és felismerjék, hogy milyen szempontok mentén minősül egy civil szervezet külföldről támogatott civil szervezetnek.	
A gyakorlati feladat célcsoportja bármely civil ismeretek a közösségi művelődésben témakör résztvevői	
A gyakorlati feladat részletes leírása A gyakorlat megoldása 3 kiscsoportban történik, amelyhez az szükséges, hogy a foglalkozás vezetője a résztvevőket – lehetőség szerint egyenlő létszámú – csoportra bontsa. Minden kiscsoport megkap egy-egy esetpéldát. A kiscsoportok feladata, hogy megvitassa azt, hogy az esetpéldában szereplő szervezet külföldről támogatott szervezetnek minősül-e vagy sem. Be kell-e jelentkeznie a külföldről támogatott szervezetek jegyzékére. A kiscsoportok segítségképpen megkapják a külföldről támogatott szervezetek átláthatóságáról szóló törvény főbb tudnivalóit összefoglaló ábrát. Továbbá a kiscsoportok a feladat végrehajtásához használhatják a 2017. évi LXXVI. törvényt a külföldről támogatott szervezetek átláthatóságáról.	
A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése A gyakorlat értékelése plenárisan történik, olyan módon, hogy a kiscsoportok ismertetik a csoportmunka főbb eredményeit. A kiscsoportok tisztázó kérdéseket tehetnek fel egymásnak, illetve a gyakorlat vezetője szükség esetén korrigálja az elhangzottakat.	
Speciális helyszíni igények, körülmények Tanterem, amely páros munkára is alkalmas, Flipchart tábla filccel	
Eszközök Csoportonként 1 példány a Segédletből, esetpéldák, tollak	
Alkalmazott módszerek Kiscsoportos feldolgozás, megvitatás, Plenáris feldolgozás, megvitatás	

A gyakorlati feladat forrása

Dr. Juhász Erika, Zelei-Pintér Magdolna, Pete Nikoletta ötlete alapján

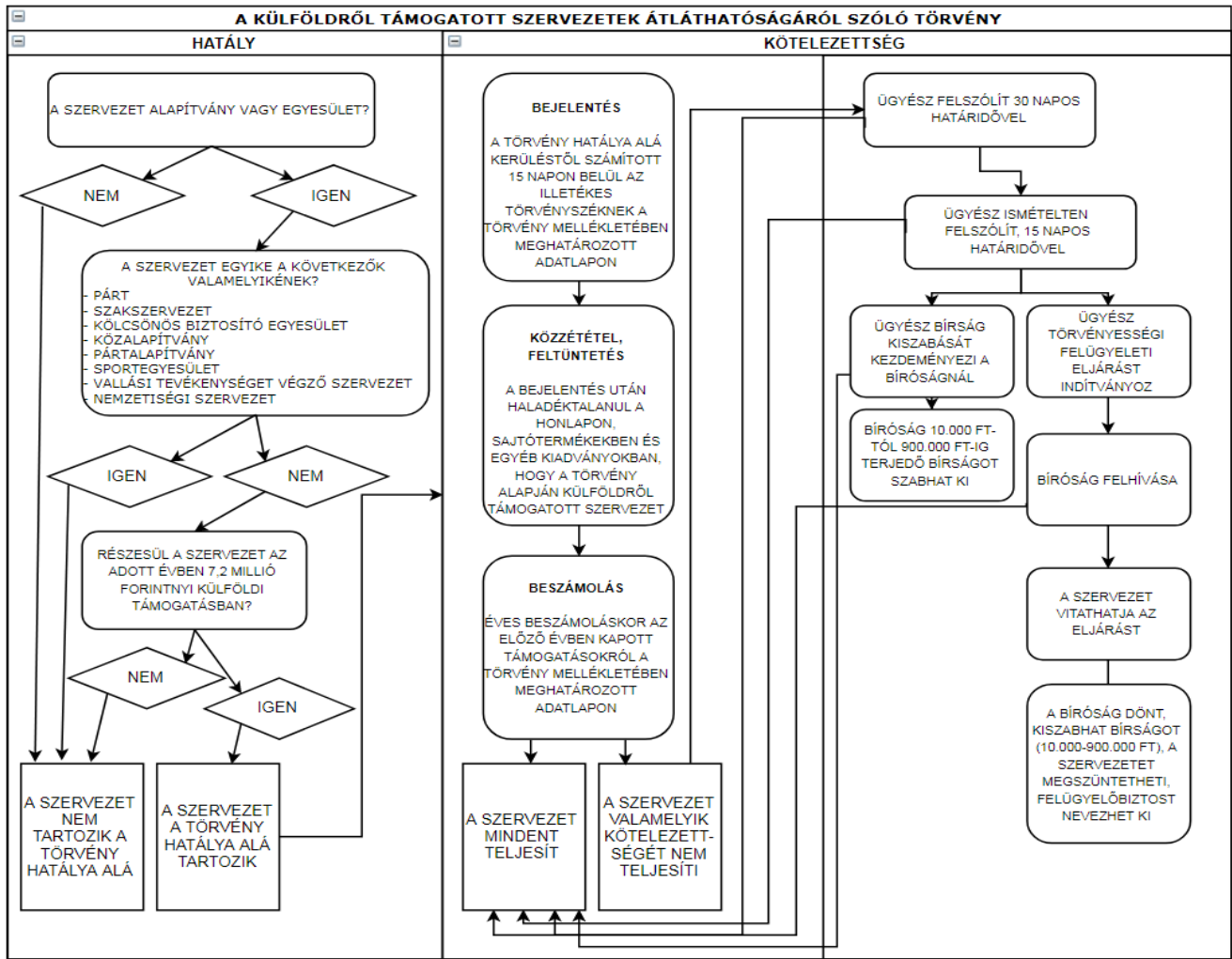
Szükséges melléletek

A külföldről támogatott szervezetek átláthatóságáról szóló törvény – Segédlet

Külföldről támogatott szervezetnek minősül-e a szervezet? – Esetpéldák

Külföldről támogatott szervezetnek minősül-e a szervezet? – Megoldó kulcs

A külföldről támogatott szervezetek átláthatóságáról szóló törvény – Segédlet

Forrás: <https://tasz.hu/magunkrol/tudnivalok-civil-szervezetek-szamar-a-kulfoldrol-tamogatott-szervezetek-atlathatosagarol>

Külföldről támogatott szervezetnek minősül-e a szervezet? – Esetpéldák

Esetleírás 1.

A Labdarózsa Hagyományörző Közhasznú Egyesület 2017-ben egy szakmai könyvet jelentetett meg Szlovákiában 2000 példányban. A könyv kiadója a DTI Dubnica nad Vahom szlovákiai magánegyetem, amely a KultúrÁsz Egyesület több évre visszanyúló együttműködő partnere. A kiadó külföldön terjeszti a könyvet 3.750 Ft-os darabáron. A könyv eladásából származó bevétel 10%-a a kiadót illeti meg, míg a könyv eladásából származó többi bevételt a Labdarózsa Hagyományörző Egyesület számára szerzői jog címén utalja. A kiadó mind a 2000 példányt még a 2017-es évben értékesíti. Az egyesületnek 2017-ben nincs egyéb külföldről származó bevétele.

Külföldről támogatott szervezetnek minősül a szervezet?

Szervezet formája:

Támogatás formája:

Támogatás összege:

Szervezet éves bevétele:

Egyéb megjegyzés:

Esetleírás 2.

A KultúrÁsz Közhasznú Egyesület 2016. tavaszán egy nemzetközi pályázatot nyújtott és nyert is el az EECERA nemzetközi szervezethez a 2018. évi éves konferenciájuk megszervezésének jogára. A nemzetközi konferencia szervezéséhez és megvalósításához az Egyesületet 40.000 €-ra (1 € = 306 Ft) pályázott. A pályázott összeget az EECERA szervezete utalja közvetlenül a kedvezményezett a KultúrÁsz Egyesület számára.

Külföldről támogatott szervezetnek minősül a szervezet?

Szervezet formája:

Támogatás formája:

Támogatás összege:

Szervezet éves bevétele:

Egyéb megjegyzés:

Esetleírás 3.

A Kultúrák találkozása Közhasznú Egyesület 2017-es évben 2 fő utazott Norvégiába szakmai tanulmányi útra. Erre 4000 € (1 € = 306 Ft) támogatást kaptak az Európai Unió Erasmus+ programjának Felnőttoktatási munkatársak mobilitása pályázata keretében. A tanulmányi út során meglátogattak osloei székhelyű Folkeuniversitet, ahol a találkozást követően egy közösen kidolgozott új időskorúaknak szóló magyarországi szabadegyetem megvalósításához 20.000 € (1 € = 306 Ft) támogatást kapott a Kultúrák találkozása Közhasznú Egyesület a Norvég szervezettől. Az egyesületnek 2017-ben nem volt további egyéb külföldről származó bevétele.

Külföldről támogatott szervezetnek minősül a szervezet?

Szervezet formája:

Támogatás formája:

Támogatás összege:

Szervezet éves bevétele:

Egyéb megjegyzés:

Külföldről támogatott szervezetnek minősül-e a szervezet? – Megoldó kulcs

Az egyesületekre és az alapítványokra akkor alkalmazandók a törvény szabályai, ha bármilyen jogcímen, közvetlenül vagy közvetve külföldről származó, egy adóévben egyenként vagy összesítve legalább 7 200 000 forint pénzbeli vagy egyéb vagyoni jellegű juttatásban részesülnek. A támogatás összegébe nem kell beszámítani mindazt a támogatást, amelyet az egyesület vagy alapítvány külön jogszabály szerint az Európai Uniótól származó forrásként magyar költségvetési szervén keresztül kap.

Feladat: Külföldről támogatott szervezetnek minősül-e az esetpéldában leírt szervezet? Válaszát 2-3 mondatban indokolja, magyarázza!

Esetleírás 1.

A Labdarózsa Hagyományőrző Közhasznú Egyesület 2017-ben egy szakmai könyvet jelentetett meg Szlovákiában 2000 példányban. A könyv kiadója a DTI Dubnica nad Vahom szlovákiai magánegyetem, amely a KultúrÁsz Egyesület több évre visszanyúló együttműködő partnere. A kiadó külföldön terjeszti a könyvet 3.750 Ft-os darabáron. A könyv eladásából származó bevétel 10%-a a kiadót illeti meg, míg a könyv eladásából származó többi bevételt a Labdarózsa Hagyományőrző Egyesület számára szerzői jog címén utalja. A kiadó mind a 2000 példányt még a 2017-es évben értékesíti. Az egyesületnek 2017-ben nincs egyéb külföldről származó bevétele.

Esetleírás 1. - Megoldásához

Nem, mert...

*1.: a könyv eladásából származó bevétele az egyesületnek: $2000 \text{ db} \times 3.750 \text{ Ft} = 7.500.000 \text{ Ft}$
90%-a = 6.750.000 Ft,*

2.: az adott adóévben nincs további külföldről származó bevétele, hogy elérje vele a 7,2 millió Ft-nyi támogatást.

Esetleírás 2.

A KultúrÁsz Közhasznú Egyesület 2016. tavaszán egy nemzetközi pályázatot nyújtott és nyert is el az EECERA nemzetközi szervezethez a 2018. évi éves konferenciájuk megszervezésének jogára. A nemzetközi konferencia szervezéséhez és megvalósításához az Egyesületet 40.000 €-ra (1 € = 306 Ft) pályázott. A pályázott összeget az EECERA szervezete utalja közvetlenül a kedvezményezett a KultúrÁsz Egyesület számára.

Esetleírás 2. - Megoldásához

Igen, mert hiába pályázati támogatás, azt nem az Európai Uniótól származó forrásként magyar költségvetési szervén keresztül kapta.

Esetleírás 3.

A Kultúrák találkozása Közhasznú Egyesülettől a 2017-es évben 2 fő utazott Norvégiába szakmai tanulmányi útra. Erre 4000 € (1 € = 306 Ft) támogatást kaptak az Európai Unió Erasmus+ programjának Felnőttoktatási munkatársak mobilitása pályázata keretében. A tanulmányi út során meglátogatott osloei székhelyű Folkeuniversitet, ahol a találkozást követően egy közösen kidolgozott új időskorúaknak szóló magyarországi szabadegyetem megvalósításához 20.000 € (1 € = 306 Ft) támogatást kapott a Kultúrák találkozása Egyesület a Norvég szervezettől. Az egyesületnek 2017-ben nem volt további egyéb külföldről származó bevétele.

Esetleírás 3. - Megoldásához

Nem, mert...

1.: a 4000 € (1.224.000 Ft) nem minősül külföldről származó bevételnek, mivel az Európai Uniótól származó forrásként magyar költségvetési szervén keresztül kapta, így csak a külföldi szervezettől kapott 20.000 € (6.120.000 Ft) minősül külföldről származó bevételnek, azt pedig már nem éri el a 7,2 millió Ft-nyi támogatást és

2.: az adott adóévben nincs további külföldről származó bevétele, hogy elérje vele a 7,2 millió Ft-nyi támogatást.

17. gyakorlat: Jó gyakorlatok feldolgozása

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: A nonprofit szektor jelenlegi helyzete, különös tekintettel a kulturális célú szervezetekre	
A gyakorlati feladat elnevezése: Jó gyakorlatok feldolgozása	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 90 perc	
A gyakorlati feladat célja, hogy a résztvevők megismerjék a sok esetben hiánypótló munkát azáltal, hogy jó gyakorlatokat ismernek meg és prezentálnak a tanulótársaik számára.	
A gyakorlati feladat célcsoportja bármely civil ismeretek a közösségi művelődésben témakör résztvevői	
A gyakorlati feladat részletes leírása A gyakorlat megoldása kiscsoportokban történik, ideális esetben a kiscsoportok 3-4 főből állnak. A gyakorlatot vezető szakember először bemutatja a résztvevők számára az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Kft. kéthavonta megjelenő online és nyomtatott formában is elérhető lapját, a Szín Közösségi Művelődés folyóiratot. (A lapról rövid ismertető elérhető: https://kozossegimuvelodes.hu/szin/) A kiscsoportok tanulmányozzák a honlapon elérhető archív számokat és választanak közülük egy olyan közösségi jó gyakorlatot leíró cikket, amelyet aztán részletesen megismernek, Prezi vagy PowerPoint prezentációval feldolgoznak, majd bemutatnak a plénum előtt. A gyakorlat megvalósításában segítség lehet, ha minden csoportnak adunk nyomtatott formában egy folyóiratszámot és abból kell kiválasztaniuk a feldolgozandó jó gyakorlatot. A jó gyakorlat kiválasztása gyakran elhúzódik időben, ezért akár konkrét jó gyakorlatot is kioszthatunk a csoportoknak. A prezentáció elkészítéséhez az alábbi vázlat kiadható a résztvevőknek, hogy ez alapján dolgozzák fel és mutassák be a kiválasztott anyagot:	
<ol style="list-style-type: none">1. A tevékenység (projekt) neve, címe2. A kapcsolatfelvételhez szükséges elérhető adatok (pl. honlap cím)3. A tevékenység céljai és eredményei4. A tevékenység célcsoportja	

5. A tevékenység megvalósításában résztvevő partnerek
6. A tevékenység megvalósítási módszerei
7. A tevékenység megvalósításához szükséges pénzügyi és egyéb támogatás
8. A tevékenység erősségei
9. A tevékenység gyenge oldala, amit a jövőben javítani szükséges
10. A tevékenység adaptációs lehetőségei és módszerei

A prezentáció elkészülését követően minden kiscsoport bemutatja prezentációját a plénumnak max. 10 percben.

A gyakorlat megvalósítható egyéni feladatmegoldással is, ebben az esetben minden résztvevő egyénileg készíti el prezentációját otthoni munka keretében, majd elküldi e-mailben a foglalkozásvezetőnek és/vagy bemutatja a plénum előtt.

A gyakorlat megvalósítás időigényes, a csoportok száma nagymértékben meghatározza a feladatmegoldáshoz szükséges időkereteket. Akkor érdemes tanórai keretek között végrehajtani, ha min. 90 perc van a feladat teljes megoldására.

A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése

Attól függetlenül, hogy a feladat megoldásán a résztvevők otthoni munka keretében vagy a tanteremben, egyedül vagy kiscsoportban dolgoznak, az értékelés javasolt szempontjai egységesen az alábbiak:

- a jó gyakorlat bemutatása a kért vázlatnak megfelelően készült el
- a leírás alapján egyértelműek és érthetőek a jó gyakorlat részletei
- a jó gyakorlat bemutatása tükrözi, hogy készítője több oldalról és szempontból igyekezett megismerni a bemutató tárgyát
- a leírás reális saját véleményeket, értékelést is tartalmaz a megismert jó gyakorlattal kapcsolatosan
- prezentáció minősége, formai és tartalmi összhang
- előadói stílus alkalmazása és az időkeretek betartása hogyan valósult meg a bemutatás során
- a feladat végrehajtásában mennyire vettek részt az egyes kiscsoporttagok (ez elsődlegesen a tanórai keretek között megvalósult feladatmegoldás során, megfigyeléssel állapítható meg)

Abban az esetben, ha a résztvevők a plénum előtt is bemutatják a megismert jó gyakorlatokat, teremtsen lehetőséget a gyakorlat vezetője arra is, hogy a kiscsoportok tisztázó kérdéseket tehessenek fel egymásnak, illetve reflektálhassanak az elhangzottakra.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas

Eszközök

Csoportonként min. 1 db laptop PowerPoint szoftverrel és internetkapcsolattal, projektor, vetítővászon

Alkalmazott módszerek

Kiscsoportos feldolgozás, megvitatás, Plenáris feldolgozás, megvitatás

A gyakorlati feladat forrása

Pete Nikoletta ötlete alapján

Szükséges melléletek

18. gyakorlat: Nonprofit szervezetek tevékenységei a statisztikák tükrében

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: A nonprofit szektor társadalmi, gazdasági szerepei	
A gyakorlati feladat elnevezése: Nonprofit szervezetek tevékenységei a statisztikák tükrében	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 15 perc	
A gyakorlati feladat célja, hogy a résztvevők képet kapjanak arról, hogy a statisztikák alapján milyen tevékenységeket végeznek civil szervezetek.	
A gyakorlati feladat célcsoportja bármely civil ismeretek a közösségi művelődésben témakör résztvevői	
A gyakorlati feladat részletes leírása A gyakorlati feladat jól színesítheti a civil szervezetek főbb statisztikai adatait feldolgozó elméleti jellegű előadást. A gyakorlat megoldása egyénileg történik, de a gyakorlatvezető döntése alapján kiscsoportokban is jól megvalósítható. Minden résztvevő megkapja nyomtatott formában a mellékletben szereplő táblázatot. A táblázat első oszlopában azok a tevékenységcsoportok szerepelnek, amelyekbe Központi Statisztikai Hivatal (KSH) besorolja a nonprofit szervezeteket fő tevékenysége szerint. A táblázat második oszlopába fognak kerülni a sorszámok. A résztvevőknek az alapján kell rangsorolniuk a tevékenységeket 1-18-ig, hogy mely tevékenységcsoportban van a legtöbb civil szervezet a KSH 2015. évi felmérése alapján. A résztvevők saját véleményüket, tippjeiket írják a táblázat 2. oszlopába.	
A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése Az értékelés során a gyakorlat vezetője meghallgatja a tippeket az 1-3. helyen, majd ismerteti a főbb statisztikai eredményeket.	
Speciális helyszíni igények, körülmények Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas	
Eszközök Résztevőnként 1-1 feladatlap a melléklet alapján	
Alkalmazott módszerek Egyéni feladatmegoldás, Plenáris feldolgozás, megvitatás	
A gyakorlati feladat forrása Dr. Márkus Edina és Pete Nikoletta ötlete alapján	

Szükséges melléletek

A nonprofit szervezetek rangsora tevékenységcsoportok szerint – Feladatlap

A nonprofit szervezetek rangsora tevékenységcsoportok szerint? – Megoldó kulcs

A nonprofit szervezetek rangsora tevékenységcsoportok szerint – Feladatlap

Rangsorolja 1-18-ig a nonprofit szervezeteket tevékenységtípus szerint!

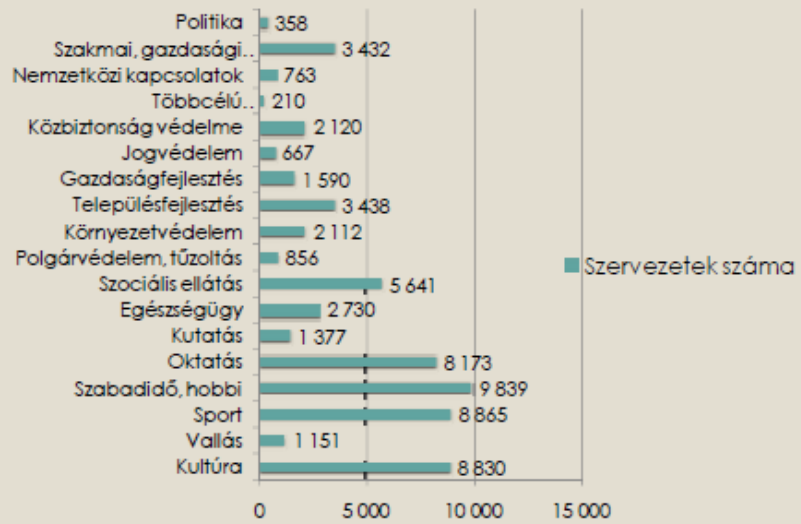
A nonprofit szervezetek rangsora tevékenységcsoportok szerint, 2015	
Tevékenységcsoport	Szervezeti rangsor
Kultúra	
Vallás	
Sport	
Szabadidő, hobbi	
Oktatás	
Kutatás	
Egészségügy	
Szociális ellátás	
Polgárvédelem, tűzoltás	
Környezetvédelem	
Településfejlesztés	
Gazdaságfejlesztés	
Jogvédelem	
Közbiztonság védelme	
Többcélú adományosztás, támogatás	
Nemzetközi kapcsolatok	
Szakmai, gazdasági érdekképviselés	
Politika	

A nonprofit szervezetek rangsora tevékenységcsoportok szerint? – Megoldó kulcs

A nonprofit szervezetek rangsora tevékenységcsoportok szerint, 2015	
Tevékenységcsoport	Szervezeti rangsor
Kultúra	3
Vallás	13
Sport	2
Szabadidő, hobbi	1
Oktatás	4
Kutatás	12
Egészségügy	8
Szociális ellátás	5
Polgárvédelem, tűzoltás	14
Környezetvédelem	10
Településfejlesztés	6
Gazdaságfejlesztés	11
Jogvédelem	16
Közbiztonság védelme	9
Többcélú adományoztatás, támogatás	18
Nemzetközi kapcsolatok	15
Szakmai, gazdasági érdekképviselés	7
Politika	17

**Mely
tevékenységi
területű
szervezetből
van a legtöbb?**

Szervezetek száma tevékenységi területenként, 2015

Forrás: KSH, 2015.

19. gyakorlat: Önkéntesség a nonprofit szektorban

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: A nonprofit szektor társadalmi, gazdasági szerepei	
A gyakorlati feladat elnevezése: Önkéntesség a nonprofit szektorban	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 30 perc	
A gyakorlati feladat célja, hogy a résztvevők megismerjék nonprofit szektorban nagy arányban jelen lévő önkéntes tevékenység főbb motivációit, annak statisztikai mutatóit.	
A gyakorlati feladat célcsoportja bármely civil ismeretek a közösségi művelődésben témakör résztvevői	
A gyakorlati feladat részletes leírása A feladat megoldása kiscsoportos munka keretében történik. A gyakorlat vezetője 4 db, lehetőség szerint azonos létszámú csoportot alakít ki. A kiscsoportok kapnak egy-egy képet a mellékletben található 4 kép közül. Mind a négy kép az önkéntesség motivációjához kapcsolódik. 1. kép: az önkéntes tevékenységet végzők motivációi 2. kép: az önkéntes tevékenységet nem végzők okai 3. kép: az önkéntességgel kapcsolatos attitűdök 4. kép: az önkéntes munka a testi és lelki egészségért A kiscsoportok feladata, hogy kiscsoportos munka keretében értelmezzék a kapott képen szereplő tartalmat. Minden kiscsoport max. 3 percen ismerteti a többi csoporttal, hogy mit olvasott le a képről, mi a csoport véleménye a kép témája kapcsán. A plenáris feldolgozáshoz kapcsolódóan a javasolt segítő kérdések, amelyek megvitatásra kerülhetnek a csoporttal: <ul style="list-style-type: none">- Milyen motivációja van Önnek az önkéntes munkavégzés kapcsán?- Milyen önkéntes tevékenységet végzett már Ön?- Milyen egyéb okokat tudnának említeni, amely miatt nem vállalnak nagyobb arányban önkéntes munkát az emberek?- Milyen önkéntességet ösztönző kezdeményezéseket ismer?- Mit gondol az iskolai közösségi szolgálatról?- Mit tud az új típusú és régi típusú önkéntesekről (tulajdonságaik, érdeklődésük,	

motivációik)?

A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése

A gyakorlat értékelése plenárisan történik, olyan módon, hogy a kiscsoportok ismertetik a csoportmunka főbb eredményeit. A kiscsoportok tisztázó kérdéseket tehetnek fel egymásnak, illetve a gyakorlat vezetője szükség esetén korigálja az elhangzottakat.

A plenáris feldolgozásra javasolt kérdések tovább mélyítik a résztvevők ismereteit az önkéntesség és a mögötte álló indíttatások tekintetében.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas

Eszközök

4 db kép, amely a mellékletben szerepel

Alkalmazott módszerek

Kiscsoportos feldolgozás, megvitatás, Plenáris feldolgozás, megvitatás

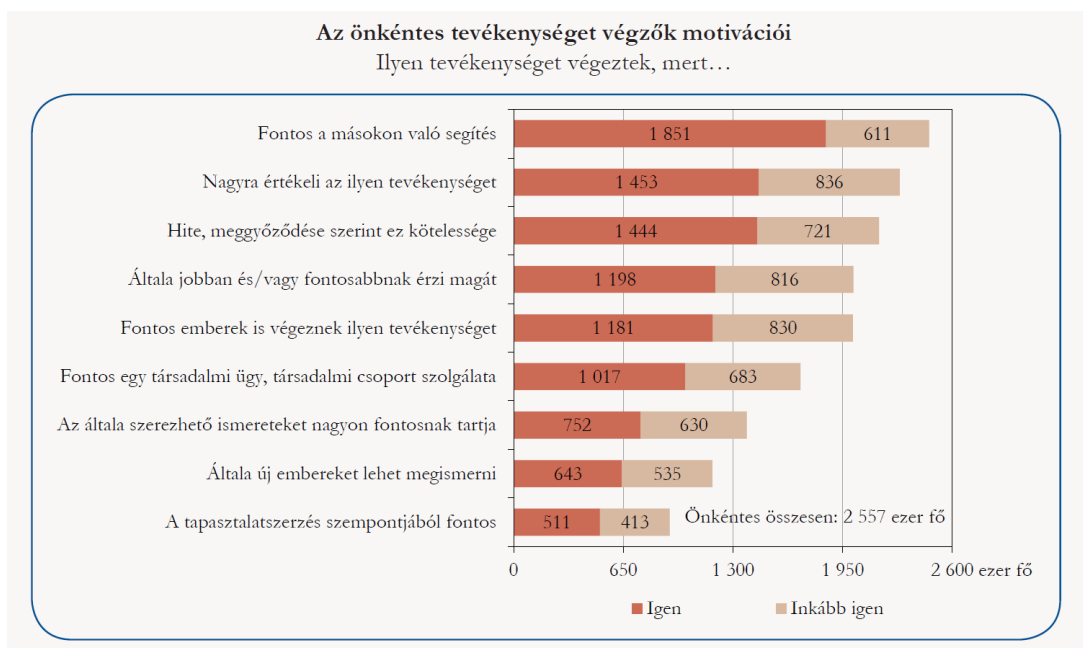
A gyakorlati feladat forrása

Pete Nikoletta saját ötlete alapján

Szükséges mellékletek

Az önkéntesség motivációi 1-4. kép

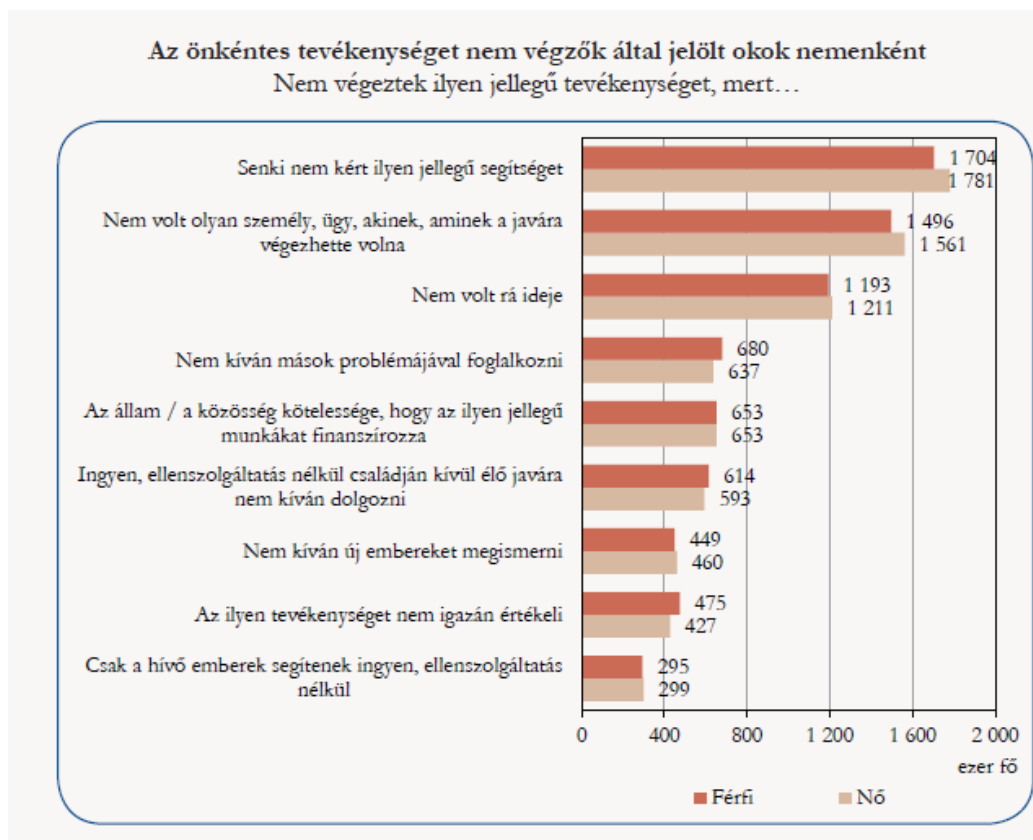
Az önkéntesség motivációi – 1. kép

forrás: Központi Statisztikai Hivatal (2016): Az önkéntes munka jellemzői. In.

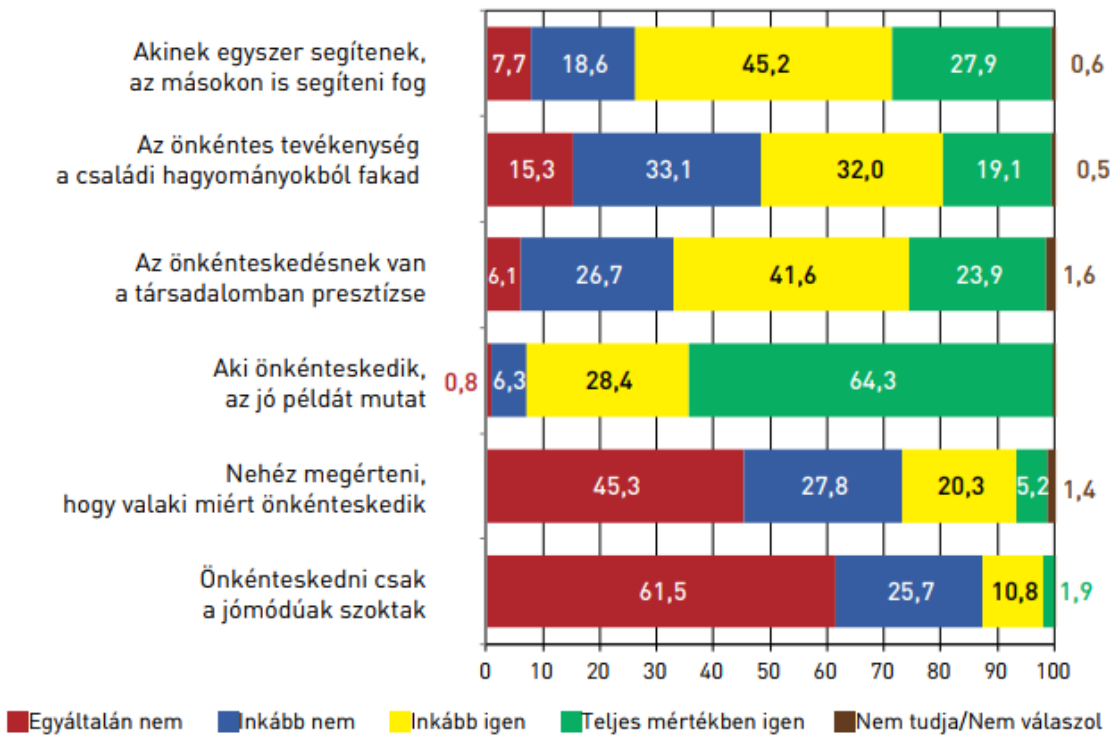
<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/onkentes.pdf> (letöltve: 2018.03.01.)

Az önkéntesség motivációi – 2. kép

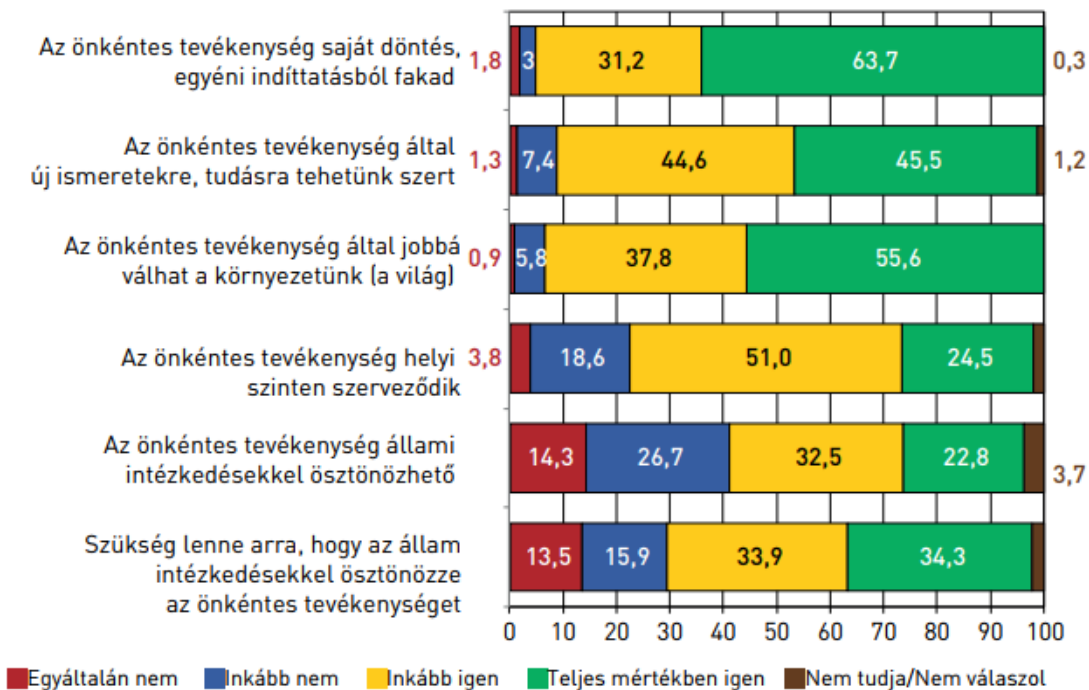

forrás: Központi Statisztikai Hivatal (2016): Az önkéntes munka jellemzői. In.
<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/onkentes.pdf> (letöltve: 2018.03.01.)

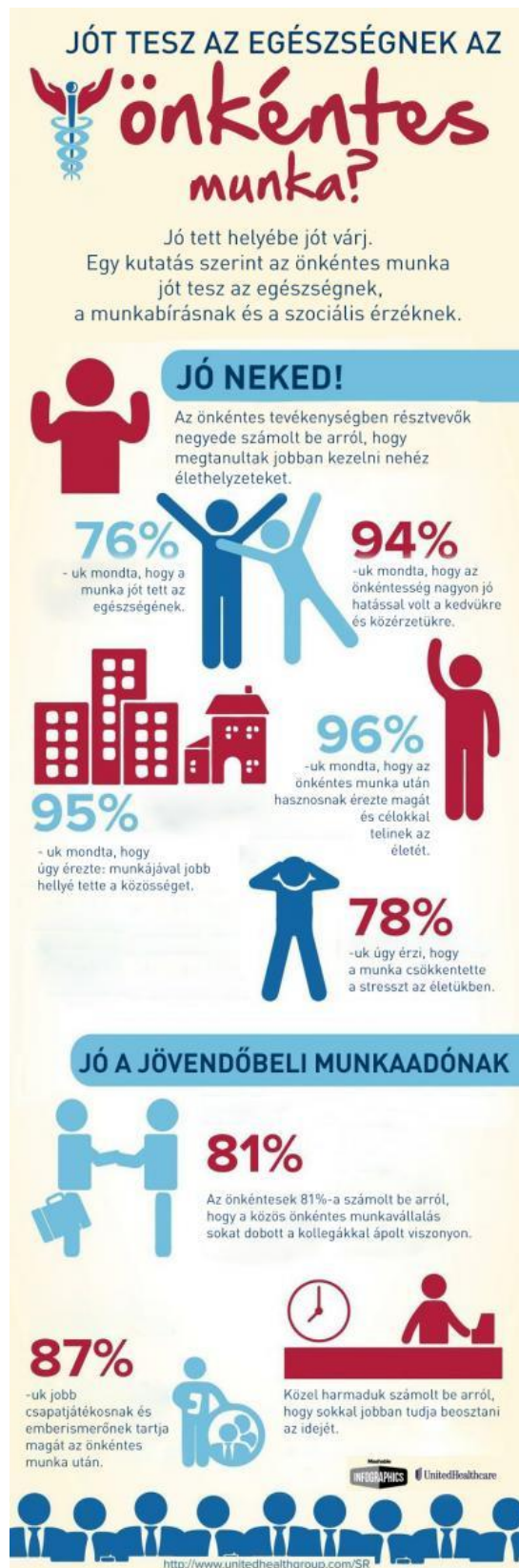
10. ábra. Mennyire érzi igaznak az alábbi állításokat? (%)

11. ábra. Mennyire érzi igaznak az alábbi állításokat? (%)

forrás: Batta Zsófia (2013): Önkéntesség Magyarországon 2013. In: <http://onkentes.gov.hu/wp-content/uploads/2015/06/%C3%96nk%C3%A9ntess%C3%A9g-Magyarorsz%C3%A1gon-2013.pdf> (letöltve: 2018.04.20)

20. gyakorlat: Ideális munkatárs

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: A nonprofit szervezetek vezetése, menedzsmentje	
A gyakorlati feladat elnevezése: Ideális munkatárs	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 30 perc	
A gyakorlati feladat célja, hogy a résztvevők közösen gondolkodjanak arról, hogy ideális esetben milyen ismeretekkel, tulajdonságokkal, készségekkel kellene rendelkezzen az ideális munkatárs vagy vezető egy civil szervezetnél.	
A gyakorlati feladat célcsoportja bármely civil ismeretek a közösségi művelődésben témakör résztvevői	
A gyakorlati feladat részletes leírása A csoportok kigondolnak maguknak egy ideális munkatársat, egy olyan (nem létező) személyt, aki a lehető legjobban alkalmazkodott a munkakörülményeikhez. Bármely fizikai, szellemi vagy jellembeli tulajdonsággal felruházható, a lényeg, hogy minden követelménynek megfeleljen, ami csak előfordul az adott pozícióban/szerepben. A gyakorlat többféle munkatárs ideális tulajdonságlistájának összegyűjtésére is irányulhat. Néhány példa: <ul style="list-style-type: none">- civil szervezeti vezető (elnök)- civil szervezeti munkatárs- civil szervezeti titkár- önkéntes	
Feladatmegoldás menete: 1. lépés: Alakítsunk lehetőség szerint egyenlő létszámú csoportokat, majd a létrejött kiscsoportokkal ismertessük a gyakorlat lényegét és célját. A csoporttagok néhány perc alatt írják össze, az elképzelt, nem létező munkatársukra nehezedő összes követelményt, nyomást, bármilyen irányból is érkezzen (csoporton belülről vagy a vezetőségtől stb). Ezt a csoport jegyezze fel magának, és győződjenek meg róla, hogy a kávéfőzéstől a döntéshozatalig minden fent van-e. 2. lépés: Most gondolják végig, hogy milyen elméleti és gyakorlati ismeretekre, képességekre, tulajdonságokra lenne szüksége az ideális munkatársnak, ahhoz, hogy minden fentiekben összegyűjtött feladatot meg tudjon oldani. Minden kiscsoport kap egy	

rajzot egy hangyáról, erre a dokumentumra kell jegyzetelniük a csoport szerint fontos tulajdonságokat, ismereteket stb.

3. lépés: A csapatok tartsanak bemutatót „szuperhangyáikból”, mondják el a tökéletesen felkészült kolléga tulajdonságait.

A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése

A gyakorlat értékelése plenárisan történik, olyan módon, hogy a kiscsoportok ismertetik a csoportmunka főbb eredményeit. A kiscsoportok tisztázó kérdéseket tehetnek fel egymásnak, illetve a gyakorlat vezetője szükség esetén korrigálja az elhangzottakat.

A feladat megoldás úgy is kivitelezhető, hogy minden kiscsoport más-más civil szervezeti munkatárs (pozíció) ideális tulajdonságlistáját állítja össze. Abban az esetben, ha minden kiscsoport azonos munkatárs tulajdonságlistáját állítja össze, még teljesebb képet kaphat a csoport egy-egy civil munkatársi szerep kapcsán.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas

Eszközök

Ideális munkatárs feladatlap, tollak

Alkalmazott módszerek

Kiscsoportos feldolgozás, megvitatás, Plenáris feldolgozás, megvitatás

A gyakorlati feladat forrása

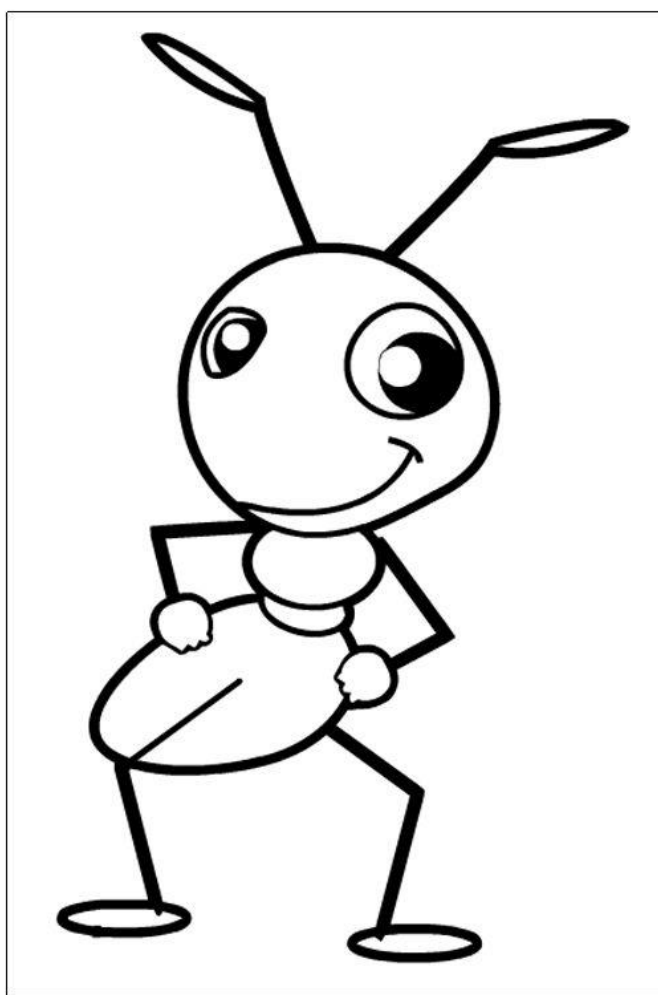
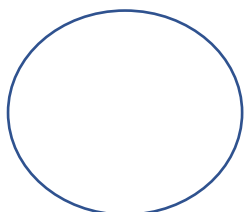
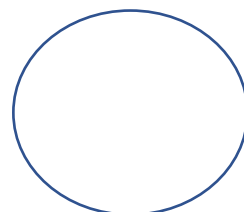
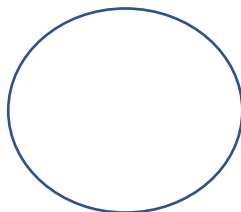
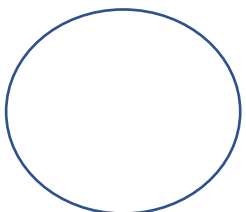
Pete Nikoletta saját ötlete alapján

Szükséges mellékletek

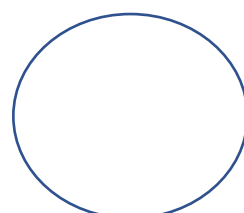
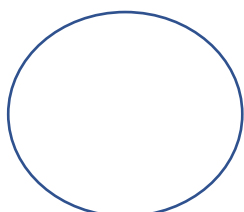
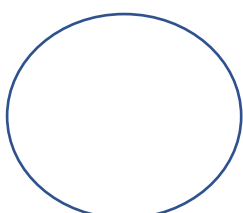
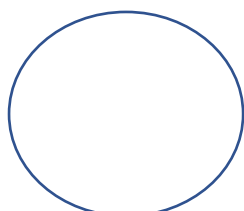
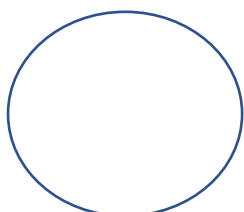
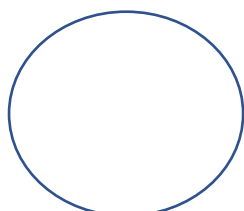
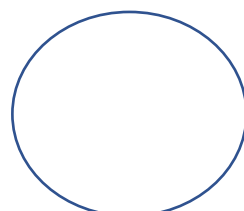
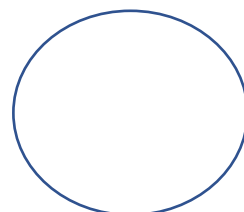
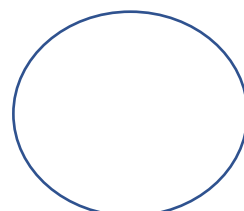
Ideális munkatárs – feladatlap

Ideális munkatárs – feladatlap

AZ IDEÁLIS MUNKATÁRS

kifesto.eu

IV. Jó gyakorlatok, esetpéldák

Esetpéldák jegyzéke

1. Önkéntesség személyre szabva – Esetpélda
2. Szervezeti kommunikáció – Esetpélda
3. A Lakiteleki Népfőiskola – Esetpélda
4. Az Én történetem – Esetpélda
5. Nemzeti Kulturális Alap – Esetpélda
6. Egyesületi alapszabály – Esetpélda
7. Egyszerűsített beszámoló és közhasznúsági melléklet – Esetpélda
8. A kultúra civil partnerei – Esetpélda
9. Kulturális projektbemutató – Esetpélda
10. Nonprofit elméletek – Esetpélda

1. esetpélda: Önkéntesség személyre szabva

Témakör: A nonprofit szektor társadalmi, gazdasági szerepei / Önkéntesség

Módszer: Esettanulmány/esetpélda megvitatása a résztvevők bevonásával. Alkalmazott módszerek: kiscsoportos feldolgozás, megvitatás; plenáris feldolgozás, megvitatás, összegzés.

Időtartam: 20-30 perc

Feladat: Az esetpéldában az „Önkéntesség személyre szabva” elnevezésű Európai Unió projektéről Novák Katalin, az Emberi Erőforrások Minisztériumának család-, ifjúság- és nemzetközi ügyekért felelős államtitkára nyilatkozata olvasható. Az interjúban megismerhető a projekt, amelynek célja az önkéntesség elterjesztése a magyar társadalomban és a fiatalok pályorientációjának segítése. A mellékelt interjút elolvasva a következő kérdésekre kell a résztvevőknek választ keresni. A feladat megvalósítható egyénileg és kiscsoportban is.

Megfigyelési szempontok és feladat:

- Foglalja össze 5-6 mondatban a megismert projekt lényegét!
- Ön szerint milyen pozitívumok, előnyök származhatnak abból, ha valaki önkéntes munkát végez? (fiatalok, idősek önkéntes tevékenységeire egyaránt gondoljon)
- Mutassa be az önkéntesség területén szerzett személyes tapasztalatait! Amennyiben még nem vett részt önkéntes tevékenységben, mondja el, hogy milyen önkéntesen végzett tevékenységbe kapcsolódnak be szívesen.
- Ön hogyan ösztönözné egy civil szervezet munkatársaként, az embereket önkéntes tevékenység végzésére?

Önkénteskedni jó - új uniós projekt indul fiataloknak

2017. Április 19.

Az „Önkéntesség személyre szabva” elnevezésű új uniós projektről nyilatkozott Novák Katalin, az Emberi Erőforrások Minisztériumának család-, ifjúság- és nemzetközi ügyekért felelős államtitkára a család.hu-nak.

„Önkéntesség személyre szabva” címmel új uniós projekt indul. Mi is ez?

Talán mindannyian egyetértünk abban, hogy önkénteskedni jó. Jó annak, aki az önkéntes tevékenységben segítőként részt vesz, jó azoknak, akiknek ilyen formán segíteni tudunk, és jó a társadalomnak is, hiszen egymásra odafigyelő, a másikért tenni kész és képes emberek alkotják. Szerencsére Magyarországon egyre többen önkénteskednek.

Azt is tapasztaljuk, hogy manapság egyre több az olyan fiatal, aki a középiskola elvégzése után szívesen kipróbálná magát egy olyan területen, amivel később foglalkozni szeretne vagy akár olyasmivel is szívesen találkozna, amire máskor nem lesz lehetősége.

Tulajdonképpen erre a két jelenségre ad választ az „Önkéntesség személyre szabva” program.

Célunk, hogy a fiatalok számára a középiskolai tanulmányokat követően minimum fél-, maximum egy év úgynevezett „gap year-t”, tanulmányi szünetet biztosítsunk, amikor a hétköznapiakból kiszakadva úgy gondolhatják át pályaválasztási terveiket, hogy közben értelmesen töltik ezeket a hónapokat. Olyasmiket tanulnak, amiknek később nem csak hasznát vehetik, de másoknak is segíthetnek. A tapasztalatok birtokában dönthetnek arról, hogy a felsőoktatásban folytatják, vagy inkább szakmát tanulnak.

Hogy kell ezt elképzelni? Mit jelent konkrétan?

A programban részt vevő fiatalok bekapcsolódhatnak a szociális, egészségügyi, honvédelmi és katasztrófavédelmi közfeladatokat ellátó állami, egyházi és civil szervezetek munkájába. Ezek a fiatalok lehetőséget kapnak arra, hogy elvégezzék a tartalékos katonai képzést, hogy mentőápolóként dolgozzanak vagy olyan segítő tevékenységben szerezzenek tapasztalatot, amihez később is bármikor tudnak nyúlni. Sőt, az is lehet, hogy annyira megtetszik nekik az adott terület, hogy végül „ott is ragadnak”. Fontos, hogy ez idő alatt nem jelentenek anyagi terhet a család számára, sőt, a fiatalok az adott szervezeten keresztül támogatást kapnak nyelvtanuláshoz és jogosítvány megszerzéséhez is.

Kik tartoznak a célcsoportba?

A 18-21 év közötti fiatalokat szólítjuk meg, közülük is azokat, akik úgy érzik, jót tenne nekik fél-egy év „aktív kikapcsolódás”, segítené őket abban, hogy merre induljanak tovább. A programban való részvétel feltétele, hogy a kezdés időpontjában az adott fiatal középfokú vagy középiskolai végzettséggel rendelkezzen, aktív hallgatói, tanulói, valamint foglalkoztatási jogviszonya ne legyen.

Milyen szervezetek jelentkezhetnek a pályázatra?

Támogatási kérelmet állami költségvetési szervek, civil szervezetek és egyházi jogi személyek nyújthatnak be, amennyiben igazolhatóan állami közfeladatot látnak el az egészségügy, a honvédelem, a katasztrófavédelem, a gyermekjóléti alapellátás vagy a szociális bentlakásos szolgáltatások területén. A támogatási kérelmek benyújtására konzorciumi formában is lehetőség van, a támogatási szerződések megkötésének feltétele pedig, hogy a támogatást igénylő regisztráljon az EMMI által a Civil Információs Portálon vezetett, közérdekű önkéntes törvény szerinti nyilvántartásba.

Mit kell teljesíteniük a pályázóknak, és mit várnak el a fiataloktól?

A támogatást igénylő feladata, hogy a fiatalok toborzása, bevonása után felkészítse és képezze őket, valamint nyelvi (angol/német) és/vagy gépjármű vezetői engedély megszerzéséhez szükséges tanfolyamot biztosítson számukra. Abban az esetben, ha az adott fiatal honvédelmi, vagy katasztrófavédelmi fogadó szervnél helyezkedik el, a C kategóriás gépjármű vezetői tanfolyam elvégzésére is lehetősége lesz. A fiatalok lelki és fizikai felkészítése mellett a fogadó szervezetek érintett kollégáit is fel kell készíteni az önkéntes fiatalok fogadására. A fogadó szervezet gondoskodik az önkéntes fiatal egészségügyi szolgáltatási járulékának megfizetéséről is. Fontos, hogy a fiatallal megkötött önkéntes szerződés nem irányulhat fennálló foglalkoztatási jogviszony kiváltására.

A fiataloknak minimum fél évig, maximum 1 évig havonta minimum 80 órában kell a választott tevékenységet végezniük.

Hogyan lesz személyre szabott a projekt?

A fiatalok választási lehetőséghez jutnak az önkéntes tevékenységhez kapcsolódó képzések terén, valamint ugyancsak személyes döntés kérdése, hogy az adott fiatal mennyi ideig, fél vagy egy évig kíván részt venni a projektben. A programban egyébként közreműködnek fiatalokat segítő személyek, a pályázó szervezet tanácsadói is.

Miért éri meg a fiataloknak részt venni a projektben?

Azoknak a fiataloknak, akik útelágazás előtt állnak, akik bizonytalanok, milyen úton haladjanak tovább, segíthet az, ha korábban ismeretlen területekkel találkoznak. Rádöbbenhetnek, hogy nekik való-e a segítő szakma, gyakorlatot szerezhetnek még

egyetemi tanulmányaik vagy a valódi szakmaválasztás előtt. Lehet, hogy ez megerősíti őket korábbi elhatározásukban, lehet, hogy teljesen más irányba tereli őket. Az azonban biztos, hogy olyan tudásra, tapasztalatra tehetnek szert, amire egyébként nehezen lett volna lehetőségük.

A pályázat az önkéntességről szó. Milyen irányba fejlődött az utóbbi években ez a tevékenységi forma?

A közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvény hatályba lépése óta az önkénteseket fogadni kívánó szervezetek száma folyamatosan növekedett. A legfrissebb adatok alapján a fogadó szervezetek száma meghaladja a 10 000-et, ez azt jelenti, hogy tizenegy év alatt csaknem hétszeresére nőtt ez a szám. Az onkentes.gov.hu oldal segíti összekötni az önkénteseket fogadó szervezeteket és az önkénteskedni vágyókat. Jelenleg 612 regisztrált szervezet és 615 regisztrált önkéntes érhető el az oldalon.

Egy, 2014 tavaszán készült, országos reprezentatív kutatás adatai szerint a 18 év feletti magyar lakosság csaknem egyharmada végzett már önkéntes tevékenységet. Ez a szám, szerencsére egyre növekszik.

Az elmúlt években több olyan lépést is tettünk, amelynek célja az önkéntes tevékenység minél szélesebb körben való elterjesztése; ezek közül hármat említenék meg, az onkentes.gov.hu oldal elindítását, a Pro Voluntarius Díj megalapítását, valamint a Nemzeti Önkéntes Tanács felállítását.

Korábbi lépéseink és a fenti újdonságok, valamint a mostani pályázat is csak szikra lehet, amiből akkor lesz igazi tűz, ha minél többen ráéreznek arra, hogy segíteni, önkénteskedni jó.

(csalad.hu)

Forrás: Csalad.hu (2018): Önkéntesség személyre szabva. In: <http://csalad.hu/2017/04/19/onkenteskedni-jo-uj-unios-projekt-indul-fiataloknak> (letöltve: 2018.03.01.)

2. esetpélda: Szervezeti kommunikáció

Témakör: A nonprofit szervezetek vezetése, menedzsmentje/Kommunikáció a civil szervezetekben

Módszer: Esettanulmány/esetpélda megvitatása a résztvevők bevonásával. Alkalmazott módszerek: kiscsoportos feldolgozás, megvitatás; plenáris feldolgozás, megvitatás, összegzés.

Időtartam: 20-30 perc

Feladat: Az esetpéldában a KultúrÁsz Egyesület bemutatkozó szóróanyag szerepel, amely bemutatja a szervezet történetét, munkáját, elérhetőségeit, főbb tevékenységeit. A kiscsoportokban dolgozó résztvevők feladata a szóróanyag formai és tartalmi elemeinek megvizsgálása, véleményformálás kiscsoportokban. A flyer áttanulmányozása után a következő kérdésekre kell a résztvevőknek választ keresni.

Megfigyelési szempontok és feladat:

- Mi az összbenyomása a szórólap tanulmányozását követően? (színvilág, betűtípus, tartalom, részletezettség, képek, egyéb grafikai elemek, terjedelem, stb.)
- Mit gondol a kevesebb néha több elvről egy szervezeti szórólap esetében?
- Melyek azok az információk, amelyeket mindenképpen tartalmaznia kell Ön szerint egy jól elkészített szórólaphoz?
- Milyen egyéb külső kommunikációs eszközöket alkalmazna Ön egy civil szervezet esetében?

A kezdetekben...

A KultúrÁsz Közhasznú Egyesület 2004. június 1-én alakult a Debreceni Egyetem akkori művelődésszervező szakán oktatók és hallgatók kezdeményezésére. Innét származik az elnevezés ötlete is: a kultúra ászainak szervezete a KultúrÁsz, tehát tagjaink és célcsoportunk a tágabban vett kulturális területen kiemelkedő tevékenységet folytatók, vagy kiemelkedni kívánók köre. A szervezet fő tevékenysége kezdetben a „KultúrÁsz” rendezvény megszervezéséhez kapcsolódott, amely a Művelődésszervező és Művelődési Menedzser Szakos Hallgatók Országos Találkozója volt, és 3 éven keresztül a szakma igen sikeres országos rendezvényeként működött. Az első években emellett tréningeket tartottunk, elindítottuk a tehetséggondozást és bekapcsolódtunk országos kutatásokba.

Napjainkra...

A KultúrÁsz Közhasznú Egyesület az Észak-Alföldi régió kulturális és oktatási célú civil szervezeteinek egyfajta lehetséges emyőszervezeteként, hálózatos jelleg kialakításával a folyamatos közös projektek nyomán az elmúlt évek alatt szerteágazó kapcsolati hálót alakított ki. Ezek révén mára a kelet-magyarországi térség egyik ismert és dinamikus fejlődő civil szervezete.

Irodánk Debrecenben

Az Egyesület fejlett infrastrukturális háttérrel várja partnereit a Debrecen belvárosában található barátságos hangulatú irodájában (Postakert utca 8.), amely könnyen elérhető a helyi és a környező településekről érkezők számára is. Az irodához tartozik egy 30 főt befogadó képzési terem, amely képzések, tréningek, ismeretterjesztő előadások megtartására is alkalmas. A terem rendelkezik az oktatáshoz szükséges felszereléssel és technikai eszközökkel (laptop, projektor, flipchart tábla stb.).

Erősségeink

A szervezet egyik fő erőssége a magasan képzett humán erőforrása. Az Egyesület munkáját jelenleg 5 fő főállású munkatárs, közel 30 megbízott szakember, évente 10-12 fő gyakornok és önkéntes segíti, valamint 144 együttműködő partnerszervezet támogatja. Az Egyesület képzéseiben, programjaiban előadóként, trénerként, szakmai vezetőként bekapcsolódó Egyesületi tagok egy jelentős része a Debreceni Egyetem oktatói közül kerül ki. A szervezet munkájába aktívan bekapcsolódó szakemberek között található felnőttképzési szakember, művelődésszervező, jogász, pedagógus, médiszakember, kiadványszerkesztő, természettudományi szakember, szociológus, közgazdász, és közülük több pályázati és projekt-tapasztalattal is rendelkező munkatárs.

Debreceni BorOskola

Üde színt adott a KultúrÁsz életében, hogy tagjai közös érdeklődésére alapozva 2011 márciusában létrehozták az Egyesület tagszervezeteként Debreceni BorOskola néven borklubjukat. A borklub tevékenysége három fő terület köré csoportosul: borkurzusok szervezése a Debreceni Egyetemmel együttműködve 10 éve, borklub működtetése tagok számára, képzések és előadások szervezése az érdeklődők számára. A borklub „keresztapja” és tiszteletbeli tagja: Heimann Zoltán, szekszárdi borász.

Akkreditált és engedélyezett képzéseink

Felnőttképzési nyilvántartásba vételi szám: E-000091/2014

Digitális életpályatervezés (20 óra)
Digitalizálás kulturális intézményekben (60 óra)
Életvezetési kompetenciák fejlesztése IKT eszközökkel (60 óra)
Európai Úniós pályázati és projektmenedzser (120 óra)
IKT az egészségnevelés szolgálatában (30 óra)
IKT a környezeti nevelés szolgálatában (30 óra)

Közművelődési és közönségkapcsolati szakember (900 óra)
Közművelődési szakember I. OKJ képzés (340 óra)
Közösségépítő tréning (30 vagy 60 óra)
Kulturális identitás fejlesztése (40 óra)
Vállalkozói készségfejlesztés (20 óra)

igény szerint új képzések engedélyeztetését is vállaljuk!

KultúrÁsz Közhasznú Egyesület

Különböző célcsoportoknak szervezünk képzéseket, tréningeket és előadásokat változatos témákban. Gyakori tréningtémák többek között: szervezetfejlesztés, életvezetési kompetenciafejlesztés, egészség tudatos gondolkodás fejlesztése, kommunikációfejlesztés, közösségfejlesztés, civil menedzsment, környezettudatos gondolkodás fejlesztése. Tagjaink rendszeresen vállalnak előadásokat ismeretterjesztő és tudományos rendezvények keretében. Szervezetünk jelenleg 20 akkreditált / engedélyezett felnőttképzéssel rendelkezik, amelyet igény szerint folyamatosan bővítünk.

Képzések, tréningek

A KultúrÁsz tagjai végzettségük révén számos hazai és nemzetközi kutatási projektben vállaltak részt, amelyek között az ifjúságra és az ifjú felnőttekre, valamint a civil szervezetekre és a civil önkéntességre alapozódó közösség- és településfejlesztésekre vonatkozó kutatások dominánsak. Vállaljuk megvalósíthatósági tanulmányok, igényfelmérések, hatástanulmányok és háttér tanulmányok készítését, kompetencia méréseket. Vállaljuk a kutatási eredmények prezentálását és tudományos igényű publikálását.

A kutatások fő támogatói az Országos Tudományos Kutatási Alap, a Nemzeti Együttműködési Alap és az Európai Unió Operatív Programok.

Kutatások

Vezetőség:

dr. Juhász Erika, elnök

drijuhasz.erika@kulturasz.hu

Pete Nikoletta, alelnök,

szakmai igazgató

pete.nikoletta@kulturasz.hu

Pintér Magdolna, alelnök,

irodavezető

pinter.magdolna@kulturasz.hu

A szervezetünk vállalja nagyobb fórumok, kerekasztal beszélgetések szervezését felkérésre és önálló kezdeményezésre is. Fő témáink: kulturális és felnőttképzési partnerhálózat építése, település- és szervezetfejlesztési lehetőségek, környezet tudatosság és esélyegyenlőség. Számos oktatási és kulturális témájú tudományos konferencia és szakmai rendezvény szervezését végzi szervezetünk együttműködésben más szervezetekkel saját kezdeményezésre és felkérésre is. Kiemelkedő konferenciasorozatunk a 2006 óta két évente megrendezésre kerülő Durkó Mátyas tiszteletére rendezett emlékkonferencia a Debreceni Egyetemmel közös szervezésben.

Rendezvények

2012-ben indította útjára az Egyesület saját kiadványsorozatát Civil dimenziók címmel, amelyek kötetei a honlapon is elérhetőek. A kiadvány célja a civil szektorban (is) jól használható gyakorlati ismeretek nyújtása. Más szervezetek kiadványaiban, online folyóiratokban is folyamatosan megjelennek az Egyesület tagjainak írásai és az Egyesület népszerűsítése.

Szervezetünk 2013-tól ismeretterjesztő kiadványsorozat készítését is elindította, jelenleg a központi témánk az egészséges életmód és a közösségek szerepének népszerűsítése.

Vállaljuk kiadványok technikai szerkesztését, lektorálását, filmsorozatok, illetve PR filmek készítését, komplex marketing tevékenységek ellátását.

Kiadványok, média

További munkatársak:

Kállay Gyula Zoltán

képzés- és rendezvényszervező

kallay.gyula@kulturasz.hu

Pete Balázs

média-és sportmenedzser

pete.balazs@kulturasz.hu

Nagy Csilla

marketing menedzser

nagy.csilla@kulturasz.hu

A KultúrÁsz Egyesület a pályázatírás és projektmenedzsment ismeretek oktatásán, valamint ebben a témában tartott előadásokon túl pályázatírással és projekt tanácsadással kapcsolatos feladatokat is vállal. Az Egyesület elnökségében és tagságában többen rendelkeznek évekre visszanyúló pályázatírási és projekt tapasztalattal. Tagjaink és munkatársaink közül többen jelenleg is projektek szakmai megvalósítói vagy szakértői. Saját Európai Uniói projektjeink mellett az ország több pontján segítjük - elsődlegesen oktatási és kulturális célú - projektek eredményes szakmai és pénzügyi megvalósítását.

Pályázatok, projektek

2013-tól hivatalosan is regisztrált Tehetségpontként működik a KultúrÁsz. A Tehetségpont célja, hogy információval lássa el, és segítse a Debrecenből és a régióból hozzá forduló fiatalokat. A munkát önkéntes pedagógusok, pszichológusok, informatikusok és más szakemberek segítik. A KultúrÁsz elsősorban tanácsadással és pályaaorientációval támogatja a tehetséges fiatalokat.

Regisztrált önkéntes fogadó szervezetként működünk, amellyel célunk az is, hogy a profilunkhoz közel álló szakokon tanuló fiatalokat szakmai gyakorlathoz juttassuk és segítjük az utánpótlásnevelést. Ennek a célnak a megvalósulása érdekében nagymértékben építünk az önkéntes munkát végző fiatalokra.

Tehetséggondozás

Elérhetőségek:

Székhely

4032 Debrecen, Egyetem tér 1.

Iroda és képzési helység

4025 Debrecen, Postakert u. 8.

Postacím: 4010 Debrecen, Pf. 25.

Telefon: +36-30/748-7013

E-mail: info@kulturasz.hu

Web: www.kulturasz.hu

3. esetpélda: A Lakiteleki Népfőiskola

Témakör: A nonprofit szektor jelenlegi helyzete, különös tekintettel a kulturális célú szervezetekre / Jó gyakorlatok a civil szektorban

Módszer: Esettanulmány/esetpélda megvitatása a résztvevők bevonásával. Alkalmazott módszerek: kiscsoportos feldolgozás, megvitatás; plenáris feldolgozás, megvitatás, összegzés.

Időtartam: 20-30 perc

Feladat: Az esetpéldában a Nemzeti Művelődési Intézet Közhasznú Nonprofit Kft. által kiadott SZÍN Közösségi Művelődés folyóiratban megjelent cikk olvasható. A 2013.ban megjelent cikk szerzője Mátyus Alíz, a cikk címe Páros beszélgetés Lezsák Sándorral és Lezsák Sándorné Sütő Gabriellával, amely online elérhető itt: http://epa.oszk.hu/01300/01306/00125/pdf/EPA01306_szin_2013_5_04-13.pdf

Az elektronikusan elérhető cikk egy részét olvassák el a résztvevők a 8-9. oldalon. Ez a rövid részlet foglalja össze a Népfőiskola indulásának főbb történeti elemeit, jelentőségét és a Népfőiskola tevékenységeit. A részlet elolvasása után a résztvevők feladata az alább megfogalmazott kérdések feldolgozása.

Megfigyelési szempontok és feladat:

- Mit tudunk meg a Lakiteleki Népfőiskola alapításának körülményeiről a megismert rövid részlet alapján?
- Milyen tevékenységeket végez a Lakiteleki Népfőiskola a megismert rövid részlet alapján?
- Mi a jelentősége a Lakiteleki Népfőiskolának Lakitelek és a térség szempontjából?
- Hogyan tudná megfogalmazni a szerepét, célját a Lakiteleki Népfőiskolának?
- Milyen más népfőiskolákat ismer Magyarországon?

4. esetpélda: Az Én történetem

Témakör: A nonprofit szektor társadalmi, gazdasági szerepei

Módszer: Esettanulmány/esetpélda megvitatása a résztvevők bevonásával. Alkalmazott módszerek: kiscsoportos feldolgozás, megvitatás; plenáris feldolgozás, megvitatás, összegzés.

Időtartam: 20-30 perc

Feladat: A MACI a **magyar civilszervezetek** közösségét jelképező figura és a civil szervezetek által végzett hiánypótló munkát is népszerűsítő kezdeményezés elnevezése. A kampány keretében magánszemélyeket, ismert embereket, közéleti szereplőket vonnak be a népszerűsítő munkába, akik saját történetük elmesélésével ismertetik egy-egy szervezethez fűződő kapcsolatukat. A kampány címe: „Az én történetem”, amely rámutat arra, hogy a civilszervezetek milyen széleskörűen és kreatívan tudnak részt venni a mindennapokban, a problémák megoldásában. A MACI azzal a céllal jött létre, hogy a magyar közvéleménynek megmutassa a civilszervezetek tevékenységét és részvételének fontosságát a társadalomban. Sokaknak van civil szervezettel kapcsolatos személyes történetük. Ezek közül egyet esetpéldaként ismerhetnek meg a résztvevők.

A történet elolvasása után a résztvevők feladata az alább megfogalmazott kérdések feldolgozása.

Megfigyelési szempontok és feladat:

- Tagja-e Ön valamilyen civil szervezetnek? Ha igen, akkor milyen szervezethez kapcsolódott. Ha nem, akkor milyen szervezethez tervez belépni?
- Milyen szerepet töltenek be Ön szerint a társadalomban a civil szervezetek?
- Milyen szerepet töltenek be az Ön életében a civil szervezetek?
- Ismernek-e hasonló élettörténetet vagy van-e saját történetük? Meséljen róla!

Sándor és a Lépéselőny Egyesület

Nagymáté Sándor vagyok, 47 éves, 2001. februárban leestem egy fáról, ekkor deréktól lefele lebénultam. Azóta vagyok kerekesszékes, előtte autóbusszvezető voltam. Debreceni vagyok, a Hajdú Volánnál, itt helyben is dolgoztam, aztán turistacsoportokat hordtam Európa-szerte. A baleset után gyökeresen megváltozott az életem, tulajdonképpen onnantól kezdve a munkám, a hobbim, családom, mindenem odalett.

Kerekesszékekkel közlekedni, főleg 15 évvel ezelőtt, itt a városban is sokkal nehezebb volt, nem voltak az épületek, járdák kialakítva, a középületekbe nehezebb volt bemenni, volt, ahova kíséreléssel kellett jánom. Valamint a munkám volt a hobbim, azt sem tudtam már csinálni. A baleset előtt nős voltam, van 2 gyermekem, a baleset után viszont egy évvel elváltunk. A feleségem nem tudta ezt a helyzetet feldolgozni. A gyerekek még kicsik voltak akkor, nem látták igazából ennek a dolgnak a lényegét. A szüleim és barátaim álltak mellettem.

Volt olyan pillanat az életemben, amikor rájöttem, hogy ez nem egy megfázás és ebből nincs kiút, a régi életemet nem fogom visszakapni. Akkor megfordul az emberben, hogy valamit csinálnia kéne, de aztán az is bevillan, hogy van két gyereke, akiket szeretnék látni felnőni, nincs mit tenni, ezzel kell élni. Nagyon sokáig voltam kórházba, több mint fél évet, ahol megpróbálják az embert lábra állítani vagy megtanítani kerekesszékekkel közlekedni. Aztán gyógytornák, elektromos kezelések jöttek egymás után és szép lassan beleszoktam ebbe a dologba. Rengetegszer kérdezték, hogyan tudtam feldolgozni ezt a helyzetet. Rengetegszer kérdezték, hogy tudtam feldolgozni ezt a helyzetet, de erre nem tudok választ adni, azt sem tudom megmondani h feldolgoztam e, de idővel beleszokik az ember és megy tovább. Nekem is vannak rövidebb, hosszabb távú céljaim és ezeket próbálom megvalósítani.

Miután azt éreztem, hogy már beleszoktam ebbe az életbe, elkezdtem munkát keresni, ami elég nehéz. Aztán az egyik sorstársam elhelyezkedett egy egyesületnél, ahova bevitt engem is és így ismerkedtem meg a jelenlegi munkahelyemmel, amit úgy hívnak, hogy Lépéselőny Közhasznú Egyesület.

A Lépéselőny Egyesület főként a munkanélkülieket, valamint a „teljes értékű” és a megváltozott munkaképességű álláskeresőket segíti munkához jutni. Az egyesületnél

társadalmi, ügyfélkapcsolati asszisztensként dolgozom. Az a feladatom, hogy online felületeken keresek megváltozott munkaképességű munkavállalóknak munkahelyeket, olyan szervezeteket, akik nekik kínálnak lehetőséget. Igazából nagyon sok mindenben segített nekem az egyesület. Az, hogy egyáltalán az ember munkát talál, az is nagy szó. Elég sokáig kerestem munkát és mindig valamiféle akadályba ütköztem. Ez jelenthet akár 2-3 lépcsőfokot is, mert több olyan helyen jártam, ahol emiatt hiúsult meg, hogy munkát találjak. Tulajdonképpen itt nagyon jó, hogy számítanak rám, újra emberek között, társaságban vagyok, és hasznos része lehetek a társadalomnak.

Hosszú távú célom az, hogy minél tovább itt maradhassak az egyesületnél és dolgozzak, tevékenykedjek, valamint a bakancslistámon szerepel egy olyan álom is, hogy egy paralimpián vehessek részt. A sorstársaimmal rengeteget sportolunk több sportágban is: tollaslabdázunk, waitboardozunk, handbikeokzunk. Az utóbbiba érzem magam annyira erősnek, hogy szeretnék egy paralimpiára kijutni.

Hasonló sorsú embertársaimnak azt tanácsolnám, hogy soha ne adjuk fel, mindig előre nézzünk, mindig lesz és lehet jobb!

Forrás: Nagymáté Sándor (2018): Sándor és a Lépéselőny egyesület. In: <http://sziamaci.hu/az-en-tortenetem/cikkek/sandor-es-a-lepeselony-egyesulet> (letöltve: 2018.03.01.)

5. esetpélda: Nemzeti Kulturális Alap

Témakör: A nonprofit szervezetek vezetése, menedzsmentje / Forrásteremtés

Módszer: Esetpélda megvitatása a résztvevők bevonásával. Alkalmazott módszerek: kiscsoportos feldolgozás, megvitatás; plenáris feldolgozás, megvitatás, összegzés.

Időtartam: 20-30 perc

Feladat: Az esetpéldában a Nemzeti Kulturális Alap egy pályázati felhívása olvasható. A résztvevők feladat, hogy figyelmesen olvassák el a mellékelt pályázati felhívást, amely az elvárt feltételek teljesülése esetén lehetőséget biztosíthat kulturális célú civil szervezet számára tevékenységeinek támogatására. Az esetpélda a pályázati felhívás egy részletét tartalmazza. A teljes felhívás elérhető:

http://www.nka.hu/palyaztatas/aktualis_palyazati_felhivasok/kozmuvelodes_180514#2

Megfigyelési szempontok és feladat:

- Milyen formai feltételeknek kell megfeleljen egy kulturális célú civil szervezet, hogy pályázatot nyújthasson be a megismert felhívás kapcsán?
- Ön szerint milyen nehézségeket jelenthet egy ilyen pályázat elkészítése és lebonyolítása egy civil szervezet számára?
- Milyen kulturális tevékenység támogatható a felhívás alapján?
- Kiscsoportban dolgozzanak ki egy lehetséges projektötletet, amely alkalmas lehetne a támogatás elnyerésére!
- Állítsák össze az előbbiekből kidolgozott projektterv költségvetését, amely megfelel a pályázati felhívás által támasztott követelményeknek!
- Milyen egyéb támogatási lehetőségeket, pályázatokat ismer civil szervezetek számára?

Pályázati cél: Kétezer fő alatti magyarországi kistelepülések értékmentő-értékteremtő közösségei létrehozásának, valamint közművelődési szakmai tevékenységek megvalósításának a támogatása.

Pályázati feltételek: a pályázó az NKA portálján a regisztrációt megtette.

A támogatás formája: vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás forrása: a 2017. évi C. törvény Magyarország 2018. évi központi költségvetéséről, LXVII. Nemzeti Kulturális Alap fejezet.

Felhívjuk pályázóink figyelmét: pályázni csak **közművelődési** tematikájú pályázatokkal lehet a **2017. évi** közművelődési tevékenységet igazoló OSAP 1438 számú statisztikai jelentés internetes szállítólevelének másolata dokumentum birtokában lehet. Amennyiben a dokumentum nem kerül feltöltésre, az a pályázat érvénytelenségét jelentheti.

A rendelkezésre álló tervezett keretösszeg: 30.000.000 Ft

Igényelhető támogatás: maximum 800.000 Ft

Maximális támogatási intenzitás mértéke: legfeljebb 100%.

Altéma kódszáma: 205108/114

Pályázók köre: kétezer fő alatti magyarországi településeken működő közművelődési intézmény, települési önkormányzat, közművelődési tevékenységet folytató civil szervezet, egyesület, alapítvány, amelyek közművelődési alaptevékenységet igazoló (*statisztikai adatlap a 2017. évi közművelődési tevékenységről OSAP 1438*) dokumentummal rendelkeznek. Valamint olyan járási székhely település közművelődési intézménye, amely minimum három, az adott járásbeli kistelepülés együttműködésével valósítja meg a pályázati célnak megfelelő programját.

Figyelem! Egy pályázó maximum egy pályázatot nyújthat be, mely több programot is tartalmazhat a megjelölt keretösszegegen belül.

A pályázati cél megvalósításának időtartama: 2018. 09.01. 1. – 2018. 12. 31.

Finanszírozás módja:

A költségvetési támogatás folyósítására

- az Ávr. 87. § szerinti támogatási előlegként kerülhet sor.

Nevezési díj összege/mértéke: A pályázó nevezési díj címen - az 500.000 Ft-nál kisebb összegű igény esetén is - **5.000 Ft nevezési díjat** - amely magában foglalja a 27%-os áfát is - köteles befizetni a pályázat benyújtásával egyidejűleg az NKA-portálon a **Pályáztatás/Kollégiumi pályázatok/Pályázati tudnivalók** „Nevezési díj” pontban leírt feltételeknek megfelelően. A nevezési díj megfizetésének elmulasztása, illetve az előírtnál alacsonyabb mértékű teljesítése a pályázat érvénytelenségét vonja maga után! A nevezési díj a döntés eredményétől függetlenül nem kerül visszafizetésre!

Saját forrás biztosítása: A pályázó részére kötelező saját forrás biztosítását és igazolását a Kollégium nem írja elő.

Támogatás az alábbi kiadási jogcímekre igényelhető:

- előadók tiszteletdíja,
- szakmai közreműködők tiszteletdíja (a részletezett költségvetésnek tartalmaznia kell a tiszteletdíj felhasználásának tételeit, a közreműködői terület megnevezését, tételes kifejtését)
- zsűritagok tiszteletdíja,
- szakmai anyagköltség (a részletes költségvetésben tételes kifejtése szükséges),
- reklám- és propagandaköltség,
- utazási költség,
- bérleti díj (eszköz, terem)
- szállítási költség.

Személyi juttatásként fizetett tiszteletdíj részeként adók és járulékok nem igényelhetők/nem számolhatók el a támogatás terhére.

A kiírás pontjaiban felsorolt költségektől eltérő költségjogcímet a Kollégium nem támogat.

Rezsiköltséget a Pályázó az NKA-tól igényelt költségek között nem tervezhet, és nem számolhat el.

A Kollégium nem támogatja:

- az NKA más szakmai Kollégiumának illetékességi körébe tartozó programokat;
- hivatásos művészeti rendezvényeket;
- működési kiadásokat;
- falunapot;
- valamint a gasztronómiai célú eseményeket.

A Kollégium döntésekor megjelölheti, hogy a támogatást milyen konkrét cél megvalósítására adja.

A pályázati adatlap 7. pontjához feltöltendő mellékletek:

1. OSAP 1438 számú statisztikai adatlap a 2017. évi közművelődési tevékenységről, a következők szerint:

A közművelődési tevékenység igazolása céljából (a határon túli pályázók kivételével) a **2017.** évben folytatott közművelődési tevékenységéről benyújtott **OSAP 1438 számú statisztikai jelentés internetes szállítólevelének másolata** kötelezően benyújtandó dokumentum. A statisztika adatlap web címe: <http://kultstat.emmi.gov.hu/>. A regisztráció és kitöltés után a szállítólevelét nyomtatható. A dokumentum **jogszerű aláírását** követően nyújtható be a pályázat kötelező mellékleteként (**felhívjuk a pályázók figyelmét, hogy a dokumentum helyett nem fogadható el a kitöltési ív, vagy más számú statisztikai jelentés, ill. annak szállítólevele**).

2. A pályázat tartalmi és a Kollégium által meghatározott egyéb adatainak kifejtését az erre a célra szerkesztett betétlapon kell benyújtani. A betétlap tartalmazza a programleírást, így azt külön nem kell csatolni. A betétlap a linkre kattintva nyitható meg! (**Figyelem! Több programra benyújtott pályázat esetén, programonként szükséges betétlapot kitölteni!**),
3. részletes költségvetés (*tervezett és NKA-tól igényelt, jogcímenkénti bontásban*-a jogcímek tételes kifejtése, a szakmai anyagköltség külön tételes bontása, a szakmai közreműködők külön területei megnevezése-,
a programonkénti költségvetések jogcímeinek és összegének meg kell egyeznie a pályázati adatlap költségvetésében szereplő jogcímekkel és összegekkel),
4. **a járási székhely település közművelődési intézménye a kistelepülésekkel kötött együttműködési megállapodás,**
5. a nevezési díj befizetését igazoló postai utalvány vagy a banki átutalási bizonylat másolata,
6. a számlavezető pénzügyintézet igazolása a számlavezetésről (bankszámlakivonat, bankszámlaszervizálás is megfelelő, amennyiben a dokumentum a bankszámlaszámot és a pályázó/lebonnyolító megnevezését is tartalmazza),

Tájékoztatjuk pályázóinkat, hogy a pályázati adatlap 7. pontjához szükséges feltölteni a pályázathoz kapcsolódó valamennyi dokumentumot „pdf” formátumban (fájlnév: ékezetek nélkül), amelyeket jelen pályázati felhívás előír, illetve azon további dokumentumokat, melyeket a pályázó egyéb mellékletként pályázatához fel kíván tölteni (pl. egyéb melléklet, pénzügyi lebonnyolító nyilatkozata).

Az elbírálás szempontjai:

- a pályázatban érintett közösség, esemény bemutatása, szakmai jelentősége,
- a költségvetés realitása.

Előnyt élveznek azok a pályázatok, amelyek 16-28 év közötti fiatalok, önkéntesek, inaktívvá válók bevonásával valósulnak meg. Továbbá azok, amelyek témájukban/tartalmukban a településre jellemző szokásokat, hagyományokat, meghatározó személyiségeket kutatnak fel, a hozzájuk kapcsolódó közösségteremtő eseményeket, folyamatokat, szakköröket és szakmai csoportokat hívnak életre és működtetnek.

- igazolása a banki terhelési értesítővel történik az elszámolásban.

Forrás: Nemzeti Kulturális Alap (2018): Kétezer fő alatti magyarországi kistelepülések értékmentő-értékteremtő közösségei létrehozásának, valamint közművelődési szakmai tevékenységek megvalósításának a támogatása. Pályázati felhívás. In: http://www.nka.hu/palyaztat/aktualis_palyazati_felhivasok/kozmuvelodes_180514#2 (letöltve: 2018.03.19.)

6. esetpélda: Egyesületi alapszabály

Témakör: A nonprofit szervezetek alapítása, adminisztratív működtetése / Szervezet létrehozása

Módszer: Esettanulmány/esetpélda megvitatása a résztvevők bevonásával. Alkalmazott módszerek: kiscsoportos feldolgozás, megvitatás; plenáris feldolgozás, megvitatás, összegzés.

Időtartam: 20-30 perc

Feladat: Az esetpélda egy létező civil szervezet alapszabályát mutatja be, amely nyilvánosan elérhető bárki számára a Magyar Népművelők Egyesületének honlapján: http://mane.hu/wp-content/uploads/2014/11/egy_alapszabaly_egysege_jelenlegi_allapot_2017_10_10.pdf

A résztvevők feladata az egyesületi alapszabály felépítésének, tartalmának tanulmányozása, a 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló törvény elvárásaival való összevetése.

Az alapszabály megismerése után a résztvevők feladata az alább megfogalmazott kérdések feldolgozása.

Megfigyelési szempontok és feladat:

- A civil törvény elvárásainak hogyan felel meg a mellékelt alapszabály?
- Hogyan határozza meg a civil szervezet a felépítését?
- Hogyan határozza meg a civil szervezet a tisztségviselők megválasztásának módját?
- Rendelkezik-e az alapszabály a tagdíj mértékéről?

7. esetpélda: Egyszerűsített beszámoló és közhasznúsági melléklet

Témakör: A nonprofit szervezetek alapítása, adminisztratív működtetése / Közhasznúsági beszámoló

Módszer: Esettanulmány/esetpélda megvitatása a résztvevők bevonásával. Alkalmazott módszerek: kiscsoportos feldolgozás, megvitatás; plenáris feldolgozás, megvitatás, összegzés.

Időtartam: 20-30 perc

Feladat: Az esetpélda egy létező civil szervezet egyszerűsített beszámolóját és közhasznúsági mellékletét mutatja be, amely nyilvánosan elérhető bárki számára a www.birosag.hu oldalon.

A résztvevők feladata, hogy tanulmányozzák az egyesület éves közhasznúsági beszámolóját, majd dolgozzák fel az alább megfogalmazott kérdéseket.

(Esetpéldaként bármely közhasznú civil szervezet egyszerűsített beszámolója és közhasznúsági melléklete használható, amely letölthető a www.birosag.hu oldalról. Pl: Hajdú-Bihar Megyei Népművészeti Egyesület)

Megfigyelési szempontok és feladat:

- Milyen közhasznú tevékenységeket végzett a szervezet 2016-ban?
- Az alapszabályban meghatározott közhasznú tevékenységeket tartalmazza-e az egyszerűsített beszámoló közhasznúsági melléklete?
- Milyen technikai, formai szempontjai vannak a beszámoló elkészítésének (adatlap elérhetősége, kitöltője, beküldés határideje, beküldés módja)?
- Milyen feltételei vannak a közhasznúság megszerzésének?
- Mi szükséges ahhoz, hogy a civil szervezet megőrizhesse közhasznú státuszát?
- Milyen főbb bevételei voltak a civil szervezetnek és milyen összegben?

8. esetpélda: A kultúra civil partnerei

Témakör: A nonprofit szektor jelenlegi helyzete, különös tekintettel a kulturális célú szervezetekre

Módszer: Esettanulmány/esetpélda megvitatása a résztvevők bevonásával. Alkalmazott módszerek: kiscsoportos feldolgozás, megvitatás; plenáris feldolgozás, megvitatás, összegzés.

Időtartam: 20-30 perc

Feladat: Az esetpéldában az NMI Művelődési Intézet kutatói civil szervezetek körében végeztek kutatást. A kutatás célja, hogy feltérképezze azt a civil szervezeti kört, amely a kulturális intézményekkel együttműködik egy-egy településen. A mellékelt tanulmány ennek a vizsgálatnak az eredményeit foglalja össze, amely elérhető a Kulturális Szemlében, amely az NMI Művelődési Intézet interdiszciplináris online folyóirata.

A teljes cikk: Márkus Edina – Megyesi Judit (2017): A kultúra civil partnerei. In: Kulturális Szemle 1. szám (Elérhető: <http://www.kulturalisszemle.hu/7-szam/hazai-tudomanyos-muhely/markus-edina-megyesi-judit-a-kultura-civil-partnerei>)

A résztvevők feladata, hogy tanulmányozzák a cikket, majd dolgozzák fel az alább megfogalmazott kérdéseket.

Megfigyelési szempontok és feladat:

- Mi volt a megismert kutatás célja és milyen főbb eredményekre jutottak a kutatók?
- Melyek a kutatási mintába bekerült szervezetek főbb jellemzői?
- Az Önök településén milyen kulturális célú civil szervezetek működnek és ezek milyen tevékenységet végeznek?
- Emeljen ki egy sikeres programot az Ön településéről, amelyet kulturális célú civil szervezet valósít meg!
- Ön milyen céllal kezdeményezne kutatást az Ön saját településén működő civil szervezetek körében?

9. esetpélda: Kulturális projektbemutató

Témakör: A nonprofit szektor jelenlegi helyzete, különös tekintettel a kulturális célú szervezetekre

Módszer: Esettanulmány/esetpélda megvitatása a résztvevők bevonásával. Alkalmazott módszerek: kiscsoportos feldolgozás, megvitatás; plenáris feldolgozás, megvitatás, összegzés.

Időtartam: 20-30 perc

Feladat: Az esetpéldában egy alapítvány által megvalósított projekt bemutatása olvasható. Az IntegrArt című partnerségi projekt a digitális történetmesélés módszertani lehetőségeit vizsgálta és tesztelte a társadalmi kohézió elősegítése érdekében.

A teljes projektbemutató elérhető:

Vercseg Zsuzsanna (2016): Narratívák találkozása. In: Tempus Közalapítvány: Pályázati Pavilon. In: 2016. tavasz 64-65. oldal (elérhető: <http://tka.hu/docs/palyazatok/palyazati-pavilon-2016-tavasz.pdf>)

A résztvevők feladata, hogy tanulmányozzák a cikket, majd dolgozzák fel az alább megfogalmazott kérdéseket.

Megfigyelési szempontok és feladat:

- Foglalja össze a projekt lényegét 5-6 mondatban!
- Milyen eredményeket ért el az Anthropolis Egyesület a projekt megvalósítása által?
- Mit tudunk meg a cikk alapján az Anthropolis Egyesületről? Tanulmányozza az egyesület honlapját!
- Ön milyen társadalmi befogadást elősegítő vagy a kulturális sokszínűséget támogató vagy a kultúrák közötti párbeszédet erősítő kezdeményezéseket ismer, amelyeket civil szervezetek kezdeményeznek? Mutasson be egyet ezek közül!
- Tanulmányozza a Tempus Közalapítvány által kiadott Pályázati Pavilon folyóiratot és keressen civil szervezetek által kezdeményezett jó gyakorlatokat, projektbemutatókat az online is elérhető folyóiratban!

10. esetpélda: Nonprofit elméletek

Témakör: A nonprofit szektor létrejöttét magyarázó nonprofit elméletek

Módszer: Esettanulmány/esetpélda megvitatása a résztvevők bevonásával. Alkalmazott módszerek: kiscsoportos feldolgozás, megvitatás; plenáris feldolgozás, megvitatás, összegzés.

Időtartam: 20-30 perc

Feladat: Az esetpéldában a nonprofit elméletek áttekintő bemutatása olvasható. A résztvevők feladata, hogy tanulmányozzák a táblázatot, majd dolgozzák fel az alább megfogalmazott kérdéseket.

Megfigyelési szempontok és feladat:

- Foglalja össze 3-4 mondatban a heterogenitás elmélet lényegét!
- Foglalja össze 3-4 mondatban a bizalom elmélet lényegét!
- Foglalja össze 3-4 mondatban a kínálat oldal elmélet lényegét!
- Foglalja össze 3-4 mondatban a jóléti állam elmélet lényegét!
- Foglalja össze 3-4 mondatban az interdependencia elmélet lényegét!
- Foglalja össze 3-4 mondatban a társadalmi eredet elmélet lényegét!

Nonprofit elméletek áttekintő bemutatása

Elmélet	Összegzés	Fő hipotézisek		
		Méret	Vizsgált terület	Nonprofit pénzügyek
Heterogenitás-elmélet	Köz és kvázi-közjavak kielégítetlensége a heterogén kereslet helyzetében a nonprofit ellátások növekedéséhez vezet.	A nonprofit szektor mérete különböző a kereslet heterogenitásának mértékétől függően.	oktatás	A heterogén kereslet nagyobb bizalommal van a magánadományok felé a bevételekben, mint relatíve más források iránt.
Kínálat oldal elmélete	A kereslet heterogenitása magyarázza a magánszektor részvételét.	A vallási, ideológiai verseny magas szintje nagyobb nonprofit szektort eredményez.	oktatás	Minél magasabb a vallási/ideológiai verseny szintje, annál nagyobb a magán adományozás iránti bizalom a bevételekben a nonprofit szervezeteknél, mint más bevételi források iránt.
Bizalom-elmélet	A nonprofit szervezeteket megbízhatóbbak az információs asszimetria (a fogyasztó nem tudja ellenőrizni az igénybe vett szolgáltatás minőségét) feltételei mellett a piaci szervezeteknél.	Ha a bizalom a piac iránt és a társadalom iránt magasabb szintű, akkor a nonprofit szektor kisebb.	egészségügy, szociális szolgáltató-sok	Minél alacsonyabb a társadalomban az üzleti/piaci szféra iránti bizalom szintje, annál nagyobb fontosságúak a nonprofit szektor bevételeiben a saját bevételek.

Elmélet	Összegzés	Fő hipotézisek		
		Méret	Vizsgált terület	Nonprofit pénzügyek
Jóléti állam elméletek	Az iparosodás a jóléti állam kialakulásához vezetett, amelyben kiszorultak a nonprofit ellátók	A nonprofit szektor fordítottan arányos az emberek egy főre jutó jövedelmével.	egészség-ügy, szociális szolgáltató-sok	Az elmélet nem foglal magába specifikus pénzügyi hipotézist.
Interdependencia elmélet	A kezdeti alacsonyabb tranzakciós költségek miatt a nonprofit szervezetek megelőzik a kormányt a közjavak előállításában, de az öntevékenység kudarca következtében együttműködő kapcsolat alakul ki a kormányzati szektorral hosszabb távon	A kormányzati jóléti szektor jóléti kiadásai és a nonprofit szektor mérete összefügg.	oktatás, egészségügy, szociális szolgáltató-sok	Minél nagyobb a kormányzat szociális jóléti kiadása, annál nagyobb a nonprofit bevételeken belül a kormányzati támogatások aránya.
Társadalmi eredet elmélet	A nonprofit szektor mérete és szerkezete a társadalmi-gazdasági viszonyoktól függ	A kormányzati kiadások és a nonprofit szektor közötti kapcsolat függ a jóléti állam típusától.	szociális szolgáltató-sok, oktatás, kultúra és rekreáció	A nonprofit szektor bevételeinek mintázata függ a jóléti rendszer típusától

Forrás: Salamon, Lester M. – Anheier, Helmut K. (1996): Social origins of civil society: explaining the nonprofit sector crossnationality. Baltimore, The Johns Hopkins University Institute for Policy Studies

V. Tanulást segítő kérdések

1. Fogalmi háttér

Határozza meg a civil társadalom fogalmát!

Határozza meg a nonprofit szervezet fogalmát!

Milyen különbség van a civil társadalom és a nonprofit szektor között fogalmi szempontból?

Határozza meg a nonprofit szervezet fogalmát!

Határozza meg a nonprofit szervezet jogi definícióját!

Határozza meg a nonprofit szervezet tudományos-statisztikai definícióját!

Melyek a nonprofit szervezetek legfontosabb jellemzői?

2. A nonprofit szektor létrejöttét magyarázó nonprofit elméletek

Milyen a nonprofit szektor létrejöttét magyarázó közgazdaságtani elméleteket ismer?

Milyen a nonprofit szektor létrejöttét magyarázó interdiszciplináris elméleteket ismer?

3. A nonprofit szektor társadalmi, gazdasági szerepei

A szakirodalom alapján milyen társadalmi szerepei figyelhetők meg a nonprofit szervezeteknek?

A szakirodalom alapján milyen gazdasági szerepei figyelhetők meg a nonprofit szervezeteknek?

4. A nonprofit szektor hazai története

Mikor jelentek meg az első alapítványok, és milyen igények hívták életre őket?

Hogyan alakult a nonprofit szabályozás történeti megközelítésben?

Milyen fontosabb szakaszokat különíthetünk el a hazai nonprofit szektor történetében?

A hazai nonprofit szektor történetében milyen kihívások jelentek meg, ezekre milyen válaszok születtek?

5. A nonprofit szektor jelenlegi helyzete, különös tekintettel a kulturális célú szervezetekre

Méret, nagyság szempontjából milyen jellemzőkkel írható le a hazai nonprofit szektor?

Mi jellemzi a hazai nonprofit szektor jelenlegi tevékenységszerkezetét?

Mely tevékenységi területek meghatározóak a hazai nonprofit szektorban, mi állhat ennek a háttérében?

Milyen gazdálkodási háttér jellemzi a hazai szektort?

Milyen a hazai szektor humán erőforrás ellátottsága?

Mi jellemzi a hazai kulturális célú civil szervezeteket? Mennyiben különböznek a szektor egészétől?

6. A nonprofit szervezetek alapítása, adminisztratív működtetése

Milyen hazai szervezeti típusokat ismer, milyen különbségek fedezhetőek fel?

Milyen hazai jogszabályokat ismer, amelyek meghatározó jelentőségűek a civil szervezetek alapítása, működtetése szempontjából?

Mi a különbség az egyesület és az alapítvány között? Mikor érdemes egyesületet, mikor inkább alapítványt alapítani?

Milyen folyamat szükséges egy egyesület alapításához?

Milyen folyamat szükséges egy alapítvány alapításához?

A jelenleg hatályos jogi szabályozás alapján melyek a közhasznúság feltételei?

7. A nonprofit szervezetek vezetése, menedzsmentje

Sorolja fel a nonprofit szervezetek szempontjából is fontos menedzsment funkciókat!

Az egyes menedzsment funkciók mennyire határozottan jelennek meg szervezeti méret szerint?

Milyen feladatok vannak a nonprofit szervezetek vezetésekor pénzügy, számvitel terén?

Milyen feladatok vannak a nonprofit szervezetek vezetésekor a forrásteremtés terén?

Milyen feladatok vannak a nonprofit szervezetek vezetésekor a humán erőforrás gazdálkodás terén?

VI. Források

A tananyag feldolgozását és a további tájékozódást lehetővé tevő források.

Honlapok, internetes oldalak

- <http://civil.info.hu/>

Tartalmazza a civil szervezetek működtetésének témaköréhez hasznosítható hatályos jogszabályokat, fogalomtárat és egyéb, a civil szervezetek napi működtetése és adminisztrációja kapcsán fontos információkat.

- <http://pafi.hu>

Pályázati portál. A pályázatírás témakörében a következők kapcsán lehet fontos: a pályázati lehetőségek, a pályázati források típusai, a pályázatok kiírói, a pályázati kiírások tudnivalói.

- <https://adjukossze.hu/>

Portál ahol a civil szervezetek és a támogatók megtalálhatják egymást. Hasznos információkat lehet szerezni az adományozás témakörében.

- https://birosag.hu/allampolgaroknak/civil-szervezetek/tajekoztatasok-figyelmeztetesek-lenyeges_joghatasok

A civil szervezetek számára hasznos információk található az alapítás és működtetés kapcsán, papíralapú és elektronikus eljárást illetően is. Az információkon túl iratminták, nyomtatványok tölthetők le. Valamint a civil szervezetek névjegyzéke is elérhető.